

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Chronik des Minoriten-Guardians des St. Jakobs-Klosters in Olmütz, P. Paulins Zaczkovic, über die Schwedenherrschaft in Olmütz von 1642 bis 1650

Zaczkovic, Paulinus

Wien, 1881

Olomucium Moravorum

[urn:nbn:at:at-ubi:2-7101](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:at:at-ubi:2-7101)

OLOMUCIUM MORAVORUM

seu

Brevis Annotatio omnium,

quae Moraviae Metropolis, per novem annos a Svecis obsessa
et capta, perpeti debuit.

Descripta

Ab A. R^{do}. Rlg^{so}. Patre Magistro

Paulino Zaczkowitz de Gniazdow,

SS^{tae} Theologiae Doctore, toto illo Novennio ad S. Jacobum Guardiano
Ord. Minorum S^u Francisci Conventualium.

Ad Lectorem.

Ecce habes optime Lector Marcomannos, seu Moravos!
Hi communiter cum sua Metropolitana et in marchionatu Moraviae civitate Olomucensi primaria gloriabantur, Virginem esse Moraviam, nec unquam ab aliquo hoste, imo (ut scribit Curtius) nec ab Alexandro Magno, fuisse captam, nec forte cogitabant aliquid simile, quod eis Anno Domini 1641 contigit eventurum. Sedebat Moravia semper secura in pace, divitiis et deliciis, ac iucunditate plena. Proh dolor! De ea Threnorum Primo, non recordata finis fui. Scitis ne O, Marcomanni! qui fidunt secundis rebus, voluptatibus se dedunt, genio indulgent, ac in umbra prosperitatis sedentes, ut plurimum decepti, se delusos et aestui expositos vident. Sederunt olim Israelitae manducare et bibere, et surrexerant ludere, et ecce vindicta a Deo, ut ex eis 23. millia occidantur. Exodi 30. (?) Sedet Balthazar in convivio iucundus, et in pariete supra digito Dei apparet sententia scripta. Daniel 5. Qui ergo decipi non vult, non extollatur in rebus prosperis, meminerit potius adversitatis, seqvaturque exemplum Italorum, qui bonum vinum aqua miscent, et non facile inebriantur, et noxam corpori non

adducunt. Si forte Marcomanni minus temperate vixerunt, et vinum prosperitatis cum aqua modestiae non miscuerunt, non illi mirentur, quod eis acciderint haec. Saltem aliarum vicinarum provinciarum mira et horribilia futurae calamitatis indicia: bella, fames, pestilentiae, et communis vivendi ratio eos admonere debuit. Non secus Moravis factum, atque iis, qui in eodem templo clausi advertunt, paulatim inclinari parietes, crepare trabes, scindi et dissolvi fornicem, omnes certam et praesentem expectant templi ruinam; in templo Suae Caesareae Maiestatis simili ditiones aliquae inclusae, et civitates, excipientur ne Marcomanni, et eorum Olomucium ab huiusmodi ruinis et periculis? Refertur Lib. 2. Comentar. Pii papae 2. de rebus moralibus Urbis Fulginensis in Italia: Regulum olim ibidem ut alterum Epulonem vixisse, et a quodam viro Sancto quaesiisse, an regno suo, et tantis deliciis etiam posteritas aliquando privanda esset? Respondisseque illum: privandam; cum scilicet boves circum moenia civitatis volarent; responsum Tyrannus pro risu accepit; Verum Nepotibus regnum illud fulgineum in possessione ac pace tenentibus Ioannes Wiretensis, Alexandrinus patriarcha, obsidione urbem aggressus, explicatis velis, quibus insigne, seu symbolum inerat par boum, stante vento, et agitante vexilla, volare quodam modo videbantur. Refricavit memoriam iuxta vaticinium, illos fore boves circum moenia volituros. Si vir aliquis, Moravis de simili, quod eis accidit, divinasset, vix credidissent. Et in hoc Clementiam Dei non satis laudare Moravi potuere, quando eos, ut olim ante submersionem in mari rubro Aegyptios admonere dignatus est; ante enim irruptionem Sveci duobus annis continuo ante Olomucium infinita copia murium fuit, et agros circum iacentes corrodebant, et in eis omnia devorabant, ita, ut viatores horrore correpti vix transire (maxime circa vesperum) potuerint. Erant varii coloris: albi, nigri, violacei, rubei, et habebant in pelle signa: gladios, cruces, bombardas, et aspectu horribiles, et recte eo anno, quo Svecus venit in Moraviam, evanuerunt. Isti erant prodromi, et ea, quae facta sunt, paulo post praesagiarunt. His praemoniti Marcomanni, si Deum (ut olim Ninivitae) placassent, poenitentiam egissent, pepercisset eis, et decretum mutasset. Quidquid igitur de irruptione Sveci in Moraviam, et quidem compendiose scriptum, candide Lector, fruire et vale.

Irruptio Sveci in Moraviam.

Antiqua et Sancta Domus Austriaca semper ornamenta pacis retinere, et pericula belli pro viribus repellere satagebat; at instante eiusdem pacis inimico malo genio post longa bellica tempora reliquias furoris per Svecum in Sanctam domum hanc effundere instituit. Id ipsum videre licuit, qvaliter in inferiori Silesia Svecus, Caesareo milite profligato, et civitate Maioris Glogoviae occupata, ibi suique exercitus corpore relicto, ipse Torstenson, regni Sveciae Generalissimus, in persona residuum Caesarianum militem cum suo duce Fernamond fugam dantem insecutus. Stante tali periculo dux Fernamond quam citius Commendantem Olomucensem dominum Miniati scripto prae-monuit, qvod ibi se recipere instituerit, sed advertens post tergum hostes eum secuturos, ultimamqve ruinam pertimescens, altioribus montanis se et suos non credidit, alia potius via versus Austriam properavit. His Sacra Caesarea Maiestas mota, exercitum multiplicavit, Generalissimum, serenissimum dominum Leopoldum, archiducem Austriae, et Generalem Excellentissimum dominum Pickolomini instituit, et cum triginta millibus contra hostem absque mora per Moraviam relicto ad partem Olomucio, in Silesiam et Pomerianam dimisit, ubi licet primo in conflictu cum hoste penes Lypsiam exercitus optime se gesserit, ultimo tandem per incuriam proh dolor! caesus fuit.

Fugientes hostis subsecutus.

Astutus hostis haud dubie viam, qva Caesariani fugiebant, advertit, et ideo eam post illos accepit, sed cogitatum suum mutavit, et primam mentem (qvasi se fugiens Olomucium recipere vellet) assumpsit, vidensqve, qvod eum tempus et fortuna iuverit, sub praetextu fugientis de praesidio Olomucensi mens eius fuit. Praemisit igitur ante se aliquas legiones, qvae se sub titulo Caesarianorum, ad Maiorem Glogoviam profligatorem, propter hostem subsequenter fugientes, et se Olomucium recipientes, finxerunt.

Commendans vero Olomucensis D. Antonius Miniati firmiter in litera se fundavit, exploratores non misit, putativis et fictitiis Caesarianis die ac nocte portam Civitatis apertam, et liberam esse voluit. Excubiae non quaesierunt, qvi, te

qvaes sint transeuntes, an hostes, vel amici? Sed solum modo sistentes in hospitii tractabantur. Pertranseuntibus autem civitatem ex civibus Commissarii pro quartiriis extrafaciendis immediate deputati sunt, et quartiria pro venturis scribebantur. Provisio de pane, cerevisia, et pabulo sufficiens parabatur, et ducis ipsius Fernamoni adventus in vigilia, seu ipsa die Pentecostes, a Domino Commendante desideranter praestolabantur.

Tumultus.

Fugientibus post conflictum Caesarianis, et hostibus in fuga eos sequentibus ex superiori Silesia maximus tumultus Olomucii fuit et confusio, siquidem Nissa et aliis locis Praelati cum suis thesauris et cum magna copia hominum fugerunt Olomucium, magis tamen, et maiori ex parte plebs cum suis mobilibus ibidem confugit; ita civitas plenissima populo, curribus, et pecoribus fuit. Extra civitatem timores et clamores, aliqui intrare fortalium, aliqui exire petierunt, et quo pergere ignorarunt.

Commendans tanto non motus tumultu, ploratu et lamentatione hominum, sciens tantam turbam hominum ex Silesia et aliis variis locis accurrere, non interrogavit, nec etiam ploratum misit, quid rei hoc sit? Solis itaque literis credidit, quas dux Fernamond ei transmisit. Ultimo tandem ipsa die Pentecostes vidit ante oculos ex suo palatio uno quadrante milliaris fere cum duobus millibus ante quardiam, qui inter civitatem Olomucensem et Chřzelovium pagum pro meridie circa circum positus excubiis pabularunt, et hi fuerunt Sveci, qui ut exploratores praemissi fuerant, ut transeuntes civitatem sub praetextu Caesariani militis hoc vesperi cum illis se coniungi, et dein currus cum thesauris Olomucio exeuntes spoliare posset; quod et factum est.

Expediuntur cum thesauris currus.

In tali confusione, qui venerant ex Silesia tam Ecclesiastici quam alii Domini, convenerunt cum Olomucensibus aliquo alio cum thesauris migrare. Qui in vigilia et ipsa die Pentecostes aufugerant, omnia sua salvarunt, qui vero die Lunae et Martis exierant, inter quos ultra centum erant, illi omnes spoliati sunt, participantibus de illis thesauris tam bene Svecis, quam etiam Caesarianis, qui dein hosti adhaeserunt. Nihilominus tanta

spolia eis non sufficebant, siquidem illos, quorum currus et thesauri erant, taxarunt, et ad rancionem adegerunt, inter quos Reverendissimus dominus Ginnani, Olomucii ad omnes Sanctos Praepositus cum suo Priore Rudolpho Pollinger curru et suis rebus spoliatus, et mille imperialibus taxatus, eis vero apud se non habentibus, pecunica alia per eos in crypta conservata rancionem pro se, et suo Praelato solvere, et illam pauper Prior exutus omnibus absque calceamentis ferre extra civitatem Svecis conatus est. Eodem die Reverendissimus dominus Minutini, Suffraganeus Olomucensis, ecclesiae cathedralis thesauris spoliatus, et semi-nudus lethaliterque vulneratus, scripta cum salva Gvardia Olomucium ductus est. Item Admodum Reverendus Pater Magister Cornelius Oitweiler, Decanus Carnoviae, et Commissarius Silesiae rebus ecclesiasticis acceptis, scilicet Conventus S. Iacobi et S. Clarae, a Svecis captus, et quinquaginta Imperialibus a domino Matthaeo Pengelott mutuo datis a captivitate denuo redemptus est, quem prius in campo Ptipsainensi penes currus supra equum simplicem posuerunt, et equitantem straminea corona coronatum instar processionis cum turba puerorum ad castra Svecica adduxerunt, ac dein pro rancione Olomucium dimiserunt. Certe compatiebatur populus cum Gvardiano loci, quod tantus vir talem despectum pati debuerat; attamen ex parte una Gvardianus gavisus fuit, quod sit habiturus socium in tantis tribulationibus, sed ultra spem rancione deposita, assumpto secum Patre Petro, erupit et evasit.

Obsidetur Civitas.

In festis Pentecostalibus in pago Chřzelov, parvo medio miliari a civitate Olomucio distante, in quo Gvardianus a S. Iacobo divina per festa solennia peragere solebat, magnus exercitus militum duodecima hora fluvium Moravam pertransiit, et in praefato pago castra posuit, ibidemque excubias in turri et in campis circa circum pagum ordinavit, ac perterrefactos homines solatus est, dummodo sat ad comedendum et bibendum, et sufficiens equis pabulum praeparabant, haec omnia, quidquid exposuerint, illos soluturos. Hoc mirum in modum Gvardiano videbatur, qui absque dubio Svecos esse advertit, quare vocatus in Conventum ob varias causas feria 2da rediit, ubi Admodum Reverendum Patrem Magistrum, Cornelium Oitweiler, et Patrem

Godefridum Dambroch, tunc temporis provinciae Austriae Secretarium cum aliquot Reverendissimis Canonicis simul congregatos invenit, quibus in conversationibus et stantibus de hoc milite, qui fuit ante Gvardia Svecica, post aliquod spatium temporis enarrare coepit: brevi armadam Svecicam fore securam, sicut et verificatum est; siquidem adhuc illa die post occasum solis nobis inter se conversantibus in confinibus Sternbergensibus, Dolainensibus, et Bistricensibus, tribus quadrantibus milliaria a civitate distantibus, iam in castris Svecicis ignes apparuere quam plurimi, et feria 3ta Pentecostes summo diluculo exercitus paulatim progressus versus civitatem eam circa circum inclusit, et de nocte ad suburbia usque devenit. Quare primo considerans haec Italus Commendans, vir ultra Sexagenarius, dimissis suis Consiliariis, sibi pro defensione civitatis datis, et non videns sibi parem, neminem ad se admisit, nulli mortalium literas sibi transmissas a duce Fernamond communicavit, sed solus et unicus se semper in illis fundavit; Ast tamen posthac vidit, et expertus est, quam deceptus est, quam populus infinitas misérias pati debuit et spoliatus fuit; Ille vero conditionibus assignatis in traditione civitatis cum omnibus suis a Sveco liber dimissus.

Fiunt praeparatoria ad defensionem.

Tardius quando iam hostis in suburbiis fuit, Commendans nullum militem praeter noviter collectum habens, eis sclopetas distribuit, cives ad muros iussit, tormenta in locis, ubi opus erat, collocare mandavit. Non minus hostis ad oppugnaculum se disposuit, tecta extra civitatem aliqua deiecit, et tormenta super domos accommodavit, uti supra molam carthaceam tecto deposito tormenta contra civitatem posita mane apparuere. Quare e contrario, scilicet ad S. Iacobum, tormenta quinque posita, et certus numerus civium cum domino Cirkendorff, senatore civitatis, pro defensione districtus illius assignatus est, inter quae tormenta unum sat longum, vulgo Katz dictum fuit, quod Pater Petrus, natione Belga, Ord. Min. Conventualium, tunc ibidem ad S. Iacobum de familia collocatus, optime direxit, et pro prima vice iaculando a tecto molae carthaceae hostis tormenta deiecit, ac 2do totaliter molam carthaceam in nihilum redegit et combussit.

E regione Conventus S. Iacobi extra muros fuit una domuncula in aliquo horto, in quo aliquis advertit, ibidem circa quingvagina Svecos haerere, quod Patri Petro revelatum est, qui, onerato tormento et explosione praedictam domunculam cum hostibus combussit.

Traditur hosti Civitas.

Rumor fuit inanis, et vere pasquillus, propter tres foeminas fuisse hosti traditam civitatem, quas intelligere volunt scilicet dominam Miniatti, uxorem Commendantis, quae aliquot ante diebus ad sua bona Ptiniam, post Olomucium duobus milliaribus distantia, ante Svecum et eius adventum exiverat, nec amplius unquam reversa; secundam: Dominam Schwonauerin, et tertiam: Kauffmannin, Caesarei iudicis uxorem, quae quidem Olomucio cum curribus, in quibus avehebantur thesauri, abiverant, sed in confusione illa, dum currus spoliarentur, se aliis associatae, per silvas et pagos hinc inde vagatae, et post aliquod tempus ad revocationem virorum domum denuo reversae sunt. Secundo Commendans Olomucensis nomine Miniatti tunc temporis existens, literis a duce Fernemond acceptis nimis deceptus est, cum ipse Commendantem scripto praemonuerit, quod cum residuo milite Caesariano in fuga ad praesidium Olomucense se recipere velit, quod tamen non factum, et hac de causa putans Caesarianum militem hosti, ut civitatem transire posset, Commendans portas apertas reliquit. Tertio: Caesarianus miles, qui tunc perquam necessarius erat pro defensione civitatis, curribus ex civitate cum thesauris fugientibus pro salvo conductu datus, scholae Patrum Societatis oclusae, et studiosi dispersi, quia de causa cum Dei permissione haec omnia facta, hostisque omnia suburbia ad se attraxit, planeque vidit, quod nemo ei resistat et valeat, ipse civitatem cum bonis conditionibus petiit, sin secus vi aggredi paratissimus fuit.

Dimissi igitur Reverendissimus dominus Zdředele, Administrator serenissimi archiducis episcopi Olomucensis et Suffraganeus Passaviensis, dominus Commendans Olomucensis, dominus Tobias Schwonauer cum aliis duobus senatoribus cum Generalissimo Durstensonio conditiones pro traditione civitatis tractaturi. Et ni fallor, hae sunt: 1mo Porta fortiori dominum Generalissimum cum assistantibus civitatem introire permittere.

2do Dominus Commendans securus cum omnibus suis, etiam suppellectili domestica, vel quidquid exportare potest, exire valeat. 3to Omnes, qui in civitate manere, vel foras exire absque impedimento possint. 4to Fidem Catholicam in nullo impedire. 5to Devotionem, Collegium, Convictum, et monasteria omnia relinquere in suo esse et statu. 6to Iuramenta suae Maiestatis, et omnium Statuum non perturbare. 7mo Fidelitatem Caesari servare ut decet. 8vo Nobilium et Praelatorum domos cum suis quibusvis privilegiis relinquere. Ultimo tandem arma deponere. Haec quidem hostis promisit, sed pauca servavit.

Generalissimus intrat Civitatem.

Sabbatho hora secunda post mediam noctem (1642, 14. Iunii) traditio Civitatis parum innotuit, quia dominus Cirkendorff ad fenestram Gvardiani ad S. Iacobum pulsavit, et ei recensuit, civitatem pessimis conditionibus circa vesperum heri hosti esse traditam, et silentium, seu Stillstandt, in postis civitatis indictum, quare media hora post, lustratione absoluta muri civitatis adiunctis circiter centum et quinquaginta maioribus Officialibus porta illa fortiori, in conditionibus posita, Generalissimus Durstenson ad palatia episcopalia venit, et dein assumpto secum Reverendissimo domino Administratore, duobusque aliis Ecclesiasticis ecclesiam Cathedralem lustravit, ac demum ad monasterium Patrum Capucinorum, ubi quartirium habuit, perrexit. Mox autem in quartirium veniens lustrationem circa civitatem expeditisse suis Officialibus narravit, et quod, si de muro, qui post Collegium Patrum Societatis recte post festa ceciderat ad fundamentum, scivisset, nunquam de Accordo cogitasset, sed directe cum toto exercitu civitatem intrasset et sua fecisset.

Introducuntur Regimina ad Civitatem.

Dominica SS^{mæ} Trinitatis, quae erat 15. Iunii, integra quinque regimina sunt introducta ad civitatem, inter quae duo peditum, duo dragonerum et unum equitum, factaque dispositione Commendantem primum praeposuit dominum Wanck, qui vix quadrante anni fuit, quidem egregius miles, et polyticus licet A catholicus, attamen demississime salutavit, et reverebatur sacerdotes, qui sat artificiosa inter aquas post portam inter Laska

et Carthusianos propugnacula excogitavit; sed propter notam unam, quam inclusam cum aliquibus characteribus habuit, potuit, siquidem de illo probatum est, multum per operationem maligni spiritus facere, et ideo amotus, ne clamor fiat in civitate, Svecos per magiam, vel arte diabolica, gerere, et ad castra revocatus, cui dominus Georgius Paikul, Colonellus peditum, in locum successit, qui natione Svecus erat, quem etiam se Molitoris filium esse narrare non pudebat. Is per militiam in virum magnum evasit, et quam plurimum Commendantem in civitatibus, uti Augustae Vindelicorum et alibi, famosum egit; is gravis persona fuit, caput magnum habuit, decorus erat facie, annos quinquaginta habuit, et ultra, barbam non alebat, nec uxorem habebat. Tempore ipsius dum adempta fuit aqua civitati, conceptu eius aedificatae sunt variae molae tam pedales, quam manuales, sicut etiam Ross-mühl. Iste non ultra, nisi usque ad obsidionem Brunensem Olomucii Commendans fuit, ac posthac a Generalissimo Durstenson ad castra citatus, quae tunc erant inter Kremsirium et Kojetain, ubi omnium votis in maiorem Generalem electus, et post aliquot annos Princeps in Svecia factus, prout illo tempore publicatum fuit ipsum in Principem fuisse creatum. Tertius Commendans dominus Valentinus Winter, natione Brutenus, Gedanensis, sartoris filius, vir agilis et vigilans, cuius prior foemina in inferiori Silesia obiit, alteram vero in Moravia antiquae Minqvitzianae familiae nupsit, et eam sibi in uxorem desponsavit, quae in favorem viri ex Catholica Lutheri fidem assumpsit. Is, ut Supremus Leytnantius cum uno curru et quatuor equis famuloque uno ad civitatem venit, et in suo Officio ad solutionem obsidionis usque Brunensis mansit, cui dominus Paikul denuo successit in Commendantem, qui ut Generalis usque ad finem gubernavit. Post discessum vero ex Moravia famosissimus Winter vocatus ad patriam, et ibi a Gedanensibus civitatis illius Gubernator (vulgo Stadthalter) promotus, qui pro maiori securitate (ut ibi moris est) summam pecuniae ad civitatem posuit, a qua interesse praeter ordinariam solutionem habentem accepit. Et certe, maxime in illa irruptione Svecorum in regnum Poloniae erat summe necessarius illi civitati Gubernator bonus, qualis erat dominus Valentinus Winter, qui mores Svecorum et personas bene noverat, et multum pro parte regni Poloniae exhibere poterat, uti etiam fecit.

Excinduntur pomeria.

Summo mane die lunae (16. Iunii 1642) secures, quas cum munitionibus aliis advexerant Sveci, e curribus expositae et militibus distributae, quibus illa die pomeria circa civitatem in suburbiis sita, et viridaria iucunda ad terram usque exsecarunt, et excissa ad cumulos composuerunt, rami vero in fascinas colligati, et cum tempore ad templum S. Petri advecti, et ibi una cum carbonibus et munitione varia obserati.

Revertitur Generalissimus in Silesiam.

Die Martis (17. Iunii 1642) Svecus facta Olomucii dispositione in Silesiam ad suos properat, et in Pomeriam et Lysiam.

Deponunt arma cives ad Curiam.

Post discessum Generalissimi Durstenson decretum per omnes portas civitatis est promulgatum, ut omnes et singuli omnia arma in domibus possidentia, scilicet: bombardas, gladios, pistolas, secures et similia illa adhuc die ad Curiam deferrent sub poena capitis, et maxima mulcta, quin sin secus fecerint, poenas in illo decreto assignatas et scriptas infallibiter incururos. Nihilominus duae bombardae inter ossa in caemeterio S. Petri inventa, et cuius essent agnitae, qui posthac incarceratus, magnas miserias passus, et sine magna mulcta, ut notum omnibus erat, non est dimissus.

Comburantur suburbia.

Die Mercurii (18. Iunii) per plateas indicatum fuit omnibus et singulis, qui in suburbiis habitabant, vel alibi aliqua conservata habebant, licite in civitatem omnia deferre, ibidem conservare, et hospitium sibi quaerere, vel secus vellent, ad libitum ex civitate migrare posse, siquidem summo mane die Veneris incendiarii ad comburendum suburbia sunt ordinati. Eodem die omnibus in civitate existentibus mandatum fuit, ut supra tecta sufficientem aquam possideant, sequentibus diebus, postquam accenduntur suburbia, ne patiantur damna. Promulgato edicto praefata die Veneris omnia suburbia, palatia foris

existentia, et ecclesiae sunt combustae, muri ad nihilum re-
dacti, ruinati et terrae similiter adaeqvati.

De propugnaculis.

Devastatis et ruinatis muris et monasteriis, ac omnibus in suburbio domibus et hospitalibus, munita est civitas; muri, qui fuerant debiles, dejecti sunt, et ex fundamento aedificati, uti post collegium, in circuitu reparati, et partes aliquae Patrum Societatis murus, qvi recte ante adventum hostis ad fundamentum usque ceciderat, denuo est erectus, sicut etiam circa Cathedralem ecclesiam. Hoc tamen sciendum est: qvod ubi murus, vel pars nova muri totaliter aedificata fuit, ibi insigne regis Sveciae ex lapide excissum, et in muris inclusum apparuit, qvod de facto videri potest. Valla circa civitatem, et propugnacula restaurata, et aliqva de novo aedificata, domunculae, ubi opus fuit, pro excubiis tam in vallis, muris, et propugnaculis sunt erectae; qvalibet vero die medietas militum peditum et Draganeorum ad facienda valla et propugnacula, et altera medietas pro excubiis ordinabatur. Ex civitate qvotidie de domo tres, festis et diebus dominicis etiam non exceptis, ad propugnacula ire coacti, et si cives aliqui non habuerunt, qvos misissent, Svecicas ex fortioribus tenebantur conducere foeminas, vel ipsimet cogebantur, si qvidem pueros et puellas parvas suscipere nolebant, qvia si similes mittebantur, tales ad caveam ferream (vulgo Narrn Gatterl), qvae in medio civitatis fuit, pellebantur, et ut pullis pro cibo seu pabulo avena, vel hordeum inter eos proiciebatur.

In his faciendis propugnaculis nemo credit, qvales insolentiae fiebant, maxime inter serviles ancillas, sicut etiam inter civium filias, qvae absqve suis charissimis procis remanere non potuère; qvod qvidem revera Sveci honestatem amantes ad carnalia vitia maxime advertabant, nam cum sive egregii, sive simplicis civis, sive Senatoris filia fuit, etsi minima suspicio advertebatur in una aut altera, tunc etiam vilissimum Sclopetarium ducere pro coniuge, seu marito, et ipsi nubere, est coacta.

Propugnacula hyemalia.

In aestate ex terra, in hyeme vero ex glacie adinstar aliorum propugnaculorum in simili plane forma erigebant moenia,

et formabant valla; ad hoc observandum, quod dum formabantur ex glacie a Svecis in hyeme propugnacula, glacies quolibet die ad noctem perfundebatur aqua, ita ut magis et magis congelata glacie inaccessabiliter fuerit factum propugnaculum, quod econtra Caesariani fecere. Contigit semel quendam supremum Leutnancium, dominum Georgium Reteft, qui a Commendante pro inspectione laborantium in propugnaculis assignatus colligendo fragmenta glaciei in aquam cecidisse, quae ipsum immediate sub glaciem arripuit. Rusticus vero proxime adstans iam quasi suffocantem sub glacie pertica deprehendit, et ad littus quasi semi-vivum extraxit, pro quo tanquam gratus beneficii bis in septimana prandium instituit, et semper bene tractato ei ducatum obtulit, neque, quoties ipsum obvium habuit, vacuum dimisit.

Antemuralia.

Ex materia sufficienti laterum et lapidum habente hostis in suburbiis antemuralia circa civitatem aedificavit, et ex ruderibus, seu domibus ruinatis planitiem (ac si domus nunquam fuissent) campo similem adaequasse fecit, ita quod inter muros, et antemuralia quilibet curribus transire, vel equitare nemine advertente potuerit. In suburbio post molam S. Iacobi, ubi antemuralia facta sunt, fuit quondam Coriariorum platea, ubi canis unius exulantis Coriarii pluribus notus in aliquo profundo celario (vel, Deus scit) sub terra absconsus quinque annis latrabat, lamentabiliter ululabat, ita, quod multos ad fletum commoverit, ut dein, ubi canis haereat, ipsis Svecis diu locum quaerentibus, et non invenientibus, unus in excubiis miles canem mures aliquando capientem, advertens ex sclopeto (1647) traiceret, qui probabiliter meris muribus tot annis victitabat.

Portatores alimoniam hosti suspenduntur.

Sat magna Metropolis in Moravia civitas Olomucensis, quae vendentes, et ementes suscipiebat, ut tali modo homines se iuvare poterant, et revera fuit quasi Mater pauperum, quia multos alebat, et hinc deficientibus alimoniis, et existente inibi hoste more consveto, uti antea, homines aliquando clam, maxime de nocte ad civitatem portare solebant, quod contra decretum fuit. Hinc Caesariani, Prostannae manentes, similia advertentes,

portatores saepius spoliabant, ac dein his non cessantibus semel qvindecim deprehensi, ex qvibus unus fortior electus alios in proxima arbore suspendit, et ultimo se ipsum suspendere coactus est.

Templum Sveci petunt.

Occupata civitate, ad instantiam Commendantis, Sveci pro illorum exercitiis templum S. Blasii a Senatu habebant assignatum, qvod est in angulo, qvi non adeo contenti, post breve tempus Parochialem ecclesiam S. Mauritii apud Senatum sollicitarunt; Senatus vero non habere se potestatem in his qvidquam mandandi, facili modo se excusavit; miserunt ideo ad dominum Melchiorem Pollinger tunc temporis parochum ibidem, qvi respondit se auctoritatem non habere alicui alteri ecclesiam, cui legitime praeest, et iuravit, tradere. Institère propterea apud Reverendissimum dominum decanum, qvos ita expedit dicens: Si Parochus propriam ecclesiam non dimittat, et sicut etiam non tenetur nec debet, nec a me cogetur, episcopo soli liceat dispensare; episcopus vero non adfuit. Hac de causa a domino parcho claves petierunt, qvas, dixit, se non habere, sed obscure in ecclesia repositas iacere. Qvare scalis acceptis, et fenestra fracta Vicarium baculo pulsavère, et ut ascendat scalas, et claves qvaerat, vi coëgerunt; ipso vero renuente, alium permiserunt ascendere, ut claves in altari positas acciperet. Aedituus autem primarius amplius de clavibus scire noluit invitatus ad aperiendam ecclesiam, et ideo alium sibi pro bene placito, qvi inspectionem ecclesiae habeat, aperiatur et claudat, ad tempus elegerunt.

Calicem mutuo accipiunt.

Ecclesiae S. Mauritii calices et thesauri non erant evecti, sed in sacristia absconditi, qvare habita Sveci ecclesia unum a domino parcho calicem mutuo habere petierunt; concesso ideo calice Commendans syngrapham se mutuo accepisse calicem a domino parcho dedit, et viso eiusdem ecclesiae thesauro mandavit, ut ille omnis thesaurus ad inferiorem sacristiam cum sua mobilitate congregetur, ibi occludatur, et sigillis civitatis parochiqve obsignetur, et sic omnia ad exitum Sveci intacta remanserunt, et in discessu calix restitutus, et syngrapha denuo Commendenti exhibita est.

Ad SS. Cyrillum et Methodium Catholici migrant.

Habita possessione S. Mauritii Catholici cum suis exercitiis ad Sanctos Cyrillum et Methodium, et Sveci a S. Blasio ad S. Mauritium transivêre, ubi solummodo locum pro sepulchris sibi reservarêre. Quare siquidem more solito Catholici officia solemniter ut plurimum cum musica persolvebant; Sveci ferventem illam devotionem non passi, una tantum vice in anno dicentes se distractionem in illorum devotione habere, ad templum S. Michaelis Catholicos migrare mandarunt, ex quo etiam, quia propter frequentem devotionem, organi et musicae per civitatem fervor resonuit, ob invidiam post quatuor annos ad templum Bernadinorum sunt pulsi, ubi ad exitum Sveci munia ecclesiastica et devotio persolvebatur.

Devotio Svecica.

Uti diversarum nationum et linguarum Svecus habuit homines, scilicet: Svecos, Germanos, Italos, Gallos, Polonos etc. ita Sectas omnes (praeter Arianos) libenter passus. Illorum devotio diebus solummodo dominicis corrupta Germanica lingua mixta cum Svecica fiebat. Pastor seu Praedicantius vestitus nigra toga ad terram usque longa, et simili bireto prout sacerdotes Catholici in funeribus utuntur; aliquando gestans supra togam sine alba Casulam, aliquando super albam superpellicium, seu in locum missalis aliquem ad placitum Commendantis librum precum, Wittenbergae seu Lipsiae impressum, ad altare accessit, qui nunquam nisi nominante rege Sveciae, seu nomine alicuius praecipui Generalis, suum biretum per totas caeremonias deposuit; praedicaturus vero, in toga casulam, vel superpellicium assumpsit. In praedicatione abfuit aliquem ex Officialibus tangere, vel impetere, quia hoc facto immediate similis ad carceres positus et punitus fuit, et ideo omnes in attentione oportebat manere.

Distributio excubiarum.

Non minus hostis intus advertit, ne fiant aliquae insidiae, vel proditioes, ut contra hostem extraneum, ideo domunculis pro excubiis praeparatis per muros, valla, propugnacula, portas inter muros sicut etiam per omnes civitatis plateas die et nocte

una explosione Sclopetae ab invicem disposuit excubias. Pro eqvitibus quam procul se extendebant muri decanatus, aedificatum est stabulum, in quo Commendanti eqvites parati in custodia, seu vulgo in Bereithschafft, steterunt. Per omnia monasteria pro maiori securitate posuit hostis salvam Gvardiam, cuius officium erat attendere, et revelare Commendanti, quidnam intus fiat, aut contingat? quid intro portetur, aut exportetur? cum non solum Catholicis, verum etiam Svecis sub magna poena prohibitum fuerit, ut nulla conversatio, multo minus conventio in similibus locis fiat. Et hac de causa subsequens solutio salvae gvardiae a Commendante in omni loco est assignata et septuata, sicut ad S. Claram omni septimana praeter cibum et potum septem Imperiales, ad S. Iacobum vero duo Imperiales sunt ordinati, quam pecuniam tam bene Moniales, quam Gvardianus loci continuare debebant; deficiente vero ultimam pecuniam advertens salva Gvardia misericordiam, quam cum Gvardiano passus, conquestus apud Commendantem, se solutionem ordinatam habere non posse, quo amoto mandatum est, ut murus ad refectory perfringatur, monasterium apertum maneat, et illud excubiae de nocte visitent et lustrent. Qua de causa visum posthac fuit consilio bellico, quod diu in visitatione monasterii et camerarum morarentur, immediate prohibitum est non ulterius lustrare Conventum, sed duo Corporales natura Sveci, Guilielmus et Magnus de nomine cum uxoribus ordinati, ut ambo una cum Patre Gvardiano in refectorio (et non alibi) die, et nocte permaneant, ita ut si unus iverit ad excubias, vel aliquo alio commendatus fuerit, alter semper domi haereat; vel si ambo, uxores Gvardiano attendant. Qvalem autem mortificationem per quinque annos cum ipsis habuit, novit Deus, si quidem a Guilielmo nimis mortificatus est.

In proxima domo Canonicali habuit quidam Rittmaister qvartirium de linea S. Eriki regis, cuius famulus procabatur ancillae Dominae suae, quam dominus Rittmaister ex civitate eiecit, et famulo sclopetum dedit; post annum vero famulus gratia a Domino consecuta puellam revocavit, et in sponsam eam accipere sibi voluit: quapropter omnia pro nuptiis parata, et hospites pro futura solemnitate nuptiarum alterius sequentis diei in refectorio celebranda invitati, et ecce! pridie vox de nocte audita! cui Guilielmus ut Inspector auscultans ait: qvalis vox? responsum datum: porcelli marini; ille vero non credens,

qvibus tamen singulariter delectabatur, lumen petiit, et loco sui porcelli marini infantem invenit, qva de causa percussa bene sponsa, extra civitatem eiecit; habita vero notitia Supremus Guilielmum ad asinum posuit, qvi totaliter ob nimium frigus congelatus ex asino deorsum cecidit, et ita vitam finit.

De imaginibus.

Qvidam Colonellus Dragoneorum, cognomine Grenberger, Calvinista instinctu haud dubie alicuius Praedicantii mandavit sui regiminis militibus, ut omnes Sanctorum imagines in suis qvartiriis colligerent, et ad locum, ubi constituerat, deferrent. Qvo facto magnus cumulus Imaginum praesente ipso Colonello, et Catholicis adstantibus combustus est; ubi contigit, qvod qvaedam devota puella imaginem sat pulchram Beatae Mariae Virginis cum Iesulo, et Sancto Ioanne Baptista pictam habens, qvam ob celeritatem militis servare non potuit, militem usque ad rogum secuta imaginem volens ab eo habere, sed actum fuit: Proiecta tandem imagine in rogum inter alias illaesa in flammis volabat, et integerrima remansit. Flens ergo puella, nomine Catharina, ob hoc miraculum factum rogavit et imaginem obtinuit, qvam dein Reverendo Patri Gvardiano ad S. Iacobum donavit, et modo Koslae in altari in ecclesia SS^{mae} Trinitatis miraculis clara exposita colitur. Altera imago nempe Sancti Ignatii, episcopi et martyris, non est etiam combusta, qvo autem devenit, non scitur, nec hominibus fuit notum.

Pauperes ejiciuntur.

Omnibus sub Sveco ex civitate licebat exire, qvi vero non poterant, ut claudi, caeci, et pauperes, coacti remanere debebant. Contigit vero primo anno recte circa festum Omnium Sanctorum, ut intellexit Georgius Paikul Commendans, qvod plurima copia hominum pauperum ipsa die animarum propter accipiendam eleemosynam ad diversas ecclesias, maxime vero Patrum Societatis, convenire soleat; curavit igitur per plateas civitatis promulgari, dominum Commendantem et alios dominos Officiales esse nimis liberales, et magnas propter defunctas animas illis hac die solere dare eleemosynas qvo audito edicto; et promulgatione plurimi pauperes: ut caeci, claudi illa die

convenerant expectaturi largam eleemosynam, quibus visis Commendans ordinavit insolentiores Sclopetarios cum illorum Profoss, quorum unicuique darent grossum, et posthac omnes e civitate simul educerent, quo facto, decretum in omnibus portis affixum est, ut nullus pauperum amplius in civitatem intromitteretur, et ita hospitalibus evacuatis e civitate pauperes omnes sunt evecti.

De portis et tormentis super moenia.

Civitas Olomucium primaria in marchionatu Moraviae sita, moenia pluribus turribus et turriculis exornata habuit, quas turres et turriculas plurimas Svecus deiecit, maxime vero tecta, super quae tormenta disposuit. Civitatis portae ordinariae sunt sex, et omnes in angulis suis aedificatae, quarum prima porta media seu Viridis (Brünn oder Mitter-Thor) vocata. Secunda porta inferior ab inferiori foro dicta. Tertia porta Littoviensis, eo, quod Littoviam versus pergatur. Quarta porta Lascensis seu S. Barbarae, eo, quod illa porta egrediatur in Laskam, territorium Sanctimonialium S. Clarae. Quinta porta S. Blasii, eo, quod sit plane penes templum Sancti Blasii. Sexta porta prope cathedralem ecclesiam dicta porta Burg-Thor, eo, quod illa porta sit proximior castro marchionali, ubi modo cathedralis ecclesia, et civitas de sufficientibus lignis provisionem habeat; supra quamlibet portarum harum fuerunt locata tormenta quinque; penes Cathedralen ecclesiam quinque; ad Sanctum Iacobum quinque, in propugnaculis quinque; et in civitatis foro quinque, sicut etiam inter templum Sanctae Clarae, et patrum Societatis Iesu quinque. Quatuor portae, scilicet inferior Sancti Blasii, Littoviensis et Lascensis fuerant obmuratae; Aliae vero, nempe Media et penes Cathedralen ecclesiam apertae remanserunt, quibus fortes excursiones seu Parthey, spoliatum oppida et arces, dimittere solebant. Quoties vero dimittebantur, prius in foro omnes congregati, ac dein horum medietas una porta, et alia porta medietas ordinarie exhibant, et primum uno quadrante milliaris ad extra conveniebant, ut verba, et parolla communicata prius rescirent, quo ire debeant, ne forte ab aliquo proderentur, et dein a Caesarianis insequerentur.

De Provisione.

Ab ipso ingressu ad civitatem Svecus de provisione fuit sollicitissimus. Dispositis quidem militibus per quartiria, eis cives quam diu poterant provisionem, seu victualia providebant, interea absentium Dominorum comitum, et nobilium, aut civium aedes visitatae, et illa omnia (quae ad vivendi rationem spectant) inventa, ad domum proventuum exportata. Item in multis granariis quaecunque frumenta, quam alia victualia sunt reperta, mensurata, et proviant Magistro consignata fuere. Equites foras excurrentes oeconomizata tam frumenta, quam alia victualia continuo advehebant, primo ex proximioribus, deinde ulterioribus, et consequenter ex tota Moravia et Austria sufficiens provisio fuit. Qvo ad carnes; de bobus, ovibus, porcis, multos greges adducebant, inde carnes saliebant, fumabant, habentibus iam superabundantem de carne provisionem, non tamen cessaverunt de omni genere pecudum ad vendendum pellere ad civitatem, et cum non haberent, cui vendere deberent, libere pecora ad campos dimittebant.

De peste animalium.

Primo anno ab ingressu Sveci in Moraviam (1642) in Iunio, Iulio et Augusto, in quibus mensibus calores fiunt, tam magnam copiam de pecoribus adducentes propter maximum aestum et inopiam aquae inflammabantur, et pestis inde animalium exorta fuit, ita quod per universas vias magna multitudo iacuerit, etiam per omnes plateas civitatis, et non erat qui sepeliret, unde foetor intolerabilis, muscarum tanta copia, difficile dictu, seu creditu! vix coelum serenum, et solem videre propter muscas licuit, et post breve tempus aer infectus, et magna pestis consequenter inter homines grassabatur.

Pestis Olomucii.

Ex peste animalium ut supra, tota plena civitas infecta est peste, ita, ut plurima turba tam civitatis, quam Svecorum vitam peste finiverit, intra muros milites, qui mortui, ibi clam sepeliebantur; hac de causa, ne extra civitatem clamor (pestem inter Svecos grassari) veniat, sed Commendantem hanc Dei plagam occultari non posse, cum Senatu contulit, ut medicus,

chirurgus, et vespiliones instituerentur, qui pestiferis inservirent; quare Dominus Winckler medicus, et Wolfgangus chirurgus, ut infectis peste subveniant remedio, ordinati. Exercuit medicus varia remedia in canibus, et aliis bestiis pro simili peste curanda, sicut sectionem venae, et alia, sed nihil valebant praeter herbam millefolianam, quae comburebatur in cinerem, et in certa quantitate (prout cuius complexio erat) in cremato, vel calida cerevisia, vel vino infirmus utebatur; vomitu habito fere quilibet salutem obtinuit; si tardius pulveres sumpti, et non subsequerentur operationes, iam desperabatur de salute infirmi. Oportebat foliis illius herbae locum, et domum thurificare; necessario foetebat ideo tota civitas propter suffitum millefolii. Revera infectum aërem speciei pestis illius mane unus quisque advertere potuit instar nebulae, et horrende foetebat, acsi aliqua putrida terra, vel hominis sudor foret.

Expositi Ecclesiastici pro visitatione pestiferorum.

Praeter medicum, chirurgum, curatores infectorum, et portatores, seu vespiliones (vulgo Todtengräber) peste decedentium, etiam curatores animarum expositi fuere: e Societate Iesu R. Pater Conradus, et Pater Paulinus ad S. Iacobum Gvardianus. Certe ille bonus Pater Conradus multum de infirmis fuit sollicitus, in qua domo vel mortui, aut ita infirmi, quod domum aperire nequiverint, scalas secum portabat, domos intrabat, et tantum opus charitatis perficiebat; hic ut peste post paucos dies infectus obierit. Patri autem Paulino ut fortioris naturae Deo sic ordinante, non tam cito pestis nocuit sumpto illo millefoliano pulvere in potu, tempestive affectionem venenatam in duo apostemata convertit, unum successit, aliud maturescere non potuit, uti hucusque reliquiae manent in Patre.

Conventus S. Clarae peste infectus.

Sollicite attendebatur ad monasterium S. Clarae Conventum, ne peste inficeretur, licet tardius tamen peste infectum fuerit, et hac occasione Virgo quaedam huius monasterii, nomine Constantia, professa, habens gratiam curandi multas infirmitates, uti pluribus ad se venientibus subveniebat. Una militissa Sveca cum poculo ad portam veniens potionem contra

infirmi-
tatem petiit, ex poculo illo et illa faemina, quae vix
domum rediens mortua fuerat, ipsa Virgo infecta fuit; ex illo
momento acsi ignis arsit totam, post duodecim horas mortua est;
cum scitu Commendantis acsi non peste obiisset, publice sepulta
fuit. Elapsis aliquot diebus de obitu alterius Pater Gvardianus
informatus, et aliis infirmis adhuc ipse valetudinarius intrando
Conventum vidit hinc et inde iacentes mortuas, pergit ad
abbatissam, et ipsa tria apostemata habens, et de obitu aliarum
minime sciens semi-mortua iacuit. Ad quam ille: 'O! Deus in
manu Dei sumus, si inciderimus in manus inimici, erunt peiora
prioribus. Non est opus scire Commendantem, alioquin occlu-
dent nos, si non peste, fame peribimus; quid faciendum? quis
sepeliet mortuos?' Habebatur villicus in loco ante-monasteriali
sat fortis, vadit ad ipsum clam Gvardianus, et ipsum invenit
mortuum; dein pergit ad vespilionem, cogitavit ille, filius spiri-
tualis non prodet, et sepeliet, et ille est agonizans, suam caute
foeminam clam cum socio eius ad Conventum intromisit, quae
undecim sub Dio in horto, et una fossa sepelivit. Divina
misericordia sic disposuit, quod nequidem salvae Gvardiae,
quae attendebat ad monasterium de peste in monasterio, et de
sepultura mortuarum personarum innotuerit, neque ad Com-
mendantis notitiam venit pestis in monasterio, minus de illis,
quae peste obierant; primo post annum, quando pestis ces-
saverat, interrogavit, quot sint in monasterio? rescivit: unicam
remansisse abbatissam quae vocabatur Anna Opavska, et ipsa
Dei dispositioni adscribere debuit.

Secunda pestis.

Multae sunt species pestis, et una alteri similis non est.
Post discessum Sveci alia pestis exorta est. Expurgabantur
plateae, et omnia loca in civitate; evehebantur sordes extra
civitatem, sed si in frigoribus hyemali tempore nulla infectio
erat, ante Collegium tam magna congeries sordium, quod
studiosi vix ex scholis novam turrin videre potuerint. Con-
ducti aurigae pro evehendis sordibus in mense Iulio vix coe-
perunt evehere et effodere profundius, excitarunt horrendum
foetorem. Inde auriga et famulus in loco mortui, et ex illis
scholis versus plateam una et altera die 20. studiosi, Patres
Societatis 9. Professores illarum scholarum, Pater Praefectus,

Pater Rector Eustachius, Pater Procurator, Pater Minister et Sacristanus vix non una die obierunt. Paulo post in civitate infectio facta, non quidem erat generalis pestis, sed quae domus infecta fuit, vix aliquis remansit vivus; decesserunt tamen circiter quingenti homines peste illa. Sollicitus de remedio Senatus tempestive contra illam pestem praescripta a medicis sub lingua venae sectio, quo citius, tanto melius; tale remedium etiam sanis fuit necessarium, hoc enim periculum praevenire potuerunt. Svadebat Medicus alicui balneatori perfecto, ut sibi prius curaret scindi venam, quam aliis scindat, non fecit monialibus iam ex consternatione illa valetudinariis; iussu Medici Pater Confessarius curavit venas aperire. Ille perfectus balneator facto opere redeundo cecidit, et est mortuus. Funera perficiebantur publice pulsu campanarum continuo, sed Reverendissimus dominus, Claudius a Sorina, Officialis, pulsus et funera publica interdixit. Curavit igitur Senatus karas, seu currus, et extra portam Littoviensem coemeterium pro sepeliendis pestilentialibus de nocte portatores (vulgo Todtengräber) eo evehebant, et sepeliebant. Pro infectis vero illa peste aedificarunt pulchram infirmorum domum extra portam S. Blasii, et provisio commodissima ibi pro talibus ordinata; illuc omnes, qui infirmabantur peste, exportabantur, sed nemo erat, qui in illa domo supervixit.

Praemonuerat Reverendum Patrem Erčzerum, primum post exitum Sveci philosophiae professorem, Pater Gvardianus paulo ante, quod ille monticulus, seu cumulus ex meris faecibus et cadaveribus pecorum, et militibus Svecicis peste mortuorum fuerit compositus, quod si Patres Societatis non curarunt, ipsorum culpa fuit.

De vulneratis Svecis sub obsidione Brunae.

Obsederat Brunam Svecus (5. Septembris 1643), et per multas hebdomadas modos varios tentavit, ut eam civitatem caperet, et non potuit; reliquit Brunam, et Kremsirium versus castra movit; illos vero milites sub Bruna 300. vulneratos in curribus Olomucium ad chyrurgos curandos dimisit; plerique sanati fuere praeter illos, qui seni chirurgo obvenerant ligandi, nemo ex eis sanatus. Inquisitio facta; purgavit se ille, quod forte apud ipsum aliquid de peste gustaverint, ideo non evasere;

ratio huius non est acceptata, ad carceres positus, illis phar-
macis vivere coactus, quibus utebantur vulnerati demortui,
ibidem factus infirmus, dimissus, et post octo dies obiit.

De granariis.

Excepta provisione, ut supra capite *De provisione*, alios
proventus hostis excogitavit. Decretum factum, et per civi-
tatem promulgatum, ut cives, qui non habent provisionem ad
tres annos, foras exirent; exiverant multi relictis omnibus suis.
Iterum post aliquos menses illud decretum repetitum, pauperes
cives, expectantes in dies liberationem, vel aliquam mutationem
sese continebant. Adhuc tertio post annum decretum de visi-
tatione civium et monasteriorum, ut omnes visitoribus sese
quot personas in domibus tenuerunt hucusque, et pro quot
annis adhuc habeant, sub iuramento praesentarent, et omnia
fideliter monstrarent; si secus fecerint, omnibus privarentur, et
extra civitatem eiicerentur. Quod ut factum fuit, visitores
quidquid ipsis placuit, de victualibus acceperunt, et ad Pro-
wiant-Haus exportarunt paucis relictis. In monasteriis autem
omnibus, in domo episcopali et canonicorum frumenta omnis
generis absque numero inventa, et absque dilatione ad pro-
ventum eorum evehebantur.

Provisio suppellectilis.

Sub tempus visitationis monasteriorum (1644) postquam
deposuerint frumenta tam in conventibus et ecclesiis, omnem
mobilitatem lustrarunt, et res, in quibus fuit signum ecclesiae
vel conventus, vel personae monasterii probarunt fuisse suas,
non accipiebant, sed alia omnia in curribus evehebant ad Com-
mandantem, et visitores, quidquid eis placuit, inter se divide-
bant; quaecunque ex tela fuerunt: mappae, servetae, linteamina,
manutergia, munda lectisternia congregaverant in singulis mo-
nasteriis ad sua loca, et facto inventario occluserant suis serris
in cistis, et ubi opus fuit tam pro Commandante et maioribus
Officialibus, ibi habuerunt.

De excursionibus ad arces etc. ob frumentum.

Spoliabatur quidem ab excursoribus Svecis per totum
Moravia; sed loca, arces, municipiunculas, ubi se defendere

poterant, et sibi non fidebant, illa omnia praeteribant. Tempore suo Commendans Olomucensis ex aliis munitionibus, scilicet Unčzovia, Eulenberg, Sternberga, Fulnecio, congregatis militibus tria, aut quatuor millia coniunctis viribus, etiam assumptis tormentis aggrediebantur illa loca, spoliabant, et quidquid de frumento, et aliis victualibus Olomucium dimittebant. Erant extraordinarie quandoque deputati equites, qui scientes in Moravia et Austria, in oppidis nundinas, mercatores, et populum spoliabant, uti non semel multis spoliatis mercibus onerati, maxime ex oppidis Austriacis: Polsterdorff, Miselbach, Staatz, Ebersdorff, Walterskirchen, et aliis, quae se ad Danubium extendunt, et domum revertebantur. De aliis spoliis Commendans, et alii maiores Officiales participarunt. Ideo de aromatibus variis, de vestibus, materiis, de tela et similibus rebus difficultas non fuit, vilissimo enim pretio vendebantur omnia.

De Reformatione regiminum.

Plenissima regimina Generalissimus in praesidio Olomucensi de bono milite reliquerat, sed inter tot annos in excursionibus, vel peste, aut aliis casibus multi peribant. Hinc Generales Witemberg et Königsmark alternatim aliquoties cum suis exercitibus non absque proventibus cum supplemento veniebant, et regimina reformabant.

De sale et munitione inventa.

In domo illa antiquissima, vulgo Monte-Iuliana, de omni frumento multum positum fuit, et uti ad alia granaria excubiae erant positae, fures nonnisi furari cogitant; aliqui in illis excubiis sclopetarii condixerunt inde de frumento auferre. Quadam nocte intrarunt, et saccos implendo, relicto ibi fomite, seu Lunt, inter sordes, abierunt. Ignis ex fomite profundius penetravit, granatam aliquam, pulveribus repletam, accendit, strepitum fecit, et Svecos ad rumores et timorem excitavit. Venientes eo Sveci magis deorsum foderunt, fornicem aliquem adverterunt, intus in vasis pulveres, granatas, et fomitesprehenderunt. In altera parte celarium plenum de pice fusa. Tertium celarium de partibus salis polonici; et certe non multum abundabat, de sale ipsi Sveci, vulgo balvano, et

pulveribus, iam de his ita habuerunt sufficientes pulveres, et provisionem de sale. Fit inquisitio, fures proditi poenas suas luere debuerunt, tres ad virgas, vulgo Spiss-ruthen, currere, tres ad mortem damnati. Illa celaria, et ea, quae in celariis inventa, a tempore immemorabili nulli unquam nota fuere.

Thesauri reperti.

Centum ferme currus ante adventum Sveci evecti Olomucio et ab illis spoliati vide sub Cap. „Expediuntur thesauri“. Revera in illa confusione, quasi mente capti, sine consignatione quidquid habebant, ad currus proiciebant, nec illos currus comitabantur. Praeter haec, ubi nemo sperare potuit, et ab immemorabili tempore thesauros, pocula, cingula, monilia, et ignitam pecuniam in terra, in muris, in stabulis conservata inveniebantur; habebant aliquas virgulas, ubi inclinabantur, certus thesaurus fuit; unde concludebant tam opulentam quondam et divitem fuisse civitatem.

De domibus D. D. Canonicorum desertis.

Vix aliquis crederet, quam multa et preciosa mobilia in domibus Canonicorum fuere, et post discessum eorum Sveci non multo forte tempore se mansuros Olomucii promittebant, ideo parum ea curabant, a vilissimis hominibus Svecis, et non Svecis (quibus veniebat, rapiebat) ab omnibus spoliabantur domus; de vinis preciosis celaria plena. Et si aliqui remanserunt, domus curam habentes, larga manus eorum fuit erga omnes, aperuerunt celaria, quicumque voluit, hausit. Aliqua de singulari mobilitate exportare, et in ecclesiis, aut monasteriis observare studuit sed gratis, quia ubique excubiae erant positae, et si aliqua exportata in visitatione inventa, omnia hostis erant. In domibus itaque spoliatis, et desertis nemo habitare ausus est (anno 1644). A quibusdam Reverendissimis Pater Paulinus requisitus, ut aliquo modo inspectionem domorum haberet; modum invenit talem: ex pauperioribus, qui remanserant in civitate, maxime sartores, sutores, hortulanos, coquos et alios, qui essent usui Commendantis, vel Officialium, instruxit, qui se familiae Officialium accommodarent, et servirent; notitia jam habita ab Officialibus Pater Gvardianus ipsos pro Inspectoribus

domorum recommendabat, intuitu servitii (ex iam notis), omnibus facta fuit gratia, factum. Postea, omnes domus proximiores Conventui S. Iacobi suos Inspectores habebant. Cum illis Pater Gvardianus, dum domus aliquam ruinam minabantur, quantum licuit fulcra, et columnas supposuerat, caeterae domus absque Inspectoribus corruerunt.

De fratre vulnerato.

Qvidam Frater, Bonaventura Hammerstain, Ord. nostri professus Laicus de Colonia, religiosus optimus pro collectione eleemosynae designatus. Adveniente Sveco ab uno Colonello eqvum, qvi erat frater ejus, agnitus male habuit, qvod suus Frater germanus mendicaret. Vocato ad se Patre Gvardiano cum ipso contraxit, eandem eleemosynam Conventui dare velle, qvam Frater colligeret, si ille qvotidie apud se in prandio et coena maneret; qvoties ergo pro fratre misit, semper eundem habuit. Contigit semel in coena aliquando invitatum, ipsum in eqvo ad Conventum dimittere instituit. Vix ascendit in eqvum, et domo egreditur, unus ex adstantibus Officialibus generosum eqvum terruit, fratrem eqvus deiecit, et ungula ferrea in capite vulneravit. Adductus ad Conventum fuit, chyrurgo commendatus, bonus frater cito sanus esse desideravit, bis et ter una vice ligari voluit, emplastrum saepe mutatum, et vix calefactum, inde vulnus inflammatum, febre maligna ex inflammatione accedente mortuus est. O! Deus qvantam habuimus nos persecutionem a Colonello, qvi dicebat, eo, qvod eius germanus fuerit, fuisse occisum.

De monasterio Hradiscensi ruinato.

Accepta hostis civitate sciens magno fore impedimento monasterium Praemonstratensium extra civitatem situm, ex fundamento demoliri instuit; religiosos illos, ut inde cum suis rebus abirent, mandavit. Decreto intellecto Prior cum Fratribus suis cruce assumpta, relictis omnibus, Brunam versus iter suum acceperunt. Vidimus qvindecim paria circa civitatem abeuntes.

Unus laicus ex illis Norbertinis, Frater Marcus, in saeculari habitu se resolvit in Conventu manere, et advertere, qvid

Sveci ulterius facturi? Satis multo tempore in Conventu, dein in civitate penes Capucinos se continuit. Tandem proditus, quod fuerit ordinis, multas molestias a Svecis subivit, ultimo abire post illos coactus est. In illo monasterio opulentissimo de omnibus frumentis et vinis variis celaria plena, nec non victualibus Sveci invenerunt. Mobilis domestica difficile dictu quam magna fuit; Officiales Svecici quidquid volebant, accipiebant inde. Ultimo potestas omnibus et singulis data per mensem eo excurrere, et pro placito accipere. Iam totaliter spoliato monasterio etiam cryptas mortuorum Praelatorum aperuerunt, recenter sepultos habitu exuerunt, et ita incessère. Vidi aliquos ex scolopetariis, qui si non poterant annulos ex digitis eximere, Praelatorum digitos abscindebant cum annulis, ita se laudarunt. Veniebant plurimi nebulones ad civitatem albis et casulis induti, maxime pueri militum Svecorum cum vexillis illius monasterii. Nihil prorsus salvavit Reverendissimus Abbas, Iacobus Godefridus, praeter thesaurum ecclesiasticum, et res maioris momenti ex sacristia, caetera remanserunt domi; confidebant forte muris et vallis, et certe se optime defendissent, si aliqua tormenta et munitionem habuissent. Spoliato plenarie monasterio (11. Iulii 1642) combustum totum fuit, campanae illae magnae dissolutae, partes inde magna cum difficultate Marcus collegit, et ad civitatem advehi curavit, a quibus postea Commendanti non semel data fuit taxa! Ruinare oportebat omnes muros monasterii: rusticos, quos capere poterant, cogeant adiuvare murarios. Contigit, quod magnus murus oppressit cadendo triginta rusticos, et mortui sunt quinque, reliqui semi-mortui remansère, quos posuerunt ad hospitale Sancti Spiritus curandos, etiam illi intra paucos dies mortui sunt. Quaesivit Svecus alium modum perficiendi ruinam; fuit quidam in civitate architectus faber lignarius, vulgo Stadt-Maister, et civis, nomine Guilielmus, de religione suspectus, hic se insinuavit apud Commendantem, si eum contentaverit, se velle facile ruinare monasterium. Facto itaque contractu, lustravit per totum muros, et ubi advertit vel minimum extra lineam murariam inclinatos, assumptis 50. rusticis, in altitudinem ad unam ulnam, et latitudinem ad tres, vel quatuor ulnas perforari murum mandavit; ille vero ad proportionem foraminum siccos ligneos truncos incudebat, eosque cuneis ligneis firmabat fortiter, et consequenter alia foramina taliter

et tam procul, quantum se longitudo muri extendebat. Perfectis his ad omnes truncos ignem apponi iussit, truncis igne consumptis, a longe Guilielmo et sociis eius aspicientibus, muri ceciderunt, et sic totum monasterium dirutum ad fundamentum, acsi ante nunquam fuisset.

De periculosus pascuis.

Inter civitatem et sylvam proximam monasterii Hradiscensis pro pascendis eqvis et pecoribus pascua latissima Sveci habuerunt, sed quia Scnophones (Schnaphähne) et Walachi ex illa sylva fortiter excurrentes multa pecora rapiebant, Sveci, inito consilio, sylvam illam in planitiem vertere constituerant, eam exciderunt, et lignis se sufficienter provientarunt. Ut tanto citius planities fieret, omnibus, et non tantum Svecis, licitum fuit, ex sylva de lignis mansiones facere; intra unum mensem, nec unica arbor apparuit. Hoc modo non tam facilis accessus Walachis fuit ad rapienda pecora.

De Ecclesiola dicta ad monticulum.

Postquam exsecaverint magnam sylvam Sveci, non amplius in tantum in eqvis et pecoribus patiebantur; interdum tamen, ubi Walachi poterant, et Scnophones Caesarianis nocebant. Semel abscondentes se inter rudera vastati monasterii exeuntes eqvos et pecora ad prata ad ducentas partes rapuerunt, et excubias, seu pastores trucidarunt; erant illa unius Colonelli Calvini, qui in Conventu Carthusianorum habitaverat. Sciens, quod Walachi et Scnophones ad ecclesiolam B. M. Virginis saepius conveniant, assumpsit duas companias Dragonorum, et aliquos e medio Svecorum Walachos praticos, totus furiosus perrexit ad monticulum, sed neminem deprehendit, ecclesiolam illam combussit, et devastavit. Deo permittente malus spiritus eum possedit, et in civitate eodem momento uxorem et liberos eius. Existens ille in magnis cruciatibus oravit, et vovit se Catholicum futurum, et illam ecclesiam reaedificare de novo, et dotare promisit; nihil iuivit, simul cum uxore, et liberis periit, et sunt sepulti simul in coemeterio ad Sanctum Petrum.

De obsesso uno Capitaneo.

Quidam Capitaneus cum copiis militum equitum ex ordinatione Commendantis ad spoliandum Lypnicium expeditus fuerat; cives imprimis se defendere coeperunt, sed non erant sufficientes pro defensione, libere hostem miserunt, qui civitatem et templum spoliavit. Perierunt aliqui ibi, maxime unus ex insignioribus Officialibus, quem et tulerunt secum. Una nempe foemina in illa defensione ex muro civitatis magnum lapidem deiecit, et ad caput eius tetigit, et statim mortuus est. Ille capitaneus inter reliqua spolia ex ecclesia Lypnicensi unum pluviale ex pretiosa materia secum tulit, vestes sibi inde fieri mandavit et praesentibus omnibus eas induit; et ecce, malus Genius ipsum mox trucidavit. Ferriti hostes miraculis his res ad cultum divinum oblatas non amplius auferebant. Aliqui in conscientia tacti, maxime foeminae, licet in aliis locis ablata sustulerint, aliquibus ecclesiis Olomucii offerebant. Ex hoc motivo consilio bellico ordinati duo Capitanei Catholici, ut ipsi adiuncto Patre Paulino ecclesiam Cathedralē intrarent, sub insultu mobilem ecclesiae per ecclesiam et ambitum dispersam colligerent, et in tuto conservarent, in tempore suo illi ecclesiae restituendam, uti ad sacristiam Sanctae Clarae erant omnia deposita.

De Walachis.

Ex districtu Hochwaldensi (anno 1643), et circumiacentibus dominiis Capituli Olomucensis magnus haereticus et filius eius Kowarz, seu Schmidt, ad trecentos ex iuventute haeretica selectissima collegit, qui, muniti suis Czeschincis et securibus, venerunt ad Svecos pro servitio; ad civitatem quidem intro-missi, non tamen cito dabatur eis fides, absque quartiriis in foro tribus diebus resolutionem expectarunt. Est hinc duobus milliaribus pagus inter montes, Hlubučko nominatus, ubi omnes Walachi morantur, ad quos ex locis circumiacentibus rustici, et nobiles omnia sua exportarunt, inter petras sese lignis munierunt. A Svecis facto consilio, et resolutione accepta, dictum est eis: ,probetis vestram fidelitatem, quidquid acquisieritis, omnia vestra erunt, dein locum et gratiam inter Svecos habituri; pugnate, spoliare et comburite; addidit eis Commendans unam companiam Musqueteriorum, et aliquos Officiales.

Walachi se obtulerunt, et ex parte, ubi minime sperabatur, pagum aggressi spoliarunt et combusserunt, et parta victoria cum magna praeda redeunt securi, Bistricii, et in confinibus sylvarum Caesariani absconditi, eos ruinarunt, et praedam eripuerunt, ad ducentos illorum manserunt in loco, aliqui capti fuerunt. Secunda die reditus illorum expectabatur Olomucii, sed nemo comparet; id ipsum contristavit Commendantem prima die; post tertia die pauci redeunt ex Svecis spoliati, et vulnerati, ex Officialibus nullus; Walachi se vero collegerunt 30. numero, et comparuerunt; non laetus Commendans eos salutavit, quia una cum eis compagna ruinata et Officiales occisi; itaque Walachis non successit, non suscepti, unusquisque per tres grossos accipientes domum redierunt.

Executio cum Walachis.

Post tres hebdomadas a Sua Caesarea Maiestate illustrissimus dominus Generalis de Buchaim contra Walachos rebelles cum aliquot millibus armatorum militum ad montes Hochwaldenses expeditus fuit. Paulo post quotquot erant carnifices in Moravia, castra sequebantur, et iuxta unius cuiusque delictum iustitiam exequebantur; multi ad palos dati, aliqui decollati, vel suspensi fuere non solum illa iuventus rebellis, sed et parentes eorum, qui erant complices, et causa rebellionis; multi a militibus et carnificibus perierunt; dicebatur, quod ultra centum viduae fuerint superstites. Primarii authores in catenis et funibus ducebantur Brunam, maxime Schmidt et filius eius, et alii plurimi; qui non poterant prae debilitate procedere, in via suspendebantur. Ultima fuit executio reliquorum Brunae, potuit aliquis ibi videre tot ad rotas et palos datos, et multa capita decollatorum in patibulo. Ad instantiam aliquorum Reverendissimorum Canonicorum Olomucensium Pater Paulinus Gvardianus ad S. Iacobum de illis rebellibus Walachis lamentabilem conscripsit cantum ut incipit: Pásli Kozy Walassy. Tonus ut infra.

Allabreve.

Pásli kozy Walaši, Pásli kozy Walaši,
 Ne dobre se jim weđe, Ne dobre se jim weđe,
 Pry stádě w budách sedí, Pry stádě w budách sedí,
 Rebellantow zjímali, Rebellantow zjímali,
 Newinným se dostalo, Newinným se dostalo,
 Mnohých zbili w ty časy, Mnohých zbili w ty časy,
 co zůstalo, pobrali, co zůstalo, pobrali
 Strkali je na rožny, Strkali je na rožny,
 Kolami polámali, Kolami polámali
 Měli mistři dost práce, Měli mistři dost práce.

V Romanowém Salaši, w Romanowém Salaši.
 Buchaim na ně pryjede, Buchaim na ně pryjede.
 O neštěstí newědí, o neštěstí newědí.
 Trebas všech jich neznali, Trebas všech jich neznali.
 zhynulo jich nemálo, zhynulo jich nemálo.
 a toť máte Walaši, A toť máte Walaši,
 A do Brna zahnali, a do Brna zahnali.
 Tento lid nepobožný, Tento lid nepobožný
 A jiných štwrcowali, a jiných štwrcowali.
 Mordujíce ty zrádce, Mordujíce ty zrádce.

Ad Romanum, Primarium Walachum, qui non svadebat rebellionem Walachis contra Imperatorem.

O! Romane, Romane	D Náš Walašský Hejtmane d.
Tys nám k tomu neradil	D S námi se o to wadil d.
Jako chasa swáwolná	D Nebylat w tom powolna d.
Že se takým nedají	D Co sú proti Císaři d.
Ku prykladu nech mají	D Co neprávě dělají d.

Praedicta Cantilena duplicatur, ut in primo, Pásli kozy Walaši etc., ita in aliis consequenter, uti pro Signo D positum est.

De relapsis in Moravia.

In marchionatu Moraviae a tempore immemorabili populus catholicus fuit, et vel maxime plebs devota, et simplicissima; si adhuc in aliquibus angulis aliqui A catholici reperiiebantur, vel de fide catholica suspecti, Eminentissimus dominus Cardinalis a Dietrichstein ut episcopus, et pastor bonus, ne aliquam animam perderet, advertibat et oves perditas, a via erroris ad ovile Christi congregare satagebat; solebat ille operarios bonos, et missionarios, viros integrae vitae ex Italia, ex Polonia ad vocare, parochos in locis suspectis ponere, et errantes ad fidem Catholicam convertere. Fuit tempore eius ab omnibus dioecesis tota purgata erroribus. Proh dolor! In irruptione Sveci acatholici in pluribus locis malus Genius inter bonum triticum superseminavit zizania. Plures etiam amicitias, familiaritates et fraternitates cum eis contraxerunt, haereticis se accommodaverunt, talis nimia familiaritas uno impetu eos ad se rapuit, et quodam modo dementavit, sensim eis asveverunt, et reipsa adhaeserunt, et a fide apostatârunt. Optime ait S. Cyprianus: talium amicitiae, et sermones, conversationesque etc. nonnisi mera sunt animae perniciēs. Negotia, quae cum haereticis necessario habenda, brevissime expedienda sunt, non secus ac canes, si de Nilo fluvio bibere volunt, obiter, et per transitum, ne subito erumpentes de Nilo crocodili eos corripiant et devorent; idipsum semper timendum inter haereticos.

De convertendis ad fidem Catholicam.

Licet non Sacerdos, episcopus Olomucensis, Serenissimus Leopoldus archidux Austriae, non in solo Olomucensi episcopatu, sed in aliis, quos tenuit, diligentissimam inspectionem habuit, et in eiusdem finem in omnibus dioecesibus praeter aliam administrationem episcopatum summae doctrinae in Spirituallibus Generales Vicarios et Officiales, nec non Assessores consistorii sapientissimos, et per eos ad parochias, et locos, curam animarum habentes, nonnisi viros doctissimos et vitae integerrimae promovendos curavit, ita ut tandem per tempus Svecicum corruptionem, et haeresim extirpare valeret. Item ad sacros Ordines in philosophia doctores, et in theologia morali peritissimos suscipiendos decrevit, decanatus rurales propter maiorem

inspectionem in dioecesi multiplicavit, tota denique dioecesis Olomucensis haeresi purgata fuit. Ipse Eminentissimus, melius Serenissimus episcopus author fuit, quod obstinati relictis omnibus multi exulare debuerint.

De patre quodam Franciscano captivo.

Olim fuit Ordinis nostri Pater Franciscus Babsky natione Prutenus, Moravicae linguae gnarus et vitae perfectissimae, S^{ac} Theologiae baccalaureus, vir magnae doctrinae. Eius opera Eminentissimus Cardinalis a Dietrichstein, episcopus Olomucensis, in convertendis haereticis per Moraviam, maxime in suis ditionibus et bonis capitularibus, utebatur; in parochiis, ubi erant obstinatissimi haeretici, parochum vel curatum agebat, et cum omnes converteret Parochianos ad alias promovebatur parochias. Recte in adventu Sveci in parochiis, duobus milliaribus Olomucio distantibus, Penczicensi et Tršicensi, agebat parochum, ibi spoliatus, et captivus ad castra Svecica adductus, a quo adhuc rantionem 50. Imperialium extorserunt, quam pecuniam mutuo acceptam Olomucii deponere debuit. In castris existens ex relatione alicuius ipsum fuisse insignem Concionatorem intellexit aliquis Supremus Mieletzky, natione Polonus, ipsique innotuit, illud debitum 50. Imperialium contractum solvit, et ei tres eqvos cum curru donavit, eumque ad eius locum cum salvo conductu comitari instituit. Tantam liberalitatem advertens Generalissimus in Colonello, voluit et ipse videre eum. Videns Patrem natura turpissimum, luscum, rufum, sed lepidissimum, Generalis, et multi Supremi magnam cum eo habuerunt recreationem. Inter discursus, voluit scire Generalissimus, quomodo tot homines ad fidem converterit? at ille: sale sapientiae et verbo Dei; ad haec Generalis: quid est sale convertere? respondit ridiculose: etiam domine, si non potui Verbo Dei, in aresto obstinatis detentis haleces salsos oportebat dare absque potu, et sic convertebantur; cum risu accipiens Generalis ait: „Si converteris meos Svecos, quos in Moravia reliqui, faciam te Episcopum Sveciae, cum venero. Etsi te meus Colonellus Mieletzky non redemisset, accepissem Te pro meo Praedicatori; si ita factum, eas, tua omnia divendas, et Te salves, non enim securus manebis, nam Sveci ut Turcae, cum aliquid accipiunt, non dimittunt.“ Et fecit sic,

divendidit omnia, et cum aliquo Caesariano Supremo migravit in Bohemiam, ibi mortuus Glacii, et in conventu sui Ordinis sepultus fuit.

De contributionibus Ecclesiasticorum.

In primo ingressu hostis ad civitatem de contributionibus nulla prorsus mentio fuit; cogitabant boni Ecclesiastici, satis fuisse Svecis illis curribus et thesauris, quos spoliarent paulo ante. Aggressi sunt post breve tempus Reverendissimum dominum Strždele, bonorum episcopalium administratorem. Qvod si in civitate sub protectione Sveci manere velint, contribuant, et summam specificarunt. Hic omnes, qui bona temporalia tenent, convocavit: Patres Societatis, Carthusianos, Canonicos regulares, etiam in loco utriusque monasterii S. Catharinae, et S. Clarae Confessarios etc. et illis contributionem a Svecis sollicitatam exposuit; petierunt pro interim mille Imperiales; nolentes volentes summam hanc ipsis deposuerunt; hoc fuit principium, maiores summas sollicitarunt, quarum contributionum finis non erat, ut infra.

Taxae civium in quartiriis.

Omnium regiminum Officiales successive sciebant, quomodo in eorum quartiriis cives habuerint, parum vel multum, omnium rerum domini Sveci; plus dico: si familiam civis habuit, sic famulus vel famula, aut filia, imo hospes et hospita cum suis omnibus domesticis, mancipium eorum, quibus ad nutum servire cogeantur; si adverterent de nummis habere, vix non torturis exigebant non aliter, quam per aureos et Imperiales; hoc enim fuit commune apud Svecos, nequidem nominare florenos vel grossos, seu aliquam monetam parvam. Ditiores in suis quartiriis, praeter alia servitia, cibum, et potum ita taxarunt, quod vix non excoarierint; noveram ego tales, quod per tot annos omni die aureum contribuere debuerint, jam pluribus in defectu omnia relinquere, et ex civitate exulare oportebat, hoc non movit milites; post exitum quidquid remanserat consumpserant, mobilem domesticam distraxerant, mensa, sedilibus, scamnis pro culina utebantur, et si pars domus, etiam tota ruinam minabatur, ut caderet, iuvabant, ligna comburebant etc.

Continuatio contributionum ab Ecclesiasticis.

Augebantur contributiones post contributionem etiam mille Imperialium ut supra; vix transierunt 14. dies, duo millia petierunt, et si deposuerint, non ultra sollicitaturi, scripto se obligarunt: licet status ecclesiasticus in magnis miseriis constitutus habens scriptam assecurationem, in tantum laborabat, ut Svecis adhuc hac vice illam summam deponeret; mense integro vix elapso non stantes hostes verbis suis aliquot ex Officialibus ad dominum administratorem Stržedele (non facta mentione assecurationis) dimissi minacibus verbis tria millia violenter habere volunt, et si non intra 8. dies depositam istam qvotam habuerint, paratam iam executionem habituri. Intra illos dies omni die convocati Ecclesiastici, ubinam debeant accipere pecuniam consultabant; non expectato termino qvotidie ex consilio bellico alii et alii currebant ad dominum Stržedele, et commonefaciebant de pecunia assignata.

Concesserunt PP. Societatis pecuniam Ecclesiasticis.

Nullis mediis occurrentibus talem deponendi summam, et quum de executione assignata auditum fuit, Reverendus Pater Rector Societatis cum Patre Molitore, Convictus regente, volentes ecclesiastico statui, illa vice in extrema necessitate constituto, succurrere pecunia, haec verba coram pro consilio convocatis ecclesiasticis dixerunt: ,Videmus omnes, in qva miseria sumus, et maiora expectant nos, si huic malo occurrere non poterimus; habemus, inqvunt, in collegio nostro unius Domini summam pecuniariam in deposito conservatam, de qva nemo scit, praeter nos duos; zelo religionis ducti, et in gratiam statui Ecclesiastico faciemus, de illa, qvantum opus fuerit, concedemus, et nullum interesse per medium annum petemus; sed medio anno elapso, qvinque pro cento usqve ad depositionem qvotae exhibebitur nobis interesse, uniuscuiusqve monasterii in bono aliquo stabili dabitur assecuratio' etc.; Omnium igitur votis consensus factus, et in contractu facto omnes se subscripserunt; pro termino ab hostibus facto, pecunia importunis Svecis consignata qvasi ultimo, sed nunqvam finis fuit.

Insatiabiles Sveci petunt contributiones.

Illā pecunia ex speciali gratia pro tanta necessitate a Patribus Societatis Iesu statui ecclesiastico concessa, et Svecis deposita, eos contentavit, sed non multo tempore. Una postea die duo Officiales ex primariis ad Reverendissimum dominum Suffraganeum Passaviensem seu Administratorem Serenissimi dimissi, qvi necessitatem militum nomine totius qvarnison ipsi proposuerunt, et pro iuvamine omni mense Ecclesiasticis duo millia Imperialium fuisse ordinata; et hoc sub poenis executionis horribilis, et eiectionis ex civitate. Id ipsum proponere Dominus Ecclesiasticis volens, sed uti iam pusillanimes prout quisque potuit, se excusavit; aliqui tamen ad continuam petitionem comparuerunt, aliqui non. Pater Gvardianus ad S. Iacobum sciens non comparuisse omnes, non venit. Reverendissimus, ut ipsum attraheret, suum Secretarium mittens eum ad se pro uno verbo invitavit, venientem cum indignatione sic allocutus fuit: „Alii regulares tam procul manent, et vestra Reverentia hic in vicinio, et eum tam diu expectare debemus.“ Respondit ille: non est, qvōd propter me expectare debeant; contributiones hae non tangunt me, sed propter moniales, qvidquid pro parte illarum concluderint parum vel multum, praesentia mea eas non iuvabit. In illa autem convocatione omnes proposuerunt impossibilitatem suorum locorum, nec ad unum cruciferum se obligarunt, si Svecus etiam scripto finem contributionum semel posuit, non servet illam, et verbum teneat, et taliter finita illa sessio fuit. Habuit in consuetudine Reverendissimus finita sessione post prandium, maxime penes discursum, Ecclesiasticis haustum vini qvandoque propinare; tunc advertit haud dubie aliquvōmodo Patrem Paulinum fuisse turbatum, et ei loqvitur amicabiliter sic: Pater Guardiane qvid dicit vester catus? (fuit enim tormentum magnum in Conventu sic vocatum) respondit: catus murmurat; qvid murmurat? respondit: contra eos, qui iniquis hosti tradiderunt conditionibus civitatem. Sed administrator se in traditione subscripserat; sat malo hoc verbum accepit animo, imo totus consternatus et confusus est, et non salutato reliquit abire omnes; ab illa die nunquam Patrem Paulinum ad se vocavit, nec ei confitebatur amplius; et revera Patri Gvardiano fecit Reverendissimum dominum Stržedele ille catus malus inimicum.

In executione Reverendissimus dominus Administrator mortuus.

Status Ecclesiasticus ultra possibilitatem nihil contribuere potuit, et Sveci sine intermissione pro pecunia ad Reverendissimum currunt, ab ipso resolutionem instanter petunt. Benignissime quoad potuit assecurationem de non contribuendo amplius ab ipsis Ecclesiastico statui datam eis monstravit, et discretionem Christianam petiit, ast haec non iuverunt. Eadem hora executio unius vexilli peditum ultra centum dimittitur, medietas ad domum Decanalem, in qua Reverendissimum Dominum Minutini ex vulnere lethali infirmantem impetentes, vix non cum lecto furiose accipientes, eum ad alium Reverendissimum Administratorem Stržedele, traxerunt, utrumque post unam mensam ad domum posuerunt episcopalem, non expectatis clavibus per palatia currebant, portas perfringebant, spoliabant. Alii perfractis portis ad celaria vina cum vasculis, ollis, pileis exportantes praesentibus dominis hauriebant; aliis horis alternatim compagniae aliae et aliae per duos dies et unam noctem, quales poterant excogitare nequitias, potationes, saltationes tympanis tubis ad aures Dominorum, carthi folia etc. exercebant. Altera die autem circa vespere tam crudelem executionem Reverendissimus dominus Stržedele administrator, et eius natura sufferre non potuit, post illam mensam in delirium cecidit, et mortuus est. Dominus Commendans de obitu eius informatus, executores revocavit, et alium Reverendissimum decanum et suffraganeum ad domum eius residentiae reduci demandavit.

De sepultura Reverendissimi domini Suffraganei Administratoris.

Defuncto in executione Reverendissimo domino Suffraganeo Passaviensi Administratore Serenissimi, Reverendissimus dominus Suffraganeus decanus Olomucensis ex vulnere magno a Svecis accepto simul ex illa tremenda mortificatione in executione quasi semi-mortuus de sepultura alterius tantum fuit sollicitissimus. Patrem Paulinum Gvardianum ad S. Iacobum, ut iuvaret in illo funere, requisivit. Voluit tanti viri fieri funus uti episcopi decentissimum. Pater Gvardianus nomine eius omnes, qui adfuerunt Olomucii, Ecclesiasticos, omnes regulares,

et quaecumque adhuc erant Olomucii, tribus, et Senatum invitavit. Nunquam videntes Sveci sepulturam episcopi, stupebant omnes, et aliqui fleverunt etiam maiores Officiales scientes tali casu mortuum fuisse episcopum, revera gemitus, et fletus foeminarum maxime Svecarum, impleverant plateas, tam in processione quam in exequiis; plena fuit ecclesia cathedralis populo. Tempore missae omnes ferme Officiales ad offertorium iverunt. Primo Commendans, Colonelli et alii Officiales confundebant semet ipsos, quod in executione crudeli martyrizarunt innocentem episcopum; ut scio, Generalis Wittemberg non laudavit hoc Commendanti, et aliis, qui fuerunt authores; non cessarunt adhuc sepulto administratore a tali executione, et si non poterant amplius, eiecti ex civitate.

Extorquent a remanentibus pecuniam.

Post obitum Reverendissimi Stržedele laborarunt Sveci de alio Ecclesiasticorum capite, ut per eum adhuc sollicitarent pecuniam. Fuit Reverendissimus dominus Minutini primarius inter omnes Praelatos cathedralis ecclesiae, sed in fuga sub irruptione hostis omnium spoliatus, et lethaliter vulneratus, et a Generalissimo Dorstenson cum salva quardiam suae ecclesiae restitutus, at ab omnibus oneribus exemptus. Non ab ipso directe, sed per ipsum pro exactionibus ab aliis constitutus, licet pro huiusmodi onere ineptus tanquam infirmus coactus fuit, qui sciens ecclesiasticos exhaustos pro ipsis totum frumentum, et quidquid in decanatu habuit, hosti consignavit; ab eo omnia acceptat, sed impossibilitas eum non excusavit. Existens in illa executione, in qua nec unus, nec alter securus de vita fuit, maxime dominus Administrator videns se debilem esse, ubi suam substantiam habuit, Reverendissimo domino decano concredidit; de loco vero illo nemo praeter ipsum solum sciebat. Convocatis igitur Regularibus, de modo adhuc contribuendo eos allocutus. Recte ad propositum duo ex regularibus ecclesiasticis ad eum: ,cum iam status ecclesiasticus tot millia deposuerit de modo contribuendi desperatur; est remedium unicum, Reverendissime Domine, adhuc, si de thesauro Reverendissimi domini Stržedele Reverendissimus dominus aliquid, de quo, ubi iaceat, bene scit, nobis concederet, omnes nos scripto assecurabimus, et post liberationem fideliter restituemus. Verbis illis Reveren-

dissimus dominus decanus turbatus surrexit, et abivit, et nihil conclusum est.

Protestatio contra duos Patres.

Abeuntibus religiosis, duos ex illis Reverendissimus dominus decanus Reverendum Patrem Priorem Dominicanorum, et Patrem Gvardianum ad S^{um} Iacobum curavit vocari ad se, eisqve recensuit: cogitavi, inquit, nullum alium scivisse de thesauro pie defuncti Stržedele praeter me, et iam sciunt isti. Protestor igitur, si foret in rebus illis aliquod damnum, vel proditio, istis Patribus adscribam. Thesaurum svadebam ei pro maiori securitate ad locum alium movere, qvi thesaurus conservatus intactus, et eis, ad qvos spectabat, cum tempore est restitutus amicis.

Adhuc convocatio Patrum religiosorum propter pecuniam.

Propter furiosam hostis instantiam secunda die Reverendissimus dominus decanus convocatis regularibus reassumere debuit consilium, qvibus summam a consilio bellico scripto porrectam legendam mandavit. Conceptu Reverendi Patris Molitoris Societatis Iesu inter regulares proportionaliter divisa, quam eis distribuendo sic allocutus est: Optimum notum omnibus, qvod Patres mendicantes ex puris eleemosynis vivant, et ad contributiones non teneantur; sed et ipsi advertunt, qvaliter omnes exhausti sumus, et quam magna debita pro exactionibus contraximus, accipere dignentur has qvotas, et cum illis Comendantem, et consilium bellicum accedant, certe si remissionem imploraverint de nostris qvotis, nos qvoque erimus solliciti, hoc modo non parum iuvabunt nos. Qvotqvot ex mendicantibus erant, ut puta Dominicanis., S. Francisci Min. Convent., PP. Bernardinis et Capucinis, nihil ad haec responderunt, sed omnes salutato domino decano abiverunt.

Pater Gvardianus a S. Iacobo ivit ad Generalissimum.

Advenerunt secundo Sveci cum magno exercitu suo, et partes circa Danubium in Austria et Moravia pertranseundo spoliavit arces aliquas, et munitiones occupavit, suoqve milite munivit; Brunam usqve veniens eam per qvatuor menses ob-

sidendo nihil effecit, imo cum magno damno recedere debuit. Movit castra Kremsirium versus, quam civitatem occupare violenter cupiens, habuit una, vel altera die resistantiam, cepit 25. Iunii 308 machinarum globis partem conterrere sat magnam, sed vi maiorum tormentorum murum perfregit die 26. Iunii (1643); et ecce! dum ad assultum civitatis admittitur miles Svecicus, ipsimet Krembsirienses in aliquot partibus civitatis ignem imponentes, plus nocuerunt incendio magno, quam hostis spoliis. Multi homines, maxime Iudaei, qui se abscondebant in celariis, suffocati, et aliqui igne consumpti. Multa millia hominum ex locis circumiacentibus se receperant ad civitatem, qui ob magnum incendium ex civitate aufugientes resolute ad Generalissimum pro gratia recurrerunt, quos sub protectionem accipiens eis saluum conductum ad tria milliaria dedit. Ipsa die a civitate illa uno milliari intra oppida Kojetinium et Towacovium castra Svecica posita, et per unum mensem ibidem totus exercitus quiescebat. Non obscure advertit Pater Paulinus nonnisi duo milliaria distare Olomucio castra Svecica; habens sibi pro contributione assignatos 60. Imperiales, et impetrata licentia in scriptis, seu passo a domino Commendante, cogitavit consultius a capite ipso Generalissimo remissionem quotae petere, quam ab aliis. Accipiens Fratrem Steiner laicum pro socio multas generales excubias pertranseuntes ad ipsum Generalissimum ad castra pervenerunt, quos videns a longe stantes ad se vocavit, et humanissime excepit, et dato quartirio apud Officiales catholicos ad prandium et coenam duobus diebus invitavit, et causam adventus intellexit, et sat benevole expedit. Generalissimo igitur sic expositum, quod Ecclesiastici, qui bona temporalia habent ita sint exhausti, quod amplius contribuere nequeant; si aequae mendicantes, et alii sub protectione Commendantis esse cupiunt, et eo modo, quo possunt, alios iuvent, et sic quotae inter se diviserunt, quod si non haberent, impetrent sibi donari eas. Ad hoc respondit subridendo Generalis: 'Est astutus Paykul Commendans, scit bene vos esse mendicantes, non eius conceptus iste, et me tetigit etc. Maneatis pacifice, et non intromisceatis vos ad alia, quae sunt non professionis vestrae, Commendans non pellet vos, si ipsi volueritis, aperiet vobis civitatem.' Scripsit propria manu aliqua verba Commendanti, et eos cum bona satisfactione ex castris dimisit optime in valedictione tractando.

De reditu a Generalissimo ex castris.

In reditu ex castris (1643) necessario apud Commendantem sistere, et schedam Generalissimi eidem consignare oportebat. Laudavit dominus Commendans, qvod se Gvardianus ita resolverit. Ego, inquit, et totum qvarnison, ubi contributiones qvaerere debemus, scimus, sed de mendicantibus nulla unqvam fuit mentio. Reverendissimus dominus decanus, ubi sit Pater Gvardianus ad S. Iacobum, non tam cito potuit rescire, et cum ex castris rediit, omnia ipsi relata sunt. Hoc scientes Patrum Bernardinorum, et Capucinatorum Gvardiani etiam ad castra perrexerunt, et a Generalissimo id ipsum obtinuerunt. Ab illo tempore ad huius modi sessiones mendicantes nunqvam vocati fuère.

De obitu Reverendissimi domini decani.

Natura debilissimus dominus Sigismundus Minutini, decanus, primus Praelatus cathedralis ecclesiae Olomucensis, et Suffraganeus, ex vulnere in fuga accepto, et in executione nimis mortificatus, ac semper valetudinarius, qvem quidam Iustus nomine, Svecus constabel, ebrius una nocte invaserat, pecuniam apud ipsum extorqvere volens, in lecto occidere cogitavit, uti ei unum digitum amputavit, et si boni domini puer non supervenisset, eum occidisset. Ab illa hora ad mortem infirmus, optime dispositus obiit, et cum debitis caeremoniis ut episcopus est sepultus.

De castris Caesarianis.

Non ferens sua Maiestas amplius damna a Svecis in excursionibus per Austriam et totam Moraviam facta, militem colligere et huic malo occurrendo, castra prope Olomucium ponere mandavit (1644). Et recte; quadrante milliaris loco a civitate distante post pagum Schnobolin e regione Olomucii castra illa posita, vallis cincta, et propugnaculis, tormentis, et sufficiente munitione provisa, poterant inde advertere ex monticulo, et omnes euntes videre et egredi hostem et ei occurrere. Fiebant ex illo tempore frequentissima certamina ex utraque parte, luseruntqve sat diu Caesariani cum Svecis ante formalem

obsidionem. Intra illud tempus faciebant sibi propiorem accessum ad moenia, aquam acceperunt, et alio diverterunt; ista fuit magna afflictio Svecis, licet molas vulgo Rossmühl, et alias manuales sibi aedificaverint, sed illae pro tantis frumentis, et magno populo minime erant sufficientes. Post aversionem fluvii, Morava dicti, e profundissimis fossis aqua non defluerat; in una profunditate inventus est unus piscis tam magnus, quod trecentas libras ponderaverit. Supponebatur illum piscem ibi ab aliquot annis mansisse, quia nunquam a piscatoribus civitatis visus fuit.

Fabricatur modus recuperandi civitatem.

Exulantibus Praelatis et Canonicis ecclesiae cathedralis, commendata ecclesia Reverendo Patri, Michaëli, Patrum Bernardinorum lectori, natione Pomerano, et Patri Paulino ad S. Iacobum Gvardiano, ubi unus ad S. Wenceslaum germanice, et alter ad S. Annam bohemice conciones, et alia perficiebant. Defuncto Reverendissimo decano pro meliori inspectione Patri Pomerano in decanatu prope ecclesiam habitare oportebat. Illa occasione Pater Michaël Pomer cum suis patriotis acatholicis magnam contraxerat notitiam, et tam magnam, quod illos ad suam partem attraxerit, eosque sua humanitate et polycismo ipsum Commendantem, et Supremos devincere ita potuit, quod conversatione sincere eum adamaverint, et consilia arcana aperuerint. Deficiebant nominato Patri vitae alimoniae, cui etiam egressus ex civitate ad castra Caesariana pro eleemosyna mendicanda concessus est, hac nihilominus conditione, quid agatur ibi, vel quid molliatur contra Svecos, ut perscrutaretur, eisque fideliter communicaret in reditu; practicavit utique, ut promiserat, sed non pro, sed contra Svecos, ut infra.

Insultus primus.

Fabricato stratagemate Pater Pomer in castris Caesarianis vina optima pro tractatione Svecorum attulerat et sub convivio eis communicavit (1644), qua die, qua hora, et qua parte aggredi civitatem constituerint. Tam egregie eos decipere potuit, quod omnes thesauros conservandos ad manus proprias ei consignaverint. Loco igitur, die, et hora, quam Pater praedixerat,

post templum S^{ti} Blasii fortiter Caesariani aggressi sunt civitatem, et diu ultra sex horas illam partem Sveci defendere, et advocatis militibus pro succursu ex praeurbio, prædhradi dicto, minime timentes, quid futurum, excubias plane deseruerunt. Interea Pater Pomer cum Caesarianis, ut conclusum est, apertis locis ad decanatum, et domum episcopalem militem domini Zusa intromisit; salvam guardiam, ubi erant primo Caesariani, trucidarunt, passumque plenarie aperuerunt, equitatu, qui erant ultra duo millia extra portam. Si eis portam aperuissent, domini Colonelli Zusae milites civitatem intrassent, sed eo quod commendam dominus Zusa non habuerit (praeter ea loca, ubi iam fuit) ultra noluit praesumere, nisi cum illo, qui eum secundare debuit, et non fecit. Ipsius culpa, non Colonelli Zusae, si in ipso fuisset, civitatem absque ullo damno certo accepisset.

Item in domum decanalem et simul episcopalem intromissi Caesariani.

Peroptima dispositio fuit domini Colonelli a suis, cuius conceptu, ipsiusque regiminis milites uno vespere, et una hora utramque domum decanalem et episcopalem occuparunt Caesariani. Nihil iam defuit, nisi portae civitatis ab intus serras frangere, prout fabri serrarii ad portas in domunculis cum suis malleis expectarunt; porta aperta equites intromissi coniunctim cum militibus utriusque domus decanalis et episcopalis nemine resistente civitatem intrassent; sed Colonellus praemisso suo milite absque causa in locis ruinatis monasterii Hradiscensis sese detinens, eos non associavit, et illo absente nemo quidquam incipere ausus est. Maledicta invidia! confusionem in hoc genere expectavit, et tanti periculosi negotii, effusionis sanguinis effectum vidit, ut inferius scriptum.

De conflictu Svecorum cum Caesarianis.

Tam diu insultum illum ad muros S. Blasii periculosum, et maximo damno tenuerunt Caesariani ante mediam noctem usque ad horam nonam antemeridianam de industria factum, intra enim tot horas aliquem eventum ex parte alia civitatis expectantes, sed nihil auditum fuit, et debilitatos Caesarianos cessare oportebat. Victores Sveci pulsus Caesarianis ad suas

postas redeunt, dominus Guilielmus Major, cuius inspectio se extendebat ab ecclesia cathedrali ad collegium Societatis circa muros et portas, ad suos districtus redeundo cum suo regimine portam ad domum episcopalem fortiter oclusam deprehendit; quaerit, quid sit? resolute respondentes supra interrogati: Gut Kayserisch. Consternatus Major ad pugnam se cum suo milite praeparando Commendantem de hoste certiore reddidit; quanto citius ex civitate confluunt, portas ad domum episcopalem perfringunt, paratissimi Caesariani cum Svecis domo egressi ad pugnam, sed succursus non adfuit, et Sveci fortissimi praeter unum locum tenentem Colonelli, qui se in camino absconderat; omnes Caesariani caesi etiam ex Svecis vix non tot interfecti, maxime egregii Officiales. Ipse Guilielmus Major bis globo traiectus, et hasta per medium perfossus, non tamen mortuus, qui se portari curavit ad Conventum S. Iacobi, ubi suam uxorem asservaverat. Interfecti Svecici Officiales portati ad S. Iacobum. Supremus Major Guilielmus de die et hora a Patre Pomerone bene sciens, quo aggredi Caesariani civitatem instituerant, petiit a Patre Gvardiano ad S. Iacobum suam uxorem, et liberos in sacristia conservari, ideo vulneratus eo se portari curavit, prout et alii Officiales eius regiminis interfecti, in Refectorio ibidem depositi fuere. Ocluso loco, quo venerant ad domum episcopalem, Commendans, et alii advenientes Supremi visitarunt occisos, chyrurgos, et praedicantios advocaverunt, semimortuos ligaverunt, et Praedicantii ad mortem disposuerunt. Non venit hora media, iterum aliud periculum, larmo, confusio etc. Commendans cum Officialibus habentes ante monasterium adhuc stantes eqvos, ascendentes cito ad arma, hostis se insinuavit iterum in domo decanali.

Caesariani in Decanatu.

Supremus dominus Ludovicus Zusa in decanatu secundantem expectavit, licet bene viderit, quod eum fortuna iuvet, et habens bene armis instructos suos milites et paratissimos ad pugnandum in fenestris domus decanalis, et muris, ac turri penes S. Annam, ubi erant a Svecis pulveres tormentarii, et aliqua tormenta ante decanatum onerata, ultra suam commendam nihil incipere voluit. A Patre Michaële Pomerone, et Cirkendorff senatore, et aliis, qui se cum illo incluserant, admonitus, et

rogatus, quod victoria prae manibus sit, et totum praeurbium (Vorburg) evacuatum, non iuvabat consilium. Item videns ad oculum pugnam cum Svecis ex domo episcopali Caesarianorum, nihil omnino dicens non fuisse suae auctoritatis, et ordinantiae, licet ego, et omnes perierint, potuit bene super ordinantia dispensare re sic nata: quia figulus figulum odio habuit. Ipsemet Commendans cum suis Supremis videns in loco excelso hostem armatum, et tormenta prae manibus, accedere non fuit ausus. Tota nocte cum omnibus fatigatus iam desperabat, et sub monte ante Decanatum convocatis omnibus Officialibus de accordo praticare incepit omnibus ferme consentientibus; solus Valentinus Windter votum dare noluit, et sine omni mora (facta protestatione) tanto citius ad civitatem currebat, convocatisque civibus in Beraithschafft stantibus, Lauffgraben fodere mandavit. Milites sui regiminis animavit, et ipse sub muris decanatus aliquot tormenta applicuit, murum, et portam fregit. Stuck-Capitain cum suis Constablis ex altera parte granatas, et coronas piceas ad tectum decanatus iniecerant, inde incendium in decanatu exortum, loca, quibus intraverunt, obruta, et si paulo ante ipse Zusa, Pater Pomer, Zirkendorff et alii ex civibus fugam non dedissent, periissent, uti nemo prorsus ex aliis militibus aufugere potuit, ex muro extra civitatem saltantes colla, manus, et pedes frangebant. Ruinatis Caesarianis aperta porta civitatis, Svecici egressi fugientes subsequebantur, eos interficiebant, cadentes ex muris adhuc viventes occidebant. Ille vero, qui secundare debuit, primum se movere in succursum voluit, sed iam fuit tarde pro obsequio illo praestando.

Redit Commendans ad S. Iacobum.

Finita illa tragoedia, reversus Commendans Georgius Paikul cum aliis ad interfectos, mysterium et practicam Patris Pomeri intellexit, qui totus rabidus refectorium intravit, stantem Gvardianum apud interfectos, et vulneratos evaginato gladio eum occidere intendebat, sed ille ictum declinavit. Hoc videns Major Guilielmus lethaliter vulneratus, quantum potuit exclamavit, fuisse innoxium, et quod ejus uxorem, et liberos conservaverit. Majore igitur annuente ex sacristia adduxit eam ad virum plorantem, paululum Commendans fatigatus, alioquin

Gvardianum in illa prima furia mactasset. Inde ille aliam inspectionem ab illa die ad statum ecclesiasticum habuit, maxime ad S. Francisci ordinis religiosos, qvi coloris Patris Michaëlis Pomeri fuère. Qvantom persecutionem hi passi sunt, inferius patebit. Bonum fuisset Patri Pomerio penes suam professionem manere, qvam se ad tanta negotia immiscere periculosissima, ipse aufugit, et superstites experiebantur.

Sepulti Officiales interfecti.

Ubi interfecti sepeliendi sint, inter Svecos consilium factum, et conclusum à Commendante, ubi iacent, ibi sepeliri eos mandavit. Vespiliones venerunt, et sibi ecclesiam S. Iacobi aperiri volunt. Nolens Pater Gvardianus, Commendans misit, ut non aliter fiat, nisi ut non alibi sepeliri debeant. Gvardianus tamen nec claves dare voluit, et qvòd nemo unqvam Saecularium sepeliatur in parvo tempello, et illos maxime haereticos nullatenus sepelire consensit, nisi forte violenter, de hoc Gvardianus suis Superioribus enarrabit, et tales cum tempore effodientur, et ex ecclesia eiici debebunt. Audita huiusmodi Commendans resolutione cum magna indignatione currus misit, et ad S. Blasium, ubi Sveci habebant ordinariam sepulturam, illi interfecti sepulti fuerunt.

Colliguntur per plateas alii interfecti.

Post illum conflictum cum Caesarianis mixti Svecici milites occisi per plateas usqve ad turrin novam ad diem tertiam iacebant insepulti. Propter magnum foetorem imperavit Commendans senatui civitatis, ut collectos interfectos in coemeterio Sancti Petri sepelirent. Omnes igitur per praeurbium in carris industria fabricatis advehebant ad unum cumulum, exceptis illis, qvi post moenia in fuga trucidati erant, qvia ibi sunt sepulti. Fossa interea magna pro omnibus praeparata fuit recte inter domum Mercurianam et templum Sancti Petri post portam in coemeterio, via, qva ad S. Iacobum itur. Erat ibi in columna ecclesiae S. Petri excissus numerus interfectorum et ibi sepultorum in lapide, et dies, et annus, sed qvia lapida illiteratus erravit, totum deletum cum tempore.

Selegerunt Commissarii Caesariani officiales suos.

Ante sepulturam a Generali Caesarianorum ex castris duo tubicines ad Commendantem fuerant ablegati, qui Officiales Caesarianos petierunt videre, et ad castra exportare, ibique sepeliri; id, quod petierunt, impetrarunt. Absque mora Commissarii deputati intromissi ad spoliatos, et nudos in cumulo: quos poterant tamen agnoscere, eos ad partem deposuerunt. Omnes illos noviter albis indusiis indutos, Pater Gvardianus ad templum S. Petri servavit, mane autem cum curru ab extra venientes evexerunt, et in templo Schnobolinensi sepulti fuere.

De sepultura trucidatorum.

Apparebat ex certis signis, cruculis, Agnus Dei, et rosariis illos fuisse Catholicos, et qui signa huiusmodi non habuerunt, certe Sveci fuere. Hinc Patri Paulino Gvardiano tanquam parochus ad S. Petrum pro tempore intuitu Catholicorum consultum videbatur, illos interfectos in cumulum portatos, cum caeremoniis ritu Catholico sepelire. Resolute accedens Commendantem, obtinuit consensum, et ordinarie praemisso pulsu triplici ad S. Petrum missam decantavit; ea finita ipso praesente cum ministris, et thuribulo, et aqua benedicta astantibus, per 40. et 40. in fossa sparsa terra, praemissoque psalmo: 'De Profundis' aqua benedicta aspersit et thurificavit, et sic usque ad unum fuerunt sepulti. Mandavit Commendans illos occisos omnes simulari fuisse Caesarianos, cum non media pars Caesarianorum fuerit; ideo accessus foeminis Svecicis fuit interdictus, ultra tamen prohibitionem uxores interfectorum multae affuere, quae cum incredibili fletu, et magna lamentatione suorum virorum deflebant mortem turpissimam. Item post breves dies lustraverunt Sveci in decanatu loca incendio consumpta et muros collapsos, inter rudera plurimos Caesarianos milites combustos inveniebant, et aliquos non integros, meram plane massam, omnes illos in curriculis ad fossam, etiam in coemeterio Sancti Petri factam, advexerunt, et absque caeremoniis de nocte vespiliones sepelierunt.

Ellicitur Pater Gvardianus ex Conventu.

Iam apparent fructus Patris Pomeri. Qvalemuncqve apud Svecos respectum hucusqve habuerunt religiosi, vix sepulti interfecti, hostis occasionem qvaerit, Patrem Paulinum Gvardianum persequendi. In loco constitutus vulnerati Majoris Guilielmi locum tenens Colonellus Rittefort, furiosus cum murariis veniens (1644) insalutato Gvardiano per culinam ad refectorium murum fregit, et, ut sibi Gvardianus in civitate locum qvaerat, nomine Commendantis mandavit, ne fiant peiora prioribus, nullos fossarios amplius prope muros patietur, et ex isto loco domum excubiarum, vulgo Kurdiqvardam (sic), faciet. Cogitavit Pater Gvardianus, qvod ex furia prima haec fiant. In una camera aliquot diebus mansit, nec se loco movit. In omnem eventum de loco in civitate sollicitus, habuit enim Conventus S. Iacobi a multo tempore aliquam pecuniam supra domum e regione monasterii Patrum Dominicanorum, vocata domus Pankerle, a qua census certus proveniebat Conventui et domus illa tunc (ante habens inquilinum figulum) vacua fuit, eandem domum pro se purgari voluit; tandem Dominus Rittefort mittit, cur se non hinc expediat? alioqvin eiicietur. Responsum habuit: Si me non eiiciet, non movebo me, qvia religionis residentia est, et causam non habet, cur me pellat; non peccavi. Per mille maledicta blasphemando cessavit, et Gvardianus remansit in loco.

Advertitur ad Religiosos.

Postqvam fuerint decepti Sveci a Patre Michaële Pomero, serio advertebant ad religiosos, qvod in suis monasteriis vix se movere potuerint. Omnis conversatio illis uno cum altero prohibita fuit, acsi se nunqvam novissent monasteria, et tandiu, donec e civitate eiicerentur. Qvando contigit in civitate aliquem infirmari, et poenitens habere voluit Confessarium, ad Commendantem mittebatur, ille vero novem Sclopetarios cum decimo Officiali ex generalibus excubiis assignabat, et semper alios, qvi armati pro Confessario ad monasterium veniebant ipsumqve ad infirmum comitabantur, et ad monasterium reducebant, et cum Venerabili nunqvam publice ibant, sed qvi confessionem

excepit, eadem occasione ex Commendantis ordinatione communicavit infirmum.

Repetunt Sveci conservata a Patre Pomero.

Taliter Pater Michaël Pomer Svecos Officiales disposuit, vel potius infascinavit, ita qvod ei suos thesauros ad conservandum dederint; qvi in illo periculo ex decanatu cum caeteris aufugiens ad castra Caesariana se receperat. Laicus unus in Conventu remansit sat mortificatus. Dictum fratrem omnes illi, qvi Pomero sua concrediderant, data omnium rerum consignatione ad castra dimiserunt, et sua petierunt, qvod si vel minimum defuerit, monasterium devastaturi. Rediit castris laicus, et in sepulchro, aut crypta, vel sub qvo lapide conservaverat, notata secum tulit, omnia reperta, et restituta eis. Et bonus Frater Didacus Sveci mancipium fuit. Hortum Conventus pro hoste colere debuit, nec uni mortalium ex horto aliquid dare ausus praeter Commendantem, et aliis cum consensu eius.

De domina Plesslin.

Fuit in praeurbio, seu in antiqva civitate Olomucensi, qvaedam perfectae vitae foemina, nomine et cognomine Sabina Plesslin, vidua, quae habens filias tres et filium unum, non ita ut parentes alii carnales solent metuere, ne liberos praemittant mortuos, illa contrarium fecit. Adveniente enim hoste, videns multorum civium honestarum filiarum in propugnaculis cum militibus laborantium honestatem periclitari, et plurimas iam prostitutas fuisse, Dominum Deum continuo precabatur, qvas carne mundo pepererat, et etiam in virtutibus pietateqve sanctissime erudierat, et spiritu Deo pareret filias in vita, ut mortuas videret, et eas ultima sequi sibi gratulabatur. Res miserabilis! intra unum mensem omnes tres sancte mortuae sunt, et filius Martinus paulo post ultimus; qvanta laetitia optimae Matronae! mox omnia in vivis cum domo inter monasteria distribuit. Accidebat recte in praeurbio ille conflictus Svecorum cum Caesarianis, advertens illa tres Caesarianos ante ianuam suae domus qvaerendo refugium, declinantes, et mox interficiendos paululum portam aperuit, et attraxit, qvos aliquvo tempore clam servavit in celario et aluit, consequenter inventa oportunitate

salvos ad castra (non sine periculo) expedit. Expleto igitur hoc charitatis opere infirmari coepit, et optime disposita in manibus sui Confessarii animam Deo reddidit. Post obitum eius miles, ad quem spectabat quartirium, sperabat spoliū, et nihil inventum est, cum iam tempestive omnia per monasteria distributa fuerint, et Commendans resciverat, milites Caesarianos eam diu aluisse, fuit quoque inquisitio, ubi essent mobilia domus defunctae? dictum fuit, quod in monasteriis, sed, in quibus? vel, quo? non potuit rescire. Et sic gratis fuit inquisitio.

De fuga militum.

Diversarum nationum Svecus habuit in suo exercitu homines, sed maiori ex parte germanos, qui accepto aere in populo et in terris Imperatoris contra Imperatorem pugnabant. Sed suae gentis vix tertiam partem habuit Svecus. Apparuit Olomucii, ubi fuerunt vix 50. Sveci, et non plures, ideo fugiebant, quia erant alieni, ut plurimum capti, vel coacti servire. Volebat Commendans scire tantae fugae causam, et sat difficulter rescire potuit. Soli Officiales Catholici in consilio bellico prodierunt, et Confessariorum causam adduxerunt, quia plane omnes erant Catholici, qui aufugiebant, quia Confessarii eo quod Sveco et hosti contra Imperatorem serviant, eos in confessione absolvere noluerunt, nisi fugiant; imo ipsimet Officiales suos confessarios prodiderunt; quid tales curant sigillum confessionis?

Iuramentum petunt Sveci ab Ecclesiasticis.

Fuit quondam dominus Paykul, Commendans Olomucensis, etiam Augustae Windelicorum pro Commendante. Habens quoque in urbe illa Ecclesiasticos, et diversorum Ordinum religiosos, a quibus, nolentibus se in negotia militaria immiscere, sed pacifice sub protectione Commendantis vivere, iuramentum petiit, qui cum iuramento scripto se obligaverunt. Hinc Patrem Georgium Pelinka Soc. Iesu accedendo illud scriptum iuramentum dedit legendum. Is plane iuxta tenorem Augustani iuramenti in loco Patris Rectoris, et nomine Collegii scriptum formavit, nolle se intromiscere ad negotia Svecorum, imo si quid minimum molli-retur contra illos fideliter praecavere. Quod maius, (non excipiendo confessiones) extensis duobus in altum digitis iuravit, literas

sigillo Collegii approbavit, et manu propria iuramentum subscripsit, et Commendanti consignavit.

Non praestant Iuramentum alii Religiosi.

Convocatis Commendans omnibus Religiosis in consessu assessorum tremendum eis dedit capitulum et non aliam causam fugae militum religiosos maxime Confessarios asseruit, Augustanorum Ecclesiasticorum iuramentum legi mandavit, si secus fecerint, in medio fori eos trucidare minabatur; pro exemplo etiam Patris Georgii Pelinka iuramentum fuit lectum. Pro responso habuit: Semel Deo, et religioni tacto pectore, non scripto, nec elevatis digitis se fecisse iuramentum. Sit ut sit. Reversales, ut Augustani, vel Pater Pelinka, dare noluerunt, sed verbo ad eorum negotia se non intromiscere promiserant. Ut unus respondit, sic omnes. Recedentibus Religiosis in illo consilio bellico conclusum, omnes ex civitate eiicere, tantum solos locales superiores remansuros, uti advocata gvardia cum tympanis turpiter eiecti fuère.

Pater Georgius Pelinka excusat suum Iuramentum.

Innotuit Patri Georgio Pelinka propter iuramentum hosti ab Ecclesiasticis non praestitum confuso, regulares ex civitate ejectos fuisse. Poenitentia igitur ductus ad omnes locorum Superiores veniens fassus est, se quidem iuramentum praestitisse, sed propter illum solum, non in praeiudicium aliorum, si illud, quod clam factum, et soli Commendanti cognitum, omnibus prolatum, dolebat se deceptum fuisse. Idque factum non proprio motu, sed Patri Rectori adscribebat. Non solum iuramentum de fidelitate hosti servanda, uti in hunc finem sigillum Collegii apud se relictum, sed alia extrema pati, dummodo Collegium, pharmacopoeam et bibliothecam servet, commissum et sibi commendatum habuit. Potuit Pater Pelinka cogitare apud hostem secretum non valiturum. Si propter Collegium, pharmacopoeam et bibliothecam fecit, Collegium ex parte ruinatum, apotheca ruinata et bibliotheca ablata, et ipse eiectus est ex civitate.

De perspectivis, seu tubis.

Remanserat in civitate quidam studiosus metaphysicus, qui perfectissime tubos fabricabat, et hoc modo sibi panem lucrabatur. Multi civium curiosiores, si non poterant videre, quid extra agatur, sub tectis ex perspectivis prospiciebant. Advertebatur ad tales, et illis tales perspektivae recipiebantur, et illi mulctabantur. Unde quidam optimus civis aliquva occasione veniens ad S. Iacobum, quem excubiae sub tecto ad castra Caesariana ex tubo inspicientem adverterunt, ante portam Conventus duo Sclopetarii instituti, cum egrederetur, ipsum spoliarunt, et bene concussum, ac vulneratum in solo indusio domum dimiserunt. Volebat omnino rescire Commendans, ubinam acciperentur tot perspektivae; de factore harum studioso non potuit scire, sed factum decretum, et per plateas promulgatum, quod si deprehenderetur aliquis perspicere extra ex tubo, domus eius spoliaretur, et hospes mulctaretur et omnia conventicula civium sunt prohibita. Item occidente sole lumina sunt interdicta, casu quo deprehenderetur lumen de nocte, fuit proximiori vigiliae licitum illam domum visitare, et illam spoliare.

Monasterium OO. SS. combustum.

Anno Domini 1643 Conventus Canoniorum Regularium ad omnes Sanctos combustus. Unus Officialis ex Svecis e regione illius monasterii quartirium habuit, is pro sua distractione in turricula superioris ecclesiae pro iaculatione metam sibi assignavit, et ex continua eiaculatione forte cartha globo inhaesit, lignum siccum accendit; vidimus turrin ardere, et subvenire et defendere voluimus. Exulantibus omnibus Canonicis totius monasterii omnes portae obserratae, et nemo fuit, qui aperiret, sat tarde perfractis portis succurrere voluimus; interea deorsum ignis descendit, totam ecclesiam et conventum occupavit. Pro defensione populus paucus civitatis, et totus desperatus non accurrebat, solus Commendans convocatis militibus aqvam subministrabat, ecclesiam et conventum defenderunt, alteram partem versus Carthusianos adiunctis quibusdam Pater Gvardianus ad S. Iacobum defendit. Extincto deniqve igne Pater Gvardianus P. Michaëli Pomer in confidentia aliqua necessaria ipsi communicavit, ut infra.

Discursus Patris Michaëlis Pomer ratione S. Monialium.

Fuit illud ad omnes Sanctos incendium paulo ante primum insultum et fugam Pomeri, qui recte illis diebus cudebat proditionem, et stratagemata contra Svecos, cui ut succederent illa negotia, per totum se accommodavit eis, et intuitu gratiae, quam sibi conciliaverat, omne, quod voluit, apud Commendantem effecit. Inde per ipsum pro gratia ad Svecos omnium recursus fuit. Etiam Moniales S. Clarae propter huiusmodi favorem in necessitate innotuerant ei, et illa notitia invalescebat, quod quasi quotidiana fuerit. Procuraverat duabus Monialibus, Abbattissae, et Constantiae, duas perspectivās, seu tubos, ut ubi eas adire non poterat, ad invicem per tubos cum eis corresponderet. Capta igitur occasione Pater Gvardianus et Confessarius cum Patre Pomerō fraterne et confidenter collocutus est, eiqve canones et decreta pro Monialibus proposuit, et tam frequentem conversationem prohibuit; etiam a Confessario Monialium S. Catharinae similemque admonitionem acceperat; quibus taliter offensus, quod contra utriusque monasterii animum concepit, ut ubi potuit apud hostem et solum Commendantem nocuit, et contra illos omnia mala concitavit.

Pellimur ad propugnacula.

Ut se vindicaret Michaël Pomer, varios modos querebat; instinctu eius Commendans Patribus Confessariis Monialium, Patre Henrico, et Patre Gvardiano ad se vocatis furiose eos ad laborandum in propugnaculis cogebat, et cum iam a Sclōpetariis subordinatis sine omni respectu traherentur, quidam Supremus, dominus Sandthoff, Colonellus peditum e medio Officialium astantium surgens cum magno clamore ad Commendantem: 'quod vestro Pomerō nequam adulatori, qui vobiscum, non excipiendo dies veneris, carnes vorat, et dies bonos agit, creditis, istos pauperculos, qui famem patiuntur, ad propugnacula pellitis, etiam eat Pomer.' Orta tunc controversia inter officiales astantes, quod ista instigatio a Pomerō venerit, probarunt, eo quod Dominicani, et Franciscani habeant pecuniam, illos ire debere, vel solvere. Defenderunt aliqui et blasphemaverunt contra Pomerum. Finita contentione aperuit portam Dominus Sandthoff, et pileolum suum ante Commendantem proiciens

cum indignatione ait ad Religiosos: ,Ite vos domum, iam videtis, qvalem commendationem apud Commendantem ab ipso Pomer habueritis.‘ Abeuntibus Religiosis Patribus multa dominus Sandthoff exprobrabat contra Pomerum, qvod et Commendans sentiet, qvid sibi volunt istius monachi fabricae, et vita pessima? prolatis multis verbis a Commendante cum furia magna discessit. Post breve tempus experti sunt Sveci, qvid cudebat Pomer, et appellabant dominum Sandthoff prophetam inde.

Svadet Pater Pomer transitum ad Bernardinos Monialibus.

Non successit Patri Michaëli Pomer Dominicanorum et Franciscanorum promotio ad propugnacula; ab alio incepit capite. Svasit Abbatissae ad S. Claram de translatione ad Bernardinos, et promisit administrationem diligentissimam, et ipsae, qvomodo transire deberent, dat instructionem. Abbatissa ab illo informata insciis aliis Monialibus nomine Conventus sub sigillo per ipsum Generali Bernardinorum dedit memoriale. Author tantae effusionis sanguinis a sede Apostolica Romae titularem episcopatum sibi procuravit, eademque occasione Monialium Olomucensium S. Clarae promovit negotium. Generalis non praecipitanter in his agendo Reverendissimo Patri Generali Conventualium communicavit, qvi memoriale illud remisit Patri Provinciali, tunc Admodum Reverendo Patri Magistro Ambrosio Härtl, Provincialis autem Patri Gvardiano Olomucium. Ultimo Abbatissa hoc rescivit. Tota inde confusa, suum sigillum et manum negare non potuit, cum qva aliae Virgines non contentae, qvod tanta nomine Conventus attentare praesumpserit. Post paucos menses forte ex apprehensione obiit. Vocabatur Ursula Olomucensis annorum 43.; illa decedente nomine Admodum Reverendi Patris Magistri Ambrosii Härtl Provincialis, alia Venerabilis Virgo, Anna Oppawska, Commissaria constituta, et soluta obsidione legitime in Abbatissam electa 1650 prudentissime usqve ad mortem rexit monasterium.

De regimine monasterii Venerabilis Virginis Annae.

Soluta obsidione, Svecis iam abeuntibus anno 1650, et ex exilio redeuntibus omnibus Virginibus, Venerabilis Virgo, Anna Oppawska, Praeside Admodum Reverendo Patre Richardo

Stae Theologiae doctore in Abbatissam electa. Quae uti praecedentibus annis bis Abbatissa existens, ita etiam tertio laudabiliter monasterium gubernavit, plurimas in pietate Virgines educavit et vestivit. Hoc notatu dignum, supra nominatae Annae Virginis talis fuit pietas, quod etiam ipsis hostibus vita sancta eius innotuerit, et licet acatholicos, in admirationem converterit et aedificaverit. Intuitu bonae Matris pace publicata Sveci scientes eius monasterii pagos, praedia, et plane omnia bona ruinata ad instar lobi, vix non omnes ex maioribus Officialibus unus quisque ei obtulere vaccam, vel ovem, aut capram in subsidium. Revera illo anno et aliis subsequenter vix non ultra naturam omnes illae faemellae tres, vel quatuor foetus protulerunt, et semper faemellas, ita quod ex illa donativa omnia cum tempore fuerunt pecoribus impleta praedia.

De obitu Venerabilis Virginis Abbatissae.

Senio confecta Virgo Anna Abbatissa aetatis septuaginta sex annorum, diem et horam nonam Februarii antemeridianam, illam duntaxat diem, qua fecit professionem, 14. diebus ante obitum omnibus praedixit Virginibus. Intra illud tempus sepulchrum, seu cryptam sibi novam et successoribus Virginibus in templo aedificari mandavit. Imminente mortis die supra nominata Administratorem, seu Capitaneum, Gregorium Werbasky, seniculum advocando recte in vigilia obitus sui 5. Februarii, cras hora nona, qua Christus mortuus est, suum obitum praedixit, et ut Virgines quinquagesimum annum suae professionis celebrent, portionem multiplicari mandavit; Ego autem cum meo sponso, dante Deo, in coelo secundas primitias celebratura. Capitaneus videns non graviter infirmari, cum risu accipiendo librum Magistralem Conventus inspexit, et, ut illa dixit, 50. annorum spatium professam 6. Februarii deprehendit; circa vespere autem pridie Confessarium advocando, cui generaliter confessa, extremam unctionem ab eo petiit. Vidit ille non esse periculum in mora, ad crastinum distulit. Etiam infirmabatur aliquot mensibus una ex professis Virginibus, Catharina Thumfaldin, cui 6ta die in mane oportebat extremam dare unctionem, quae ultimo viatico SS^{ae} Communionis accepto obiit, de cuius obitu senicula Abbatissa informata, laetata vehementer dicens: a quo aedificare inceperunt cryptam, Dominum Deum,

ne sim sola, oravi; O! quam misericors! ecce sociam mihi ordinavit. Venit interim celebrandi hora 8va, iam cum missa exeuntem confessarium audivit, inde turbata, ne missam negligeret. Instante hora nona mortis Confessarium, ne ipsam negligat, admoneri vult, qui veniens cum sacro oleo eam unxit; illa vero una manu crucem, altera candelam tenens cum verbis illis: in manus tuas Domine commendo Spiritum meum, animam Deo reddidit.

Sepultura duarum S. Monialium Virginum.

Homo post mortem totus pallidus, tumidus, turpis, etc.: ita Virgo Catharina aetatis 20. annorum ante iuvenis, et pulcherrima, diu pthysi laborans, post obitum, ut aiunt homines, non fuit sibi similis; altera vero senicula ultra septuaginta in vivis; cum intueretur post mortem per alias Virgines ore aperto et oculis, ac repentina vultus mutatione horrorem astantibus iniiciens, et paulo ante obitum audiens iuniorem, ut supra Catharinam, totam mutatam etc. cum suspirio oravit: 'O Domine! si usus rationis defuerit, Tu solus os, et oculos occlude meos, ne me intuentes horribili aspectu offendam.' Res admiranda dictu: per manus, ut supra, occlusit sibi oculos et os emittendo spiritum. Eo momento astantibus omnibus mox apparuit iuvencula, pulchra, et rubicunda. Super hoc stupebant, quod eam tam formosam nunquam viderint, certe intuebantur vultum eius tanquam vultum alicuius Angeli. De more solito expectantur Moniales ad ecclesiam, aperto loculo per Officium manent, et ultimo sepeliantur. Fuit in funere illarum duarum populi concursus magnus, qui defunctam ante noverant non senem, sed forma in facie speciosam, et iuvenem viderunt, et mirabantur dicebantque, quod ipse Deus, cui tot annis sancte servivit, istam gratiam contulerit, et quasi miraculo adscribebant. Fuerunt aliqui senes, qui in ingressu ad religionem ipsi innotuerant, et professionem facientem viderunt tam pulchram, et iuvenem fatebantur. Concionem funebrem Pater Concionator Dominicanorum fecit, totam vitam eius innocentem depraedificavit, et auditorium ad fletum magnum commovit. Ad instantiam multorum Reverendissimus dominus Vicarius Generalis et Officialis pro consolatione fidelium octo diebus non occludere defunctam in sepulchro dispensavit.

Moniales S. Clarae ex civitate dimittuntur.

Post spoliationem monasteriorum, (vide supra Caput de proventibus et granariis) paulatim in conventu S. Clarae vidualia deficiebant, tot personas alere tam diu non erat possibile; consultum ideo videbatur, ut medietas Virginum foras dimitteretur. Accedente Commendantis consensu agebatur tantum de modo, de curribus, eqvis, etc. Fuerunt aliquorum Canonicorum currus, seu pulcherrimae rhedae aliquot, et eqvi optimi, in locis clam conservati, quos Domini occasione Monialium habuissent libenter in loco tuto. Iunctis igitur ad tres rhedas sex eqvis in nomine Domini, compositis suis in curribus rebus, progrediuntur. Has Virgines necessario Pater Gvardianus, adiuncto sibi socio Reverendo Patre Bacc. Raphaële Italo, Brunam usque comitari debuit. Transeuntibus illis civitatem magnus concursus in foro et omnibus plateis concurrebat, et bonas Virgines verbis ignominiosissimis, et tam inhonestis, quae hic scribere non licet, ad portam usque afficiebant. Inter portas venientes omnibus rebus spoliatae; inter illa spolia, ludibria, et vexationes magis ac magis angebantur, et ubi dispositum fuit, illa die ad noctem venire Prostannam, ad vesperum usque durabat comoedia illa, et eo fine factum, ut Commendans (qvi tunc non erat domi) veniret et videret eqvos, et currus splendoros; qvi veniens ad eqvos aspexit dicens, esse noctem, ad monasterium redire Moniales iussit, et Patrem Gvardianum cum socio ad arestum guardiae duci, et resolutionem expectari mandavit.

Pater Gvardianus cum Socio in aresto.

Qvid Commendans cum arestatis Patribus facturus speculabatur? Eqvi generosi, et rhedae splendidae coëgerunt Patres in arestum poni, et Moniales redire domum; licet enim eqvi varia spurcicia defoedati erant, natura virtutem eorum occultare nesciebat; bene enim adverterunt Officiales, quales sint, cum progredierentur in curribus. Hinc Commendans vocando Patres ex aresto, non multum interrogabat, cuius sint eqvi? vel currus? cum ante a proditoribus bene resciverit, sed permisit eos ad Conventum redire, cras mane discessuros cum Virginibus. Accidit tunc res ridiculosa apud Commendantem: Pater Raphaël Italus, non amplius habens animum manendi in

Moravia, pro itinere Italiam plenarie se expedivit, ocreas novas pulchras cum calcaribus, et eqvum comparavit etc. Anteqvam eos domum dimitteret Commendans, accepit per manum Patrem Raphaellem, et interrogavit: Mi Pater! incessitne taliter Sanctus Franciscus? et astantibus Officialibus: En! Franciscanum! Vocat unum ex militibus habentem ocreas qvasi novas (sed absqve calcaribus) et sat simplices, has mutare cum ipso debuit. Item camisolam rubeam apud ipsum videns, propter eam magnum ei capitulum dedit, et si non mutaverit in suum colorem, et adverterit Svecus aliquis, exuet eum, qvia dicebat, pluribus taliter factum fuisse Franciscanis.

Dimittuntur secundo foras Moniales.

Altero mane misit milites Commendans, ut omnes illi 18. eqvi cum rhedis reducerentur ad se, et ad Moniales, ut, qvando volunt, discedant; currus pro curribus, eqvos pro eqvis mittet. Post unam igitur horam tres currus rusticani simplices, et unicuique curru tres eqvi claudi, caeci, juncti ante monasterium expectarunt. In istis curribus bonae Virgines ut anseres sederunt, et perrexerunt; fuit prohibitum tamen, et per plateas Officiales constituti, ne clamores, et scomata fierent, et in portis silentium, qvibus duo tibicines Svecici in favorem dati sunt usqve Prostannam. Vix pervenerunt ad ducentos passus versus S. Crucem haud dubie subordinata Compagnia eqvitum ipsis occurrens, utrum passum habeant? inquisivit. Tibicines responderunt: se valere pro salvo conductu et passo; non sufficit, dicunt: stantibus in loco, unus ex tibicinibus adiunctis eqvitibus duobus ad Commendantem rediit, et qvod tres currus cum novem eqvis, et tot personis libere dimiserit, fidem tulit scriptis; non stetit in passo heri visitatas fuisse, currus visitarunt, et pergere permiserunt.

De susceptione Monialium Prostannae.

Vigilabant supra Svecos Prostannae illustrissimi domini duo Comites. Illustrissimus dominus de Tron, et Illustrissimus dominus Iohannes de Rothall cum regiminibus suis; in ipso ingressu ad civitatem illam, ipsorum milites multo maiores despectus, scomata, et ignominiosa qvaecunque faciebant, et

vix non suis Musqveticis et piccis ex curribus Virgines eiiciebant. Viderunt illa omnia domini Comites, sed insolentem militem impedire non potuerunt. Si de adventu earum praescivissent, aliam instituissent salutationem; sed revera illustrissimus dominus (maxime Generalis de Tron) recompensavit tantam ignominiam eis; eas nempe in hospitio per tres dies splendidissime tractavit, et ne ipsis in aliquo desit, hospiti demandavit et omnia solvit. Tertia die vero cum magno honore in suis splendidissimis rhedis, adiuncto comitatu quinquaginta equitum et peditum etiam, tantum Brunam usque cum viatico quoque optimo dimissae sunt Moniales cum honore, sed rhedae Viscoviam tantum; de aliis ibidem curribus commodis ad commendationem supra nominatorum dominorum Comitum Regens Serenissimi Archi-Ducis sollicitus fuit.

Moniales Wiskoviae bene accomodatae.

Certior factus per literas illustrissimus dominus Liber Baro Sedlniczky de adventu Monialium ad noctem Wischkoviam, arcem mundari curavit, et in loco Serenissimi Archiducis episcopi eas hospitio recepit, et splendide tractavit. Tertia die dimissis duorum Comitum curribus et equis Prostannam, suos equos proprios iungi ordinavit; adhuc equivalens requirebatur currus.

Nuperrime Reverendissimus dominus Martinelli, Canonicus Olomucensis, obierat. Erat ille Wischkoviae natus. Is sorori suae currum cum sex equis ordinavit in testamento; ut tali Genecaeo, et in tanta necessitate Pater Gvardianus inserviret, eam Dominam accedendo, currum et equos Brunam petiit usque, sed magnis precibus nihil obtinere potuit. Relatum habens apud Admodum Reverendum dominum decanum esse similem rhedam et equos; haud difficulter gratiam obtinuit, fuit illa rheda inter alia vasa abscondita, sed bonus Dominus omnia amoveri, quae deficiebant, reparari, similiter equos ephippiari, et curru iungi mandabit. Ipsa die, qua exiverunt, plane circa vesperum, Sveci Wischkoviam advenerunt, currum in quo needum soror Canonici sederat, et equos acceperunt, et totum in illa domo spoliaverunt. Et dominus Tabernator, decanus, currum, et equos concedendo pro necessitate salvavit. Multum nominatum dominum Decanum haec benevolentia in praetensione Canonicalis residentiae iuvare

potuit. Abeunte enim hoste omnes Canonici, qui supervixerant, pro Capitulo vocati confluebant, et in locum mortuorum multi pro concursu concurrebant; illud bonum opus, et benevolentia, quam exulantibus Monialibus Admodum Reverendus dominus decanus Wischkowiensis fecit, illum pro Canonico Olomucensi promovit, et quod maius! pro residentia, et assessore Venerabilis Consistorii; et inde ex Admodum Reverendo Decano Tabernatore Reverendissimus dominus Adamus Sternfels dictus fuit.

Pozoricii Sancti-Moniales hospitio receptae sunt.

Moniales in maxima hyeme exularunt, ubi erant in Ianuario et in Februario viae pessimae; habentes currus, et recentissimos eqvos, exeuntes Wischkovia summo mane, pertingere tamen Brunam una die impossibile fuit, necessario declinare oportebat Pozoricii. In illa enim arce spectante ad celsissimum Principem de Liechtenstein optimus vir, dominus Bernardus, director eorum honorum, primo quidem suscipere Moniales ad arcem recusavit; sed sciens duos comites exhibuisse ipsis Prostannae gratiam, et Wischkoviae nomine Serenissimi eas accommodasse, etiam ille imminente nocte benigne loco sui Principis eas suscepit, arcem aperuit, palatia citissime mundare iussit, et in frigore calefacere, tractavitque optime. Militibus in oppido quartiria distribuit, eisque sufficientem per noctem provisionem ordinavit. Altera autem die, quae fuit dies Purificationis Beatae Mariae Virginis, Brunam hora decima ante-meridiana pervenerunt, audito ibi Sacro ad hospitium declinaverunt.

Brunae bene tractantur Moniales.

Existens Brunae illo tempore pro Gvardiano ad Sanctum Ioannem Admodum Reverendus Pater Magister Pancratius Kiaillius ordinaverat in domo illustrissimi domini Breüneri Monialibus hospitium; eo venientes nihil adhuc ordinatum, mox illustrissimus dominus Comes de Liechtenstein, provinciae Capitaneus, maxime illustrissima Comitissa, quondam in monasterio ipsarum Olomucii educata, omnem benevolentiam exhibuit, palatia mundari, et calefieri praecipit, interim bonum prandium praeparatum fuit. Habita paulo post notitia de adventu Monialium Brunensis civitas, de omni provisione sollicita fuit, de

carnibus, pane, vino, farina et aliis alimentis pro culina attulerunt. Item Monasterium Monialium ad S. Iosephum, et ad S. Annam omnia, quibus opus erat, subministrarunt. Habebant quidem optimos dies, sed non tam diu; post aliquot enim menses de adventu exercitus Svecici dictum fuit, illum non expectare videbatur. Reverendissimus dominus Karas, Praepositus et Suffraganeus Olomucensis, Virgines in suam tutelam suscipiens, tempestive per Ungariam in Silesiam cum eis migravit Oppaviam usque. Et ibi non poterat diu morari, quia pestem, quae ibi incepit grassari, evitando Koslam se recipere cogebantur. Fratres locum ipsis cesserunt, et manserunt Koslae per aliquot annos usque ad revocationem pace conclusa. Intra illos annos in exilio tres mortuae: Brunae Virgo Francisca Pilerin, ibidem ad S. Ioannem sepulta, Koslae duae, Virgo Catharina Vicaria, et Virgo Elisabetha Schwabenskin.

Pater Gvardianus Wiennam perrexit.

Facta dispositione pro sororibus Brunae, clausura in domo Breüneriana, capella, et altari, et Patre Confessario, Petro Golasky, constituto, Patri Gvardiano inde Wiennam proficisci visum fuit; et ibi de statu Monialium Admodum Reverendo Patri Provinciali Ambrosio Härtl rationem reddidit. Post aliquot dies ad instantiam Admodum Reverendi Patris Godefridi Gvardiani Wimpassigensis cum ipso ad bacchanalia perrexit, et tractatus excellenter, ultimo quantum in curru vehere potuit de vino, farina, butyro, salpa, haeleibus, et aliis victualibus pro quadragesima secum Olomucium ex benevolentia Patris Gvardiani sui antecessoris tulit. Eo tempore in quadragesima frigora magna, et tantae nives, quod colles in campo, et vias atque fossas ubique cooperuerint. Cum Wiennâ pergeret, recte ad Danubium et pagum, Hütteldorf, ad fossam profundissimam cum curru onerato, auriga, eqvis et capitaneo Monialium cecidit, ibi nullum auxilium nisi in nivibus perire, spes nulla, nisi ad Deum pro iuvamine. Dum oraret cum suis de Profundis etc. et ad S. Antonium: si quaeris miracula etc. sursum aspiciens, non sine Dei dispositione, illustrissimum dominum Stephanum Comitem de Werbna, cui ante innotuerat, praetereuntem advertit, et exclamavit: Illustrissime domine Comes, ad Te sunt oculi nostri, salva nos, perimus. Bonus dominus tanto citius ad

proximum pagum rediit, et milites suos ex qvartirio, et ipsos rusticos vocavit, qvi venientes cum lignis, perticis, asseribus absqve damno sursum extraxerunt currum, eqvos, et illos remisit ad pagum ad suam illustrissimam Comitissam, qvae eos fatigatos refecit, et corroboravit.

Redeundo Wiennâ P. Gvardianus stiterat Brunae.

Ex decisione Catholicae ecclesiae et pia consvetudine, Monialis, nisi 17. annum expleverit, ad Professionem non admittitur, alioqvin invalida professio. Advertit unus iuvenis Olomucii ad S. Claram Organista ex qvadam Virgine, cui innotuerat, ipsam ante competentes annos invalidam fecisse professionem, scilicet 16. aetatis suae annorum: inter conversationem igitur malo forte genio instigante nullitatem professionis eidem exposuit; et si velit? libere et licite possit nubere, se ipsum ei commendavit, et qvo modo aggredi negotium, et eam egredi ex monasterio persuadere non erubuit; illa ad omnia consentiente, Romam iuvenis perrexit dispensationem procuraturus. Virgo illa aliquo tempore post, qvod sibi non bene consuluerit, advertens, ducta poenitentia, et motu proprio suum Confessarium advocando totum ei aperuit, etiam suae Matri Virgini abbatissae. Iuxta canones et decreta iam non ritu solemnii, ut moris est, praevia confessione et sacra Communione adstantibus duabus sororibus ex Senioribus in manibus Confessarii et Abbatissae emisit professionem, et legitima professa effecta est. Iuvenis ille Organista, ut supra, recte illis diebus redeundo ex Italia, Breve Apostolicum nubendi illi Virgini Roma secum attulerat. Hic non sciens secundo legitimam fuisse professam modum Brunae levandi eam e medio Virginum sollicite qvaerit; ad lucem eius negotium venit, qvod simile attentare praesumpserit. Reverendissimus Dominus Officialis Olomucensis incarcerare eum iussit, ubi aliquvantisper mortificatus, et confusus dimissus, aliam sponsam sibi qvaesivit.

Reversus Pater Gvardianus Olomucium.

Animatus Pater Gvardianus ab Admodum Reverendo Patre Ambrosio Härtl Provinciale, vel invitus ad miserias inter hostes Olomucium reversus fuit. Victualia qvidem Wimpassinga,

ut supra, tulerat, sed de illis nihil gustavit. Prima enim nocte ad locum ubi deposita, Svecici milites ex coemeterio S. Petri sat magnum murum perforaverunt, et acceperunt omnia. Altera die Commendans cupiens gustare de illis sex urnis optimi Ungarici vini, quod fuit illi oblatum una cum vase, nihil obtinuit. Mandavit fieri scrutinium, fures inventi, quos misit ad Gvardianum, ut faceret cum eis, quidquid vellet, dimisit eos, gratias agens Commendanti pro iustitia, sederunt in asino tribus horis; de caetero nihil.

Secundo dimissae aliae Moniales Olomucio.

Remanserat (1644) medietas Virginum, ut supra, adhuc in Conventu. In stricta obsidione fame crescente et cum de nulla audiebatur liberatione, non magis cordi fuit Virgini Abbatissae, quam familiam minuere, et adhuc aliquas Virgines foras dimittere. Recte ad propositum illustrissimus dominus Wenceslaus, Comes de Oppersdorff, sciens filiam suam Iulianam remansisse Olomucii, a Generalibus Caesareo et Svecico licentiam exeundi ipsi procuravit; ex castris Caesareis currum cum sex equis pro ea misit, et duos ad commendantem tubicines cum literis ablegavit. Supra nominata Virgo, et adhuc aliae quinque pro itinere absque mora sese praepararunt. In favorem itaque Domini Comitis e medio consilii bellici illustrissimus dominus supremus Major, natione Anglus, occultus Catholicus, ad Virginem Iulianam Oppersdorffianam est ablegatus, cui cum omni respectu dimissoriales, seu passum, pro sex personis, uti ipsa petierat, tradidit, quam cum sociis in curru cooperto suo proprio ex monasterio per civitatem ad portam usque vehi curavit, et ipse in persona adiunctis aliis supremis cum magno honore comitatus est.

De spoliatione Virginum in porta.

Ante egressum ex monasterio egregius dominus ut Catholicus sponte ad Virginem de Oppersdorff veniens, ei concediderat, conclusum fuisse in consilio, non cum tali honore, ut priores Virgines, sed honestissime Virginem Iulianam et alias expediendas, et clausulam addidit, ut omnia, quae secum efferrent de auro, vel de argento, constent etsi multa millia, fideliter

conscriberent, quaecunqve in cartha posita fuerint, libere dimittantur, et saepe repetiit, imo rogavit, et per Patrem Gvardianum monuit; pro maiori securitate ei comitiva demandata est, et hoc intuitu Haerulae Comitissae de Oppersdorff, et adiunxit cum protestatione, si secus fecerint, non ipsi adscribere debebunt. Advertit Virgo Abbatissa sinceritatem Domini, adhortabatur omnes, ut omnia vel minutissima notarent, sed illae nec Domino Majori, nec Abbatissae et Gvardiano concredebant. Scripserunt quidem minutiora, breviaria, libellos, rosaria, etc., sed alia magni pretii, eis ad conservandum tradita, aurum, gemmas, quae circa se colligaverant, de illis nulla mentio. Inter portas descendentibus illis ex curru Domini iuniores Capitanei, qui tunc agebant excubias, adverterunt funiculum rubrum ex collo Virginis unius pendentem; unus ex eis, elevato nigro velo, cum funiculo marsupium cum trecentis aureis extraxit, dicens: quid est hoc? tumultus factus sclopetariorum, quos Dominus Major depulerat; omnes sex has virgines Capitanei ad domum excubiarum, vulgo Kurdiguardam accipientes, una post alteram usque ad indusium exutae, catenis, auro, annulis pretiosis, monilibus, pecunia etc., exceptis reculis in cartha signatis spoliatae. Fletus magnus, et lamentationes nihil iuvare potuit; ad Dominum Majorem Anglum pro iuvamine clamarunt, at ille: non mea culpa haec acciderunt, quare non subscripsistis? Tragoedia finita ad currum cum sex equis extra portam expectantem adductae exiverunt ad castra cum fletu. Illo tumultu incipiente inter portas, antequam spoliarentur, una ex Virginibus conservaverat unum pastorale argenteum pretiosum, quod salvagardiae ante-Monasteriali ad servandum dedit, servavit, sed pro se; erat ex Silesia alicuius Praelati, sed nemo fuit, qui auderet repetere illud.

Obsidio civitatis.

Stratagemata illa per Patrem Pomerum fabricata, non successerant, castra tamen Caesarea fortius munita, circumcincta civitas vallo, et propugnacula unum ab altero ad explosionem unius muscetae; in singulis propugnaculis tormenta et fortes excubiae. Ex castris per montem deorsum, aggeres seu Lauffgrab, tam altae, quod equites et currus transeuntes Sveci videre ex civitate non potuerunt; ad propugnacula certus numerus

militum peditum quotidie hora 4ta pomeridiana commendabatur. Ex castris ad moenia civitatis excursiones tam equitum, quam peditum singulis quasi diebus fiebant, et cum hoste certamina. Haec fuerunt usque ad festum S. Martini (1644); illa enim die per assultum generalem aggredi civitatem constitutum erat, interea praeparatoria in castris necessaria parabantur.

De assultu generali.

Facta dispositione milites Caesarei in castris duo magna et alta propugnacula pro tormentis maioribus (vulgo Paterien) aedificarunt. Unum e regione Conventus S. Iacobi, et aliud ex parte alia civitatis e regione Conventus PP. Bernardinorum; in illis per duodecim Cartaunen et mordarios collocarunt. Ipsa die S^{ti} Martini (11. Novembr. 1644) mane missus cum certo signo tubicen ad Svecum, utrum voluntarie civitatem tradere velint, vel non, vel alioquin utrum ad resistendum parati sint. Svecis renuentibus, circa vesperum ex illis duobus Paterien, seu propugnaculis, frangere inceperunt, et continuando praeschas fecerunt ad terram usque; paulo post multitudo militum cum suis requisitis, scalis etc. ad murum currebat. Ex parte una post S. Iacobum per illa loca profundiora, ubi fuit fluvius, de accessu ad moenia fuerunt securissimi, sed experientiam muri, ubi fuit praescha facta, et lacus non habuerunt; ideo milites currentes ad assultum propter lacum profundissimum ad praescham eis accessus non erat; a partibus lacus applicabant scalas ad murum, sed scalae non fuerunt sufficientes longitudinis, inde magna confusio facta est, et periculum incredibile, quia in parte illa aliquot centum de Caesarianis perierunt. Sveci enim, qualia poterant excogitare stratagemata et ante muros, ac antemuralia insidias struxerunt, palessatas, fossas periculosas, tricipitia, seu triangularia ferrea acutissima, circa muros sparserunt. Item granatas parvas proiciebant, et ollas sulphure, pice, globis impletas accensas, quae lucebant, et interficiebant accedentes. Ex altera vero parte civitatis praescha ex tormentis sat magna ad tringinta passus facta, ubi sperabatur securus accessus, ad mille commendati milites cum ingenti fervore ad assultum currebant; eis jam civitatem intrantibus ad insidiarias fossas, granatis, ollis, globis, sulphure, pice, stramine impletas et accensas, accesserunt et inciderunt, per

aërem volarunt, et perierunt, pauci lethaliter vulnerati mansêre. Item per circuitum, ubi scalae erant, et cum eis tentabant, oneratis granatis et ollis accensis, multi interficiebantur. Revera ab intus et extra talis strepitus tormentorum et globorum ignitorum, ut potuerit aliquis cogitare, esse aliqua extraordinaria fulgura et coruscationes densissimas aut grandinem ex coelo cadere, et ruere mundum. Advertens Commendans ruinosos Caesarianos silentium indixit, et sub poena capitis ab illa hora nemo Svecorum explodere audebat. Priora durabant ab hora 7ma ad 2^{dam} usque post mediam noctem. His stantibus, instantiam fecerunt eqvites, ut foras exirent, et ad ultimum profligare possent hostem, sed eis nullatenus exitus permissus fuit; inde contentio orta et facta. Si eqvitus excurrisset, pauci remansissent, et tormenta, quae erant in fuga, acceperissent, castra spoliassent, et exussissent.

Armistitium seu Stillstandt factum.

Mane facto (12. Novembr. 1644), qui extra prospiciebant ex moeniis, etiam aliqui ex Svecis, commovebantur ad lacrymas, videbant enim circa muros tot scalas, et in hortis per circuitum multitudinem interfectorum et aliquorum agonizantium, per agros circa civitatem proximiores vexilla iacentia, bombardas, pistolas etc. Ipso diluculo a Caesarianis tubicen ad Commendantem missus, audientiam ab eo petiit, qui ligatis oculis iussit eum venire ad se, et deposito ligamine, ut valeant interfectos colligere et sepelire, petiit, et obtinuit. Commendans ad eum: ,quid putant Caesariani? nonne pulchrior haec tragoedia hac nocte facta est, quam illa, quae per Patrem Pomerum, vestrum monachum proditorem, facta est? Sic decet heroicis milites agere, non fraude, sed opere et veritate. Suscipiant interim grato animo, et sepeliant occisos ad trecentos passus, et colligant; illis autem, qui intra muros, et antemuralia, fiet gratia; per meos curabo sepeliri eos. Si silentium non indixissem, nec tu venisses huc.' Iterum ligatis oculis extra civitatem reductus.

Colliguntur interfecti.

Tribus diebus consequenter data licentia libere colligendi et sepeliendi interfectos Caesarianos non intra muros, sed in

hortis et pratis tantum; quaecunque arma, bombardas, seu muscetas, vexilla, quae inter occisos iacebant, licitum fuit colligere eis, nam ante omnia et inter muros occisis sepultis, ipsimet Svecici milites scalas, et arma sepulorum in curribus ad civitatem advexerunt. Dum colligerentur, potestas data fuit Svecis, et non Svecis foeminis ac pueris, et omnibus, qui volebant muros ascendere, et miserabilem videre collecturam. Relatu difficile, cum quanta compassione, et oculis flentibus maxime Svecorum foeminae colligentes aspiciebant. Aliqui tres unum, alii duo unum, aliqui ex robustioribus unum supra dorsum, alii in piccis, perticis ligatos, alii in curriculis, seu vehiculis, aut quovivo modo poterant, ad fossas portabant. Tribus diebus fuerunt illa spectacula. Finitis his, positae excubiae Svecorum in muris, vallis, propugnaculis, uti ante assultum. Et Caesariani de continuatione obsidionis cogitaverunt.

Arestatio Senatorum sub assultu.

Non minus hostis timuit de interna seditione, vel rebellionem aliqua, uti ante hac, si excursio fuit, vel larmo, maxime autem attendebant ad Senatum, prout sub isto generali assultu omnes in curia civitatis fuerunt arestati et oclusi, et excubiae positae. Similiter cives ad aliquot parthias congregatos custodiebant, vulgo Beraithschafft, et si fuisset opus, fodere, circa tormenta iuvare, etiam muros ascendere, et se cum hoste simul defendere.

Continatio obsidionis.

Si assultus permissione Dei primus et secundus non successit Caesarianis, facta multiplicatione militum pro fortiori obsidione civitatis, vallis cinctae et propugnaculis, in ea hostem fame mortificare, vel alio simili modo affligere constituerunt. Excubiae tales institutae: inter alios Walachi intermixti cum longioribus bombardis, vulgo Cžieszinky, vix exploserant gratis, et non pauci in muris tangebantur. Inter alios, unus ex maioribus, Supremus Colonellus, Santhof, miles antiquissimus, in muro stans, vix se aliquid monstravit, hostili globo traiectus perierat. Lepidum quid occiderat in districtu Sancti Iacobi; nebulo unus sclopetarius, dictus Martin Prediger, omni mane prodibat, et depositis caligis extenso podice Caesarianos versus, diem Caesari

ita precabatur: Hans Kayser, Hans Kayser etc. Advertit Walachus Caesarianus ex propugnaculo, vix elevavit, et blasphemavit, ex bombardam Czieszinka ad locum recte tetigit, ita ut ore globus exierit. Audiens Commendans cum risu accepit, sed similes blasphemias interdixit.

De altissimo propugnaculo.

Aedificaverant Caesariani e regione S. Iacobi duo propugnacula: unum nimis altum, et alterum parvum occultum. Ex altiori bombardis, Czieszinkis multum nocebant in muris, etiam in civitate Svecis. Ipse Commendans diu speculabatur, quomodo ruina ret propugnaculum? ipsemet, onerando tria ex maioribus tormenta, licet non omnino ruina ret, sed maiori ex parte destruebat sine damno militum; qui cum adverterent sibi quid contrarii moliri, ad occultum propugnaculum se recipiebant, et absque magno labore destructa iterum reparabant. Ex audacioribus Svecis una nocte, dum esset magna pluvia, quinquaginta peditum dimissi fuerunt foras; expergefatti Caesariani, cum vidissent fortiter hostes aggredi propugnaculum, ipsis viam apperuerunt, ibi eos incluserunt, et trucidarunt. Expectavit ad meridiem Commendans, sed nemo rediit.

Rebellio militum contra Officiales.

A quo tempore Svecus Olomucium occupavit, regimina solutionem non habuerunt, habentes autem spolia multa dissimularunt; sed iam deficientibus (pedites ut plurimum sine intermissione sollicitarunt, et murmurarunt) mediis inde magis, ac magis seditiones, et importuni clamores orti. Quadam die, ubi viderunt multa venalia in foro exposita, aliquot centum ex plateis convenerunt ad forum, tumultum inceperunt et per totam civitatem tam in foro, quam in plateis mercatores ementes et vendentes spoliaverunt. Finitis his omnes ad sua loca abiverunt. Hinc inter Officiales, et Commendantem timor grandis, et confusio magna, diu in consilio practicaverunt, quid essent facturi?

Proditi authores seditionum.

In consilio bellico conclusum, ut omnes Officiales modis, quibus poterant, milites convincerent suos; inquisitione postea

facta tandem authores rebellionis proditi, capti et incarcerati; ad terrorem maiorem patibulum altum in maiori foro fabricatum. Dies pro examine constituta, facto scrutinio ex publicis carceribus minus rei dimissi, tres tantum ex 15. muscetariis principales rebelles per sententiam pro suspendio condemnati; duo sectae Lutheranae, et Catholicus unus. Interim ex fidelissimis omnes Officiales pro excubiis tam in foro, quam per plateas propter aliquem tumultum, et rebellionem ordinarunt ad quadringentos milites; his in suo ordine stantibus Praedicantibus cum carnifice adduxerunt omnes tres ad patibulum. Qvardianus nonnisi missa persoluta veniebat, quo adveniente, et suum Catholicum pro morte disponente, positum tympanum, et quis eorum prior pendere debeat, luserunt aleis; sors minima cecidit Lutheranis ambobus una, vel duae; et Catholico sex; bis, vel ter projiciebant, semper Catholicus lucrabatur. Dum Executor iustitiae incepit sua agere, scalam accommodare, aspicientibus ex palatio Commendante, et supremis, atque captivis, qui erant tunc, videntes captivos iuvenes egregios esse, supremi instantissime petierunt, ut unus ex eis in gratia eorum viveret; fit gratia, quisnam ex illis tribus? posito iterum tympano dantur aleae eis, ter projiciendo aleas, cecidit sors Catholico, et dimissus fuit. Cum uno ex duobus iam in scalis Carnifex sua faciebat, ipse Commendans acclamavit: Si Catholicus dimissus, dimittantur etiam duo; ducti ad carceres et propter exemplum per Spitz-Ruthen bis currere fuere decretati.

De Spitz-Ruthen, seu virgis.

Currere per virgas seu Spitz-ruthen. Certus numerus militum (iuxta alicuius delictum) cum virgis recentissimis a duabus partibus disponuntur, et currenti reo nudo unus quisque ictum, et reccurrenti alium dat; revera magna poena est, et si multus numerus militum, et bis, aut ter curritur, difficulter supervivere potest. Nudius quartus unus ex seditiosis sorte lucratus est vitam, et duobus in locum suspendii per Spitz-ruthen bis currere decretum factum. Convenerunt igitur duo millia peditum et dragonorum, et per maius et inferius forum cum virgis dispositi, et a partibus Officiales instigantes, interea duo rei in compedibus adducuntur ex carceribus, depositis ferramentis et vestibus, ut se exuerent Officiales cogeant;

se non se exuere, minus, currere volebant; sit, ut sit: non faciemus dicebant: maluissemus suspendio, quam tam infami poena puniri, nec se loco movere volebant. Uni duo millia semel currere, et recurrere, et bis hinc, et inde, facerent octo millia ietuum. Non timebant illi tam horribiles et sanguinolentas disciplinas, sed subolefaciebant conspirationem sociorum; si cucurrissent, nec milites manum movissent, et si astantes Officiales ad disciplinandum coëgissent, non procul rebellio. Stantibus his circumstantiis nolentes volentes Officiales et Commendans dissimularunt, et illi ad carceres iterum absque compedibus ducti.

De solutione militibus.

Quoties aliquid heroicum per milites factum fuit, ex discretionem Commendantis de cerevisia, vino et proventibus, etiam pecunia militibus aliquod dabatur gratiale, sed ista fuerant accidentia non ordinaria solutio. Fuit sufficiens ex spoliis diversis, et contributionibus diversis multorum etiam Ecclesiasticorum in cassa pecunia, sed semper Commissarius Generalis ex Svecia expectabatur. Tandem veniens, ex Officio omnibus, pro cuiuscunque militis merito, solutionem pecuniariam distribuit, et si soluti non fuissent, peiora prioribus, et rebellio contra Officiales certissima.

De Furtis.

Furta inter Svecos erant subtilissima, et plane communia; de uno tantum scribam scolopetario et Catholico, qui fuit fur astutissimus in pluribus locis, etiam Officialibus multa furabatur, et nemo unquam scire potuit, quisnam ille esset? Fuit datum templum Svecis S. Blasii pro illorum exercitio et sepulturis in coemeterio promiscui sexus, sed in templo S. Blasii ordinaria fuit Officialium sepultura; uti Catholici nobiles in ecclesiis pro memoria vexilla, gladios, calcaria, ita Sveci vexilla, gladios etc., et ocreas cum calcaribus relinquere solebant, et illis ocreis plena ferme fuit ecclesia. Cum tempore multa paria ocrearum deficiebant, aedituus ecclesiae in magna erat suspicione, sed eo quod fuerit probus homo, nemo ipsi obicere potuit, quod tam multa auferebantur ex templo; habitavit ille civis e regione ecclesiae, et eiusdem templi claves habens mirabatur, quomodo furta illa

fierent? Semel per fenestram vidit gallinam ex ecclesia evolutam, cogitavit, quid faceret ibi, templum aperuit, et furem ibi deprehendit; interrogat, quid faceret ibi? respondit: ipsum duxisse huc diabolus sub gallinae specie; fur miles captus ad carcerem ductus, ecclesia lustrata, multa paria ocrearum ablata adverterunt. Inter lustrandum vix non in omni altari humana deprehenderunt excrementa. Desuper in carceribus facta de furto et furti circumstantiis inquisitio; interrogatur: 1mo qvo ductu? 2do qva via. 3^{tio} quid furatus est? 4to cui vendidit? 5to cum sit Catholicus, cur praesumpsit talia? ad omnia puncta audacter, et lepide respondebat: interrogatis me, qvo ductu? e regione templi S. Blasii quartirium meum est; per fenestram saepe vidi gallinam nigram intrasse ecclesiam, supponens eam habere ova, post illam intravi, nulla ova ibi posita deprehendi, ast ne gratis redirem, ex pendentibus ocreis cum calcaribus, cogitans, quod nullius usui sint, quantum mihi placuit, ut sutor ornavi, et vendidi, et hoc fuit saepe. Qva via? non alia, nisi ea, quam mihi gallina monstravit, fracta fenestra. Pro 3^{tio} quid acceperim? nihil aliud praeter ocreas, qvia his mihi opus erat. Cui vendidi? Prostannensibus, non nostratibus, qvia me prodidissem. Cur spurcitiem posuit super altaria? respondit: qvalia Sveci ibi agant sacrificia, tale offeritorium. Qvare praesumpsit, cum sit Catholicus, facere sacrilegium? respondit: agnosco me peccasse, a vobis exigua solutio, habens uxorem, et liberos non possum illos alere, quam furto; flexis genibus dixit: doleo! agam poenitentiam; et si feceritis mihi satisfactionem, non amplius faciam. Sin secus: a furto, etsi debeam suspendi, non desistam; Condemnatus currere per Spiss-ruthen lubens se obtulit. Decretum ex eius discursu mutatum, liber ex carceribus dimissus, et ipsi cum uxore et liberis modus vivendi datus.

Mavult unus suspendi, quam per Spiss-ruthen currere.

Duo egregii socii sutores per civitates et plateas et oppida quaerentes laborem ab eqvitibus Svecicis capti, et Olomucium ducti, quos coëgerunt esse sclopetarios. Cum tempore ad S. Iacobum agebant excubias, taediosi, de fuga cogitarunt, et intentum suum Patri Gvardiano ibidem crediderunt, quibus media, quae potuit, fugiendi dedit. Una nocte unus post alium

egerunt excubias; ligatis fomitibus, seu lunt, senior, Georgius, Ioannem dimisit ex muro, et ipsum immediate seqvi debuit, labitur interea hora, alius excubiarius in locum Georgii secundavit, Ioannes extra submisso vocat: Georgi, Georgi. Excubiarius inaudivit, et se inclinans aliquem se occultare advertit. Excubiarum praefecto retulit, ex officio veniens, quis sit? interrogavit, negare non potuit; ad eum: non te ex loco moveas, alioquin peribis; mandavitque custodire singulariter eum usque ad diem, mane adductus, quidquid factum, et quomodo consocius ipsum seqvi debuit, totum enarravit, uterque ad carcerem dati examinati, iuvenis liber, alter aliquot septimanis sedit. Intra illud tempus contraxit aliquem morbum, tandem sententia bis per Spiss-ruthen currere vel suspendi? non multum deliberavit, decreto audito a iudice, non possum currere, malo suspendi; vocatus Pater Gvardianus comitivam ei ad locum iustitiae dedit, concomitantibus duabus compaginis peditum; post carnificem patibulum ascendere nequibat, infixio tantum clavo ad patibulum, in inferius latere supposito applicuit funem, deposuit laterem, catholice mortuus est.

De contributione Ecclesiasticorum mendicantium.

Sub dura obsidione ita Svecis oclusus passus, quod non solum ad spolia extra currere, imo extra moenia se monstrare non potuerint; alios ideo modos fabricarunt spoliandi. Bona temporalia habentibus Ecclesiasticis exulantibus vel spoliatis, vel iam demortuis, aggressi sunt mendicantes Ecclesiasticos. Facto consilio bellico ad Parochialem domum eos convocarunt, ipsisque mentem consilii bellici aperuerunt in haec verba: Boni Patres hucusque in quiete sedistis, et ut imposterum sub protectione Sveci sedeatis, pro vobis omnibus conclusum, omni mense ab hac die pro solvendo milite duo millia imperialium contribuere debere, et ut vos resolvatis, assignantur vobis 24. horae pro resolutione.

Ad arestum Ecclesiastici mendicantes positi.

Sequenti die, elapso 24. horarum termino, convocati Ecclesiastici mendicantes, ad quos duo quartir-Magistri ablegati, resolutionem petierunt, omnes ob impossibilitatem se non posse

contribuere, dederunt pro resolutione; unus remansit quartir-Magister, alter audito responso eadem hora centum sclopetarios adduxit pro excubiis cum decreto tali, si se non aliter resolverint, sine cibo et potu remansuros. Resolutio fuit omnium arestatorum unanimis, extrema pati, et non contribuere. Seditibus mendicantibus duobus diebus et duabus noctibus in aresto mittitur executio ut infra.

Omnia regimina veniunt pro executione.

Conclisit hostis illa hora quarta pomeridiana, qua omnes (exceptis paucis, qui in excubiis remanserant) cum armis, et vexillis in foro pro suffragiis comparere solebant, qui immediate ad parochiam venerunt, quibus quartir-Magister per compagnias proportionaliter illa duo millia Imperialium dividebat, et pagellas, seu schedas, quot compagniae, et ubi exequi consignabat. Quanta quota pro omnibus, infra videbis.

Divisio duorum millium Imperialium pro mendicantibus.

Qvota Patribus Societatis Iesu omni mense	500	Imperiales.
Pro Convictu omni mense	300	”
Pro Patribus Dominicanis omni mense	300	”
Pro Patribus Franciscanis omni mense	110	”
Pro Patribus Bernardinis omni mense	300	”
Pro Patribus Capucinis omni mense	110	”
Pro Sanct. Monialium Conventu S. Clarae om. m.	200	”
Pro Monialibus ad S. Catharinam omni m.	200	”

Pro toto Garnison omni mense duo millia. Remanentes vero viginti Imperiales super duo millia, repetentibus istam pecuniam duobus Quartier-Magistris resignarunt. Distributione facta duorum millium Imperialium, et Officialibus duorum millium Sclopetariorum scripto consignata inter se mendicantes iuxta quotas diviserunt, et officiose cum armis, vexillis, tympanis, ac si latrones, ad loca eorum duxerant eos, et quomodo pecuniam extorquebant, plane non Christiane, cum magnis insolentiis et damnis Monasteriorum.

Consignarunt qvotas suas mendicantes.

In illa tremenda executione loca damna magna patiebantur; sub praetextu qvotae pecuniarum pro ipsorum arbitrio spoliabant; tandem Superiores locorum forte ex alienis conservatis (vel quid ego scio) pecuniis, summas suas persolverunt, et executionem expediverunt, sed non semel pro semper, quia necdum elapso mense alia petiverunt duo millia, et aliis mensibus consequenter.

Non deponit suam qvotam Pat. Paulinus ad S. Iacobum Gvardianus.

Omnes mendicantes sibi proportionaliter datas pecunias pro contributione deponendas consignarunt quam citius; sed Conventus S. Iacobi non habuit, nec aliam pecuniam conservavit, ergo contribuere non potuit. Qua de causa Gvardianus loci, si non in aere, in pelle luebat. Ex aliis Conventibus executio revocata, a S. Iacobo minime. Imo executores scientes alios qvotas deposuisse suas, maiorem crudelitatem augebant. Allegabant enim aliis, si non suam, sed ex cryptis, celariis et locis incognitis pecunias conservatas, levabant, inveniebant, et se liberabant. Ille (P. Guardianus) ad similia cogeatur, per templum, celaria, et alia loca ducebatur cum ligone: hic conservasti, hic fodias; sed ipse non conservavit, hinc non lapidem movit; ipsi autem ubique fodebant, quaerebant, et nihil inveniebant. Fuit lapis latissimus extra recte post fenestras refectorii prope puteum; sub illo lapide suspicabantur aliquid fuisse depositum; cum magna satis difficultate lapidem moverunt, levarunt, profundius foderunt et magna fossa de pura calce, a tempore immemorabili conservata, inventa est, et haec laetificarunt Commendantem, quia talis materia Svecis pro moeniis reformandis fuit necessaria.

Executio in Conventu S. Iacobi.

Liberum fuit hostibus Svecis in executionibus, quid velint, accipere, et spoliare. Executio trium dierum in Conventu S. Iacobi absque omni resistantia omnia lustravit; rebus ecclesiae

et Conventus, si non fuerunt eorum usui, nihil nocuerunt, sed res alienae omnes ad eorum devenerunt manus. Fuit quidam civis in praeurbio Olomucensi, nomine et cognomine Stanislaus Kramer, seu mercator. Ille habens in Conventus dormitorio cameram, et in ea omnes magni momenti merces; sub executione ille omnibus spoliatus, Officiales executores dictam cameram pro reserva habuerunt; fracta porta propria serra occluserunt, et quando volebant, pro suo beneplacito materias et aromata diversa acceperunt. Non sufficebat spoliū illius boni hominis, habuit et alia plura conservata in ecclesia S. Petri, etiam illis omnibus privatus est. Durante hac executione vix non singulis horis ad Patrem Gvardianum mittebantur Officiales, eumque admonebant, ut deponeret sua, ipsiqve minabantur carceribus, eiectione ex civitate et aliis; ast nullatenus dissuaderi potuit; cum non habuerit, nihil dare potuit. Ab ipsis executoribus, qui nihil ibi habuerunt praeter suum proviant-Brodt, ad Commendantem querelae veniebant, se supra modum famem pati in loco, ubi nihil est, et ne tamdiu milites mortificaret, sed, ut inde amoverentur, supplicabant.

De paupertate Conventus S. Iacobi.

Ante Svecum inter omnia monasteria Conventus S. Iacobi pauperrimus fuit, ita, ut vix quatuor personas alere potuerit. Tenebatur ibidem unus Frater, Franciscus Stainer, laicus, habens unum asinum, in quo extra civitatem exhibat, victualia providebat, et domum apportabat, cui Sveci advenientes et asinum abstulerunt. De asini provisione unum vas avenae remanserat, revera Patri Gvardiano fecit beneficium magnum; incipiente magna fame, ex avena curavit sibi fieri chasoviam, et inde egentibus illis diebus aliquid communicare potuit; vixisset aliquo tempore illis pultibus; sed milites in executione, quidquid adhuc fuit, consumpserunt.

Amota executio ex Conventu.

Post triduanam executionem et Patris Paulini mortificationem, ubi nulla spes deponendi pecuniam, et ipsi Patri compatiiebantur, et totum Commendenti per ablegatos expositum est. Unus ex Officialibus, Stuck-Capitain Quartir-Magister, cum

latino Secretario ad Patrem Gvardianum pro cathégorica resolutione, eaqve ultima dimissi. Negotio intellecto, convocatis militibus executionis, illam compagniam eo modo, qvo venerat, cum vexillis et tympanis ab executione levarunt, et ad Commendantem in medium fori adduxerunt.

Inspectio Conventus S. Iacobi.

Post amotionem executionis immediate qvendam bonum virum, civem et optime habentem S. Iacobi Conventus vicinum, nomine Tobiam Krzeczek, pellionem adduxerunt, cui resistenti per vim claves omnes Conventus tradiderunt, et inspectionem nomine Conventus dederunt his verbis: tolle tu has claves, et custodias monasterium; si male custodieris, respondebis.

Elicitur Pater Gvardianus ex civitate.

Fuit pulchrum videre caeremoniam illam. Praecessit tympanista, et duo Corporales hinc et hinc, et medius Gvardianus; post illos aliquvot paria muscetariorum armatorum per totam civitatem recte media die. Homines civitatis non ausi egredi, tantum per fenestras flentes aspiciebant, et lamentabantur; venientes ad portam viridem, seu mediam, extra civitatem eum eiecêre.

Retrahitur P. Guardianus, et ducitur ad carceres.

Advertentibus excubiariis Caesarianis in vallis, et iam occurrentibus Patri, vix perficientem 50. passus cito duo Corporales Svecici accurrentes ad civitatem retraxerunt, et duxerunt ad publicum carcerem; a captivis multis Caesarianis laetus susceptus est, congratulabantur enim sibi, qvod conceptivum Capellanum acquisiverint; uti in capella ibidem qvotidie celebrabat, ibiqve didicit carnes eqvinas coquere, assare, et comedere, atqve vesci cibus insolitis, melius tamen fuit illi, qvam in Conventu, qvia similia habere non potuit tempore grassantis famis, qvae in civitate iam dominabatur ubiqve.

Ducitur P. Gvardianus ex carceribus ad excubias.

Factus certior Commendans, quod P. Paulinus Gvardianus in carceribus melius habuerit, quam domi, quem una nocte ad domum excubiarum, seu Kurdiguardam reducere mandavit, et ut adigeret eum ad solutionem pecuniae, ibi eum inter milites sine cibo, et potu manere instituit; aliter Deus disposuit; quidam dominus Naynmann Capitaneus occultus Catholicus quasi ordinarie in domo illa excubias agebat, quantum potuit, panem, et lagenulam cerevisiae subministravit clam; proditus vir bonus, Commendans veniens Capitaneum baculo percussit, et amovit ex illis excubiis, et Gvardianum inter muscetarios abire coëgit, et si non dederit quotam, a militibus vexari mandavit.

Iussu Commendantis Pat. Gvardianus Paulinus pro contributione mendicavit.

Ipsa die, qua Patri Gvardiano mutata residentia, Commendans Secretarium misit, ut mendicaret, et solveret. Accepta pyxide, et adiunctis duobus sclopetariis cum armis et fomitibus accensis eum mendicantem comitantibus 1mo Commendantem accessit, et mendicavit. Ab ipso expeditus sic: ut prius alios Officiales, et cives, quos noverit ditiores, adiret; et postquam mendicaverit, partem suam addere repromisit. Colonelli, et Officiales omnes se excusarunt his verbis: Incipiat Commendans et exemplum seqvemur. Cives miseri! pro forma tantum accessit eos, nihil obtinuit. Ad Commendantem, ut mandaverat, reversus vacuus, et ab illo accepit tantum, quantum ab aliis, imo furiosam indignationem. Videns Commendantem furiosum nullo habito verbo cum duobus aliis sociis muscetariis ad Kurdiguardam, seu excubias reversi sunt.

Iussus Gvardianus vendi calices.

Habuerunt quondam Franciscani multos calices, et in hoc omnes Olomucii superabant Ecclesiasticos; non calices solum, sed monstrantias, cruces, capita, et de simili mobilitate pretiosa argentea, reliquiariis etc. non magna cista, sed tam gravis, quod vix potuit ab octo rusticis levare. Solae casulae octo textae

auro, et pretiosis lapidibus, et margaritis fuerunt. Ille thesaurus a tempore, qvo migrarunt Patres Franciscani a S. Francisco ad S. Iacobum, fuit in curia Olomucensi nonaginta circiter annis conservatus. Tandem ad instantiam provinciae Austriae Provincialis, per decretum Eminentissimi Cardinalis ab Arach (sic?) episcopi Olomucensis elevatus, et aliquot annis ante irruptionem hostis in Moravia Patribus Conventualibus restitutus. Recte eo anno, qvo Svecus occupaverat civitatem, adveniens pro visitatione Conventus Admodum Reverendus Pater Iulius Caesar, Commissarius Generalis, hic visitando mirabatur thesaurum, et ne gemmae, et lapides pretiosi caderent, et perirent, ex antiquis casulis ut deponerentur, et a Monialibus conservarentur, ordinavit. Omnis ille thesaurus, dum propter pavorem Svecorum Olomucio multi fugerant, etiam fuit in fuga ablatus; ut referebatur a quibusdam praesentibus, margaritas et lapides pretiosos Sveci pileis dividerunt inter se; qvot si domi illa omnia mansissent, non periissent. Duos tantum Pater Gvardianus calices, et reliquiarium auro et gemmis spoliatum sed cum integris reliquiis a Svecis recuperaverat; subolefecerat Commendans a proditoribus tam magnum in Conventu S. Iacobi fuisse thesaurum, de amissione vero non informatus, ideo calices, vel de thesauro aliquid vendere, et qvotas solvere iussit. Recuperatis itaqve duobus calicibus et tertio, qvi remanserat domi, per domos ad Officiales ibat, calices vendebat, sed nemo emere volebat.

Reductus ad excubias Gvardianus et factus infirmus.

Non venditis calicibus aliquot postea diebus inter gregarios milites in excubiis manens, Svecicam infirmitatem inter infirmos ibidem, vulgo Scharbock, seu Scarbot, contraxit. Instabant excubiarum Officiales apud Commendantem, non esse Christianum, nec bonae reputationis, si unus Ecclesiasticus pauper, ex tali longa mortificatione infirmus, in aresto moretur. Advertens Commendans ex fenestra unum civem, qvi ordinarie menstruum qvotam a monialibus consignabat, vocavit ergo illum, et Capitaneum excubiarum cum duobus sclopetariis, et ut Patrem Paulinum ad Moniales duceret, et, ut Abbatissa pro suo Confessario qvotam eius solveret, mandavit.

Ductus Pat. Gvardianus ad Moniales.

Hora nona antemeridiana Capitaneus adiunctis duobus Muscetariis, et Iacobo cive, Patrem Gvardianum Virgini Abbatissae praesentarunt, et nuntiatum proposuerunt. Sciebat bona Mater Abbatisa, qvantam ipsarum Pater Spiritualis mortificationem patiebatur, ideo cum animi sui moerore proposita audientes Virgines praesentes, prae fletu tam cito respondere ad proposita non potuerunt; at illi acsi tyranni impatientes morae Capitaneus maxime ait: detis nobis resolutionem, alioquin cum monacho revertemur, interim ad parolam cum Abbatisa admissus.

Inducias petiit Abbatisa ad certum tempus.

Facta consultatione domina Abbatisa cum suis Virginibus licet taxas suas aliena pecunia apud illas conservata hosti solverit, etiam illa vice Patri Gvardiano succurrere, et centum et decem Imperiales pro ipso deponere concluderunt. Pater autem Gvardianus circumstantias considerando non consensit, ne aggravaret Conventum ipsarum. 2do Ne daret in suspicionem eas, qvod multam habeant pecuniam etc. Bona Mater non contenta rationibus, advocata salva-gvardia antemonasteriali eum ad Commendantem dimisit, et ab ipso inducias petiit, ut eum ad suum dimitteret Conventum, et solvent pecuniam.

Reductus Pat. Gvardianus ad Conventum.

Multis modis Guardianus iam executione, iam expulsionem, iam publicis carceribus, arestis, excubiis etc. mortificatus, tandem infirmus totus reductus est ad Conventum, nulla tamen habita suae infirmitatis ratione; constituti Officiales: locumtenens dominus Ritefort, proviant- et quartier Magistri, Stuck-Capitan, et Secretarius Commendantis, ad qvos illa spectabat pecunia, bis aut ter de die fastidiose visitabant infirmum, et pecuniam extorquebant. Illa compassione motus, et proprio motu, unus civis, Pistor, dominus Stephanus Jarek, alioqvin optimus Patronus Conventus, sese obtulit dare mutuo pro saepe dicta taxa pecuniam, et reversales sub sigillo Conventus petiit.

Consignata qvota, seu taxa Commendantī.

Habita iam concessa pecunia advenienti sollicitatori Qvartier-Magistro iam calices venditos, et non fuisse lucratum pro eis, non plus qvam 80. Imperiales narravit; bona spes, ait Qvartier-Magister: tollatis pecuniam, et probetis, si forte acceptabit, et comitabor vos. Accedentes igitur Commendantem, qvi pecuniam 80. Imperiales numerari Qvartier-Magistro dedit, et ex suis addendo 30. Imperiales taxam ordinatam implevit. Praesentibus tunc Supremis aliis magnas laudes Patri Gvardiano dedit, et qvod ipsum mortificaverit, veniam petiit his verbis: Ignosce bone Pater! sum instrumentum ad punienda malorum Caesarianorum delicta, id, qvod factum, fieri debuit, Pomero Michaëli non multas agatis gratias, propter proditorem talem a consilio bellico Ecclesiasticis ista summa Imperialium duorum millium data fuit; si tantum dedisti, addidi, et implevi qvotam, grato animo accipias, et ne quidqvam amplius dabis, qvia solvisti pelle. Mandavit Qvartier-Magistro qvotam Conventus S. Iacobi ponere inter alias taxas, et Patrem Gvardianum in praesentia aliorum Officialium denunciavit liberum, qvitantiam dedit semel pro semper accepisse ab illo, uti de facto prae manibus est.

Oppignoratae res Admodum Reverendi Patris Magistri Corneliī.

Licet duo millia inter se distributa ad tempus Sveco Ecclesiastici dederint, de futuris tamen contingentibus eorum fuit cogitatio; subolefaciebant adhuc cum tempore peiora prioribus. Concluserunt ergo inter se, ut tempestive ad sua quisque loca attenderent, et ad tuta conservarent. Non fuit adhuc lucratus Pater Paulinus Gvardianus, etsi liber a taxis futuris menstruis, constituit tamen de aliquibus rebus, quae sciverat, tutius observare. Confugientibus enim ex Silesia pluribus, et sese salvare Olomucii cupientibus, etiam Admodum Reverendus Pater Magister Cornelius Oytweiler, Carnoviensis decanus fugit, qvi in confusione illa, cum alii ultra Olomucium fugerent, suam cistam cum rebus suis in Conventu S. Iacobi reliquit, et plane eius oblitus est; sat in tuto loco Pater Gvardianus illam cistam

ponderosam (licet non sciverit, cuius sit?) conservaverat; sed timens adhuc deteriora (ut alii in suis Conventibus fecerunt) ita et ille, advocato enim fidelissimo uno cive, nomine Gregorio Goldemundt, cistam aperuerunt, et in illis pluribus reculis de nomine Cornelii Oytweiler non alterius, quam domini decani Carnoviensis res fuisse, adverterunt; sufficienter probatum fuit in Svecis, qui ad Ecclesiasticos et monasteria eorum magis advertabant, quam ad alios Saeculares cives. Ideo selectis ex reculis Patris Cornelii, quae erant maioris momenti, multo securius videbatur apud bonum creditorem, ut supra dominum Stephanum Jareck, quasi pro pignore deponere, sed soluta obsidione ad petitionem saepe dicti domini decani ipsi omnia integre transmissa fuere. Nam Pater Paulinus Gvardianus paulatim toto tempore Sveci ex votivis, et eleemosynis obviantibus, istam ei pro taxa concessam pecuniam solvit.

Continuatur summa 2000 Imperialium.

Iuxta suam distributionem, et adiuncta adhuc taxa pro Conventu Sancti Iacobi crudelissime ab Ecclesiasticis illa duo millia Sveci repetebant, sed post tres menses ob impossibilitatem cessarunt contribuere; et accedentes Commendantem proposuerunt miserias suas, et quidquid cum eis conclusum fuerit: exilium, carceres etc. omnia sustinere parati, et scripto porrexere memoriale.

Expelluntur mendicantes ex civitate.

Absque mora causa Ecclesiasticorum in bellico consilio fuit proposita; decretum scriptum ad dominum Parochum S. Mauritii per Quartier-Magistrum dimissum ut sequitur: Ad humilem postulationem dominorum Ecclesiasticorum mendicantium dominus Commendans, et consilium bellicum coronae Sveciae in civitate Olomucensi etc. libere, et licite eos dimittit etc. et oretenus latori mandatum, ut horam, et diem ipsis promulgaret. Cras hora quarta mane, quando audient tympanum, conveniant, et porta aperietur eis, sive in curribus, sive in equis vadant.

Pater Paulinus Gvardianus remansit Olomucii.

Omnibus in communi Ecclesiasticis mendicantibus exulare decretum factum est, et a domino Parocho ad S. Mauritium Patri Gvardiano communicatum. Pater Gvardianus peste infirmus, et infectus, tamen se lecto levabat, et pro exilio disponebat; certior factus Illustrissimus quidam Ritt-Magister de domo et familia S. Erici Sveciae regis, qui recte penes Conventum habitabat, in persona cum sua domina ad Gvardianum veniens, ait, nullam fuisse de eius exilio in consilio mentionem; sed ne veniret forte in suspicionem apud alios Ecclesiasticos, ac si cum Svecis teneret, licet tardius, tamen se expedit pro tinere, qui necessario debuit se pro passo ad Commendantem (aliis iam abeuntibus) sistere. Iam illis diebus Commendantius dominus Georgius Paikul Generalis Maior nominatus, et dominus Valentinus Winter in loco eius pro Commendante Olomucensi constitutus, uti ante duas horas ex officio alios Ecclesiasticos expederat. Oportebat se apud Paikul insinuare, quem ille videns remisit ad Winterum, Winter ad Paikul, et sic consequenter terna vice ab uno ad alterum, nec ab aliquo eorum expeditionem habuit. Expectans aliquam resolutionem in atrio Valentini Winter, casu superveniens dominus doctor Winckler, qui Gvardiani pestem curaverat, clamavit: Amore Dei! domum eat, nulla eius exilii mentio fuit, cum ante a tali contributione exceptus fuerit. Ast ille! quomodo debeam foras, vel domum ire? cum nullum verbum ab uno, vel alio habeam. Accedens postea medicus ad neo-Commendantem Winter, cui de infectione eius narravit. Cito ephebus missus de longe clamavit, ut ad Conventum iret, et nullibi sisteret; rediit itaque, et in peste ad medium annum iacuit. Utcunque sanus ad liberationem civitatis usque permansit in monasterio.

De fame communi Olomutii.

Ab ingressu ad civitatem hostis, ex proventibus communibus militibus omnibus subministrabatur provisio. Sclopetariis, unicuique personae librae duae de pane, et una mensura cerevisiae, seu feldt-maas ordinarie. Caeteris vero iuxta conditionem vel officium fuit ordinata portio, et huius modi divisiones

(non excipiendo famem) continuarunt usque ad finem. Exceptis his nemo fuit tam negligens tempore bono, qui non recordaretur futurae obsidionis, vel alicuius penuriae, et sibi ad partem non observaret de alimoniis aliquid, de frumento, sicco pane, carnibus salsis et fumatis etc., ex tali enim industria uxores militum cum liberis, famuli et alii, pro quibus portio non proveniebat, victitarunt. His paulatim consumptis fame ingruente egere incipiebant. Merces quidem pro labore in propugnaculis maxime foeminas iuvabat, pro qua una die duodecim cruciferos persona lucrabatur; quid prius autem emere? calceos? indusia? panem tam caro pretio duobus aureis libram? carnes eqvinas? libram medio imperiali etc. potissima causa tantae penuriae fuit, quod primo nec cives, nec communis plebs dimittebatur foras, sed famis tempore, ne forte caritatis magnae proditio fieret, iam nemo dimissus.

De coctura carnum eqvorum.

Cincta civitate tam eqvi, quam alia pecora non poterant pelli ad pascua, et praevisa obsidione divendebantur, vel ipsi Sveci mactabant, consumeabant carnes, vel condiebant sale. Eqvos vero, quos non poterant pabulare domi, prius clam mactabant, carnes vendebant, et ipsimet vescebantur illa; postea publice proponebant in macellis venales, et sic consumpserunt tot centenos eqvos praeter eos, quos decreto Commendantis Officiales conservare, vel alere (communi pabulo) debuerunt. Similiter et asini, quicumque fuere in civitate, devorati sunt. Laudabantur carnes eqvinae, et asininae a pluribus Svecis, et sic parabantur. Si coquere carnes eqvinas volebant, decies, vel plus duas horas in aqua frigida tenere, et ultimo duas dies et noctes in sale, et in aqua fervida bis vel ter lavare, deinde posito aceto et sale ad ollam cum carnibus, tribus, vel quatuor horis cum condimentis, pipere maxime, coquere oportebat. Sed assae carnes sunt multo meliores, ut supra in aqua frigida, et fervida toties prius maceratae. Et quando iam caro alba est, certam quantitatem (non in verru, absit, sed ad ollam mundam), de aceto super infundere, de sale, si non sunt alia aromata, de pipere, zinzibero, et iunipero, operire bene ollam 4. horis ad carbonem coquendo, revera mollis erit, et ut ferina caro sapiet; non svadeo assare vel coquere tales carnes, si

aliquis nescit, alioquin non est cibus, sed venenum. Deficiebant dictae carnes famis tempore; ad expellendam famem pelles vitulorum et vaccarum vorabant, decem diebus, vel ultra in aqua macerabant, et instar Coriariorum expurgabant, mundissimas scindebant, coqvebant, aromatibus condiebant cum aceto, non tamen sapiebat miserrima talis portio.

De caritate annonae.

Svecis et populo civitatis, deficientibus vitae alimoniis, quae sibi pro obsidione paraverant, fuit annonae publica inopia; una libra panis duobus aureis vendebatur. Hoc autem non solum pro defectu frumenti, sed magis ob molas, quas non habuerant, nisi eqvinas, vulgo Ross-mühl. Fabricaverat enim Commendans (ut olim Molitor) aliquot artificiosissimas molas eqvinas, pro agitatione rotarum uniuscuiusque molae quatuor eqvorum paria servabantur et alebantur, sed post aliquod tempus ob defectum pabuli occisi, et devorati fuere. Et nonnisi pedales, et manuales quoque poterant compagniae pro se aedificaverunt. In defectu enim farinae, proventuales panes illis non dabantur militibus, sed loco panis mensura proportionata de tritico, de siligine vel hordeo, ex quo frumento farinam fecerunt sibi, vel pro caschovia utebantur.

Olfactu panis pauperes reficiebantur.

Habebant adhuc ad trecenta circiter vasa de farina pro ventuali pro extrema necessitate servata, et ex ea nonnisi Officialibus maioribus et minoribus subministrabatur panis. Gregario militi de frumento ut supra. Est notatu dignum, quod meis vidi oculis, ubi apud Officiales pinsebatur panis, plurimi homines pauperes conveniebant, et stantes in plateis odorem panis olfaciebant, et inde reficiebantur, et tandem eius defectu natura non contenta, ex eis fame moriebantur multi. O! quam terribilis mors hominis prae fame morientis! Saepius Pater Paulinus Gvardianus tales infirmos visitando, et ad mortem disponendo pane reficiebat, alias prae nimia debilitate loqui, minus confiteri potuissent. Quaedam senicula virgo nobilis, devotissima, frequentissime confessa est, quotidie in templo, tandem aliquamdiu a nullo est visa. Habitabat in domo

alicuius Vicarii unica solitaria, a qvadam ipsi nota visitata, et semi-viva inventa; pellente fame manus suas, et quidquid apprehendere potuit, devoravit. Pater Gvardianus advocatus, cui confessa spiritum Deo reddidit.

Alleviatum pretium panis et frumenti.

Innotuerat magna et publica inopia Commendanti, praecipue pretium panis et frumenti, hinc facto consilio per plateas publicari mandavit, qvod si foret alicui militum superfluitas panis, non cupiditate auri, sed inopiae proximi succurrendo, non duobus ducatis ut ante libram panis, sed uno tantum ut venderent; illos tamen, qvi liberos habent, et aliunde vivere neqveunt, exceptit. Qvoad frumentum avidi pectuniarum aliqui ex Officialibus maioribus clandestine, et ex gratia, cui volebant, vendebant, nimis magno pretio. Ut scio, tres Senatores: dominum Wenceslaum Meixner, dominum Michaëlem Keller, et dominum Tobiam Schwonauer pro una mensura siliginis 30. aureos dedisse uni Colonello; etiam hoc venit ad aures Commendantis, cum indignatione illum, et alios corripuit tales avaros, et ut leviori pretio venderent, si superfluum haberent, iniunxit.

Victualia mittuntur Patri Gvardiano.

Qvam inopiam et calamitatem cives, Pater Gvardianus Paulinus eandem patiebatur; bolum panis apud Officiales mendicare propter Pomerum nec qvidem se monstrare licuit, cives accedere etiam fuit interdictum. Qvidam bonus dominus, Brunensis civitatis Iudex Caesareus, audiens Patrem Paulinum Gvardianum humano praesidio fuisse destitutum, motu proprio sola commiseratione tantum ductus de variis victualibus pane, vino etc. currum oneratum cum qvatuor eqvis ipsi misit, et cum consignatione omnium rerum penes tibicinem ad Commendantem expedit. Ad portam civitatis excubiarii a tibicine scriptam consignationem acceperunt, et Commendanti consignarunt, a qvo Praedicantius eam accepit, et iussus Patri Gvardiano Paulino ad manus tradidit. Laetanter Pater Gvardianus victualia scripta accepit, scriptis autem contentus esse debuit. Nam consilio facto tibicen et auriga ad portam optime tractati cum tali resolutione, qvod optime Pater Paulinus Gvardianus habeat,

et nihil prorsus egeat, cum nunquam ne quidem panis micam ab ipsis habuerit, bene tractatos cum omnibus rebus Brunam dimiserunt.

Ex castris victualia P. Gvardiano secundo transmissa.

Altera vice Reverendissimus dominus Caspar Karas, Praepositus et suffraganeus Olomucensis, Bruna domino Cirkendorffio sibi semper optime volenti in castris existenti nunc Caesareo Iudici Olomucensi, pecuniam mittens commendavit, ut omnia, quae ad vitae rationem spectant, in castris coëmeret, et Patri Paulino ad civitatem mitteret, quod ut factum est; pro meliori modo Cirkendorffius apud dominum Generalem Caesareum in castris institit, ut coëmeret omnia per suos tibicines, in se reciperet, et Commendanti ea transmitteret. Similiter, ut ante, tubicines cum aurigis ad portam inebriarunt, et provisionem cum curru onerato ad castra remiserunt cum tali resolutione, quod unum Sacerdotem Catholicum habeant, ipsum bene tractent, et nil ipsi desit. Dominus Cirkendorff omnes res illas accepit, in castris consumpsit et alio modo Patri Paulino, vel eius Conventui, recompensare promisit.

De cane, qui aluit Patrem Gvardianum.

Tempore illo miserrimo, cum media vivendi inter hostem defuerint, alia Deus omnipotens subministravit. Puer unus nomine Iacobus a civitate pro servitio Patris Gvardiani ordinatus, unum caniculum a parvulo ita instruxit, quod non solito modo (quo serviunt alii canes), sed posterioribus pedibus serviret, ac ambularet. Caniculus ut homuncio vestitus Gvardianum, et puerum ut homo seqvebatur. Innotescens Officialibus Svecis, taliter seqvebatur eos, et ei bene faciebant; sciebat quartiria eorum, et fuit consuetudo gratis non dimittere eum. Famelicus ad eos veniens si partem panis acquisivit, ad Conventum citissime portabat, et Patri vel puero praesentabat, quod fuit maculatum pro cane, reliquum pro Paulino et puero fuit. Unicus canis ille in civitate, et ab omnibus amatus. Ad ianuam quartirii alicuius Officialis, si ocllusam deprehendit, semel tantum latratum edidit, et ipsi mox aperiebatur. Pro se Commendans caniculum habere voluit, taediosus continuo

latrabat, et dimitti debuit. In discessu Olomucio dono ipsum Commendans voluit habere, et obtinuit, ipsum vestivit, et in currum accepit. Secunda die ex itinere est reversus. Ordinarie ad portam Conventus egit excubias, si notus venit, et pulsavit, latratum semel edidit, et ad ignotum, tam diu et furiose qvous-que non veniat Pater, vel puer.

De Praedicatoribus vel Pastoribus.

Generalissimus Svecicus Durstensonius post introductionem regiminum Olomucium reliquit ipsis quoque Praedicatoribus vel Pastores, qui a primo principio persequi inceperunt Ecclesiasticos, et in eos inexplicabilia scommata effundebant, eis insidiabantur, ita quod vix securus aliquis prodire in publicum ausus fuerit, minus alicui obviare Praedicatori. Adverterunt Supremi et ipse Commendans Pastorum insolentias, facto consilio cum Officialibus conclusum: cum Praedicatorii et Catholici Ecclesiastici convenire nequeant, et bellum polyticum non religionis est, vocatis Praedicatoribus mandatum datum, ut inter se unum eligerent, qui de fidei illis articulis, in quibus dubium habent, librum conficeret, imprimi mandaret, et exponendum Catholicis daret.

Liber Controversiarum explicatur.

Senior inter Praedicatoribus Pastor, nomine Wolfgangus quondam Soc. I. sacerdos professus, librum controversiarum edidit, et typis mandavit, deinde omnibus Concionatoribus illius operis exemplaria iussu Commendantis distributa, et contenta publice in concionibus per puncta explicata fuere. Laus Deo! optime successit Catholicis, et cum magna confusione haereticorum, uti in omnibus ferme concionibus subordinati auditores Sveciei doctrinam Catholicam approbarunt, et reprobarunt illum librum.

Interdicta Scommata Praedicatoribus.

Finite in publicis Concionibus libri contra Catholicos impressi explicatione, in consilio decretum factum, ne imposterum qualiscunque fidei sunt, Lutheranae, Calviniae, vel Catholicae, omnes in quiete viverent, et in sua vocatione unus alterum

inquietare ne praesumeret, et si secus faceret, et aliquis apud Commendantem conquereretur, iustitia unicuique fiet. Non multum tamen aliqui Praedicantii decretum curarunt, imo magis accensi tam in suis concionibus, quam in plateis contra Catholicos scommatizabant, et blasphemias proferebant.

Concussus calepodiiis Praedicantius.

Nihil meliores facti sunt post decretum Praedicantii. Unus habens quartirium in quartirio Commendantis, et quotidie in publica platea, vel tabula apud eundem forte in spem gratiae Domini quasi desperate Religiosis molestus, in sua praedica, in via, et ubi habuit occasionem, eos vexavit. Propter ipsum occurrente necessitate non absque molestia ad Commendantem Ecclesiastici accedebant; advertit haud dubie et Commendans, ipse ista omnia non libenter vidit, nec ipsum corripuit, sed dissimulavit. Advertente tandem uno Ecclesiastico, Patre Michaële Pomer ad P. P. Bernardinos Gvardiano, alioquin Commendenti notissimo, quaestio inter illos discursus facta, quod de iniuria, quam Pastores Ecclesiasticis faciunt, non conqueruntur, sat modeste respondebat, non debere religiosos conqueri, sed omnia pro Deo patienter ferre, imo male facientibus bene facere. Stantibus post mensam recte cum aliis Officialibus ad fenestram apertam, Pater Michaël advertens transeuntem Praedicantem cum digito monstravit, et dixit: ille, qui transit quam perversissimus omnium, et forte in spem domini Commendantis peccat, nos odio habet, et conqueri non audemus. Ad haec Commendans respondebat: Mi Pater! vade cito, cum pertransieris, et causam tibi dederit, eum tuis ligneis pedibus concutias, et facies nobis hic aspicientibus lepidam comoediam, et erunt salva omnia. Advertens Pastor cito ipsi occurrit Gvardiano per pallium trahens ubi fuisti? et quorsum Monache? et pluribus scommatizavit verbis. Habita dispensatione laetus ad Conventum revertens stat igitur Pater dicens: Mi Charissime! relinqvas me; sic magis ac magis fervet Pastor, ille Gvardianus pallium deposuit, Fratri, ut teneret, dedit, armavit se cum caeremoniis contra Pastorem, manicas composuit, tunicam elevavit, coculos ligneos sat graves e pedibus deposuit, concussitque eum fortiter; ultimo proiciens Pastorem in terram, conculcavit pedibus usus his verbis clamante Pastore: pasce oves tuas, non

nos. Ecce habes, vade in pace. Dein accepto pallio perrexit vias suas. Commendans cum Supremis videntes lepidam comœdiam summopere riserunt, et Pomeri laudaverunt resolutionem. Dictum Pastorem nec admisit ad quartirium, eius reculas ex fenestris eiicere mandavit, et ex civitate ablegavit.

De Praedicante incarcerato.

Qvondam ex Sacerdote Catholico unus in Pomerania ob increpationem bonorum Parentum, ut ipse enarravit, ex patria in Sveciam profugus, ibi apostata factus fuit; in uno regimine militum pro Feldt- praedicante assumptus. Hic in tali vocatione existens Olomucii ut pastor ordinarius suam praedicam apud S. Mauritium perficiebat. Eius praedicatio non nisi ex postilla brevis explicatio supra Evangelium fuit. Aliquando ab Officialibus acsi aliter non posset praedicare vexatus, propter senium et labilem memoriam non aliter posse concionari, se excusaverat, cum ante doctissimas fecerit praedicas; revera nulli unqvam molestus, largas eleemosynas, una cum eius praedicanessa largiebatur, de Catholicis nulla scommata, imo omnia bona loqvebatur, et forte ob istam causam Catholicus prediger vocatus fuit. Sub obsidione in domo Obeslaviana pro Commendante Georgio Paikul una pulchra Dama servabatur clam. Illis diebus a Caesarianis ferme qvotidie aliquid accidit, et ut plurimum in illa domo. Incendium bis ex granatis; globi ex mordariis tectum deiiciebant, sic freqventer similia fiebant, et Dama ideo qvieta consistere ibi non potuit. Inde murmur inter Officiales, nemo Commendantem monere audebat, minus Damae loqvi. Incitarunt Commendantem per Praedicantem senem, qvi in concione doctissima invectivam faciens, ne et alii cum illa domo perirent, ex illa idolum eiicere svasit. Finita concione ad carceres raptus, et qvousqve non monstraverit ex postilla, ex qua praedicat, illa, qvae locutus est, dimitti non potuit, sed in carceribus publicis ultra medium annum fuit, et alius ex muscetariis in locum eius substitutus est.

Substituitur vices gerens incarcerati Scelopetarius.

Potuit substituere alium in loco incarcerati Commendans Praedificantium, sed in despectum seniculi mandavit qvaeri unum

per postas muscetarium, ut ex postilla explicationem Evangelicam uti alter possit ex cathedra legere. In districtu S. Iacobi unus Sclopetarius, nomine Michel Witembergensis, qui utcunqve Witembergae studuerat, inventus fuit, sed supra omnes (cuius opera in cantiunculis Lutheranis utebantur) Bassista optimus. Huic Commendans pallium, et galerum incarcerationi dari mandavit. Pro 1ma proba aliquot diebus in foro publice, ubi omnes conveniebant milites, concionatus, et brevi ad cathedram pomeridianam in templo S. Annae promotus. Etsi parvum ibi ex concione accidens habuerit, adiunctum ei officium ludi-Magistri, et optimum qvartirium apud unam viduam aciculariam accepit, et si in eruditione puerorum et concione pomeridiana profecerit, eum Commendans brevi ad pastorum promovere promisit.

Dimissus senex Pastor ex carceribus.

Aliquot mensibus Praedicantius in carceribus mortificatus ad interpositionem Officialium dimissus hoc modo fuit: iussu Commendantis tres eqvi iuncti curru, et positis rebus Praedicantii, et simul cum eis Praedicantissam poni ad currum, et ad carceres duci una cum Praedicante in exilium perrecturos. Cum pergerent, auriga fuit subordinatus, ut circum ducendo currum circa Curiam ad vigesies se viam non posse tangere dicebat, monstrabatur via, et porta: Ecce! hic pergas huc, ac si mutus et surdus non intellexit; spectantes Officiales et milites discessus ille recreavit; ultimo post longam vexationem ductus ad suum qvartirium, et ei pallium, et galerus restitutus est; Postillam vero illam, qva pro concione utebatur, per tympanistam ei consignabat cum verbis his: ut nonnisi ex illa ut ante praedicet; si secus fecerit, ex civitate cum despectu eiicietur in exilium.

Incepit Michel Witembergensis scholam Lutheri.

Semi-Pastor Michel Witembergensis scholam Lutheri intuitu ulterioris promotionis ut ludi-Magister institutus docuit, et in concione multum proficiebat, et qvandoqve in suffragiis publicis in foro adiuwabatur alios Praedicantios, maxime cum pueris militum sat diligenter sylabizabat, et cum eis funera

frequentavit. Propter talem diligentiam in consilio bellico volebant eum Officiales esse praedicantem, uti omnium votis pro approbatione Wratislaviae ad Superintendentem cum recommendatione est ablegatus, ubi ter praedicando est habitus approbatus, et pro tali Olomucensibus Svecis remissus.

Lutherus Michael uxorem duxit.

Reversus Wratislavia Lutherus Michael, pro pastornatu approbatus, sed necdum habens uxorem nominatus tantum, legitimare itaqve suum pastornatu et uxorem propriam habere oportebat, alioquin cathedram ei ascendere non licuisset. Optavit igitur non aliam quam suam hospitam Nadlerin, seu aciculariam viduam. Facta pro nuptiis praeparatoria, hospites invitati, post copulationem multi invitati, celebrant laeti nuptias; post primam diem nuptiarum (uti iam legimus) praedicam fecit primam, sequentibus diebus continuando nuptias, sed iuxta illud verissimum: Extrema gaudii luctus occupat; nam in saltu sponsa omnium oculis exposita gravida proclamata. Ad Commendantem rumor venit, qui, von expectando nuptiarum finem, Neo-paedicantem sponsum suspendit ab officio, nec ad S. Annam praedicare audet, tantum simplex ludi-Magister manet, et togam cum galero pastorali deponere debuit publice, cum tali casu reservato, ut ad adventum alicuius Generalis domini Witemberg vel Königsmark absolutionem et dispensationem expectet. Post annum Generalis Witemberg veniens, a tali quidem casu reum absolvit, et pastornatu restituit, sed pallium et galerum uti pastoris signa portare (nisi beneficium aliquod acceperit) non fuit ausus. Nam inter Svecicos Pastores nec in provinciis Moraviae, Austriae, Poloniae, et Silesiae data ei erat licentia praedicandi, uti similes patentes, vel dimissoriales a domino Generali Witembergo accepit, et cum illis patentibus cum sua sponsa perrexit in Ungariam, et ibi non habita conditione rediit ad patriam.

Incipit Schola Catholica.

Sub iugo acatholico nemo praesumpsit aliquid de Scholis incipere Catholicis. Cum Lutheranus Michel Witembergensis scholam Lutheranam incepit, dedit ausam et exemplum huius

hominis Michaëli Catholico studioso, ut scholam Catholicam (nemine contradicente) inciperet. Hinc isti scholae catholicae et Lutheranae uterque ludi-Magistri a suis nominibus recte vocati, unus Catholisch, alter Lutherisch Michel. Unus iuventutem Catholicam in collegio instruebat, et alter apud aciculariam. Nominatum studiosum Catholicum, Michaëlem, Pater Rector Societatis I. in discessu ad exilium inspectorem Collegii prae-fecerat, et ut ibi, si fieri posset, permaneret, ordinaverat; et si perseveraverit fidelis inspector, post liberationem civitatis etiam susceptionem ad Societatem certo promiserat. Fuit taedium bono Michaëli in collegio tam diu esse solum, sociam sibi ad custodiendum collegium assumere cogitavit, solícite quaesivit, et hac inventa ipsas nuptias celebravit.

Catholisch Michel uxorem duxit.

Fuit olim Olomucii recte penes turrin novam arcularius, post eius obitum superstes vidua, bonae vitae foemina cum suis filiabus. Hae soli Deo servire, vitam perfectam traducere instituerunt, et votum castitatis emiservunt solemne. Illis adiunctae aliae quoque puellae et viduae nulla prorsus devotione praetermissa ecclesiam P. P. Soc. frequentarunt devotissime, extra devotionem exercitiis honestissimis et laboribus, lotionem vestium, et factura candelarum pro ecclesiis se occuparunt, gratis omnia. Hoste superveniente ob inopiam victus, deserunt omnia, et exularunt. Una ex illis omnium pauperrima, nomine Marianna, media pro itinere non habens remansit solitaria. Supra nominatus Michael studiosus fuit illius Congregationis puellis bene notus, unicus in collegio. Fors bullam Gregorii XV. (quae fuit in perpetuam rei memoriam) legit, vel ipsi aliquis narravit, et sat bene intellexit verba illius Pontificis: similis (talium puellarum) congregationis si emiservint vota castitatis etiam solemnia, eam dispensasse; quod si voluerint monasterium S. Monialium intrare, et votum servare indulsisse. Si secus, cui velint, nuberent. Illa vero Marianna ut pauper, dotem pro monasterio non habens Catholico studioso ludi-Magistro nupsit; ille pueros, illa puellas legere erudiebant.

De novitiantie pro Pastoratu.

Porrexerunt Sveci modum Praedicantibus Wratislaviensibus, eos, qui praetendebant pastorem, approbandi, et promovendi, ut supra nominatus Michel primo Muscetarius Wratislaviam pro approbatione missus, vicissim Superintendens Wratislaviensis suos Novitios (ut ipsi appellant) Olomucium mittebat approbandos. Veniens inter alios cum patentibus unus, qui suum exercitium et publicam in foro concionando probam faciebat, Officialibus, et Praedicantibus, ac toti auditorio ita placuit, quod non solum approbatum Wratislaviam miserint, sed pro suo Praedicantio (dummodo sit unius uxoris vir, et dimissoriales habeat a suo Superintendente) petierint. Absque ulla remora Wratislaviae sponsam sibi elegit; cum illa prima nocte primitiis absolutis cum dimissorialibus se contulit Olomucium, et a primo principio peior quam aliarum nationum praedicantes erat. Eius praedica semper scabiosissima contra Catholicos scommatica, et ipsismet auditoribus scandalosissima fuit. Praedicavit tribus annis, et propter eius multa scandala exosus apud omnes, ultimo privatus officio, et ex civitate eiectus et pulsus, ut infra.

Eiectus ex civitate Praedicantius.

Recte ipsa die Corporis Christi (1647), dum Catholicis tale festum cum magna solemnitate et devotione (ut moris est) celebrarent, plane post vespertas Praedicans totus potus ad ecclesiam veniens ex altari candelas frangebatur, et inter homines proiciebat, candelabris populum percutiebat, ex templo expellebat etc. intra tales actiones nemo potest explicare, quales insolentiae et blasphemiae fiebant. Canis talis rabiosus benevole admonitus nihil curabat, et magis quam mente captus latrabatur, demum a Patre Qvardiano admonitus cui etiam Commendante minabatur; tunc primo relinqvens alios, verbis inhonestis, blasphemis, iniuriis contra Commendantem assurrexit, quod nihil curo talem etc.; supra verba illa inhonesta protestatio facta fuit. Altera die Commendenti relatum, omnes illi praesentes ad consilium bellicum citati, auditi, qui et verba, quae audiverant, iuramento approbarunt. Absente Commendante res diligenter examinata, sententia lata; ipsa hora ipsi praedica interdicta; post

24. horas cum sua pastorissa exire ex civitate, et exulare coactus est. Post tres annos pace publicata adveniente Generale de Witemberg poena talionis proclamatur: In templo nempe S. Mauritii publice cum magna prostitutione, et pudore revocare debuit. Facta revocatione ut infamis nullibi sistendo exulavit. Petiit gratiam Commendanti deprecandi, sed Generalis non consensit.

De exercitio Neo-praedicantium publico.

Exercitia, seu suffragia Sveci publica habuerunt de die bis, mane hora 8ta apud Commendantem, et apud alios Supremos, vel Capitaneos ante domum in atrio aliquo, et ibi praedicantes conveniebant, et alii, qvi volebant per mediam horam. Hora autem 4ta pomeridiana ex omnibus postis, seu districtibus, omnes ante domum suorum Officialium comparuerant; inde armati cum vexillis, et tympanis una cum Officialibus ad maius forum ad preces, et suffragia, ibique suo ordine compagniae stantes vexillis suorum regiminum simul in loco deputato collocatis, arma deponebant ad terram, et se ad audiendum verbum disponebant. In loco deinde eminentiori (simul tympanis positis) unus interim Neo-praedicantius vel pro pastornatu licentiatns, aut aliquis novitianns (si fuit) apostata, etiam in defectu iuniores Praedicantii id ipsum faciebant, praedicabant, et se exercebant, et Seniores Pastores advertebant ad eos. Talis novitiatus fuit, et proba praetendentium pastornatum. Nominati stantes inter tympana facta reverentia domino Commendanti, et Supremis, ac maioribus Officialibus e regione in domo praesentibus, dein versus totum Conventum militum brevem sermonem Lutherannm faciebant, qvem precibus, et suffragiis pro regno Sveciae, pro Generalissimo, et aliis Generalibus, Colonellis, Officialibus, nec non felici successu in civitate, et externis regnis persolutis publice, finiebant. Ultimo canticum decantando verbum seu parola pro nocte disponebatur. His finitis tali ordine, qvo veniebant, pergebant ad postas, et loca excubiarum suarum.

De Apostatis.

Primo: Quidam Dominicanus sacerdos staturae longissimae Austriacus annorum 40. circiter vir doctissimus ad portas civitatis veniens, ab excubariis qvid velit? interrogatus respon-

debat, se habere aliqua secretissima cum domino Commendante conferenda, admissus, cui intentum aperuit suum; vocavit ergo eo momento dominus Commendans ad se Praedicantium religiosi inimicissimum, ipsique Dominicanum tanquam Novitiantem ad probam commendavit (1645), et apud eum quartirium consignavit, et ut ipsius opera ad placitum, et servitio uteretur. Revera rigorosum Magistrum Novitiorum habuit; in domesticis ut puer ipsi inserviebat, et in medio civitatis hora 4ta pomeridiana pro exercitio praedica ipsi assignata; inter tot millia cogitet unus quam magnum scandalum, quanta confusio religionis! in habitu Dominicano, pallio nigro pulcherrimo, publice ultra quadrantem anni praedicavit, et diutius fecisset, sed Magister eius Praedicantius non libenter eum apud se habuit, et ut ipsum amoveret, diligenter ad vitam eius attendit et tam ille quam familia, occasionem eum eiiciendi quaesivit.

Eiicitur Dominicanus a Praedicantio.

Qui quaerit percutere canem, invenit lapidem. Hoc dictum verificatum in Praedicantio; semel nimis sero Dominicanus ad quartirium venit iam sub tenebris, et videns praedicantissam in culina coquentem ascendendo sensim per gradum sursum paululum (ioci gratia) eam terruit, licet illa adverterit, quis esset, exclamavit: Praedicans cito quis est? quis est? quaerit? Strepitus; lumen; lumen; fur; fur; quaerite furem, quaerite; eiicite eum. Antehac pueri, et familia subordinata habita occasione fustibus, lignis ad forum eiiciunt Dominicanum, tumultus factus foris, accurrunt milites, et communis plebs non advertentes quis esset, cum strepitu magno fugientem insequuntur, lapidibus, luto percutiunt ad ianuam usque Commendantis; Commendans ex fenestris prospiciens clamavit: adhuc plus; adhuc plus; portam clausam videns, fugiebat ulterius ad domum Commissarii Generalis Svecici.

Dominicanus fugit ad Commissarium.

Tumultum extra Generalis Commissarius inaudivit, Dominicanum fugientem intellexit, ianuam aperiri iussit, eumque recepit hospitio, tunc primo cessavit quassatio. Ad eum Confessarius, id est: Commissarius: Ecce Dominicane! non

habuisti forte talem novitium utpote apud nos habes nunc? Si de illo Commendans scire noluit, nec Praedicantii; Commissarius igitur eum in suam tutelam accepit, et videns totum pallium in fuga laceratum, aliud ad instar Praedicantium fieri mandavit, apud se tenuit, sed ab illa die infamis, et exosus apud omnes, nec ad illam publicam in foro praedicam amplius est admissus, alius novitians est substitutus.

Dominicanus quaerit modum ad priorem redire statum.

Sat bene vidit Dominicanus, quod male fecerit quadrantem anni probationem in Lutherismo explevisse; vix non factus desperatus, in fuga bene concussus semi-valetudinarius summe poenitebat, et modos possibiles redire ad priorem statum quaesivit. Liberius quidem quam a Magistro Praedicantio exire licuit, pro curanda salute exire ad medicum Winklerum se apud Commissarium licentiaverat, et saepe sub praetextu curandae sanitatis ad Patrem Gvardianum pro consilio excurrerat. Prima vice ad Conventum S. Iacobi veniens ductus poenitentia flexis genibus et cum profusione magna lacrymarum se errasse lachrymabatur, et saepe bis de die, ubi potuit se absentare, ocludendo se in ecclesia disciplinas faciebat. Pater Paulinus videns hominem errantem et severam poenitentiam facientem, occasiones varias eum iuvandi quaerebat. Hochwaldii in bonis Capituli Olomucensis tunc Reverendissimus dominus Mercurianus, serenissimi archiducis episcopi bonorum Administrator residebat, qui propter excursions Svecorum militum cum Commendante notitiam contrahens uti non parum subditis profuit. Illi domino Pater Qvardianus statum errantis exposuerat, et per ipsum totum negotium Admodum Reverendo Patri Provinciali Dominicanorum provinciae Austriae fuit notificatum, ita quod si rediisset, placatum Provinciale habuisset.

Probavit apostata Dominicanus reditum, et non successit.

Certior factus Dominicanus de gratia Provincialis sui probavit reditum ad istum modum. Fuit moris Praedicantibus extra civitatem ad certos passus spatiare relicto tantum pallio in porta apud excubias; etiam Dominicanus bis vel ter exiverat taliter, sed semper impedimentum habuit aliquod, vel Officiales,

aut excursiones ipsum offendebant, et cum ipsis redire debuit. Ultimo exeundo fecerat iam ultra qvadrantem milliaris. Videns Capitaneus, qvi praeficiebat excubiis, post ipsum duos sclopetarios dimisit, et eum redire coëgerunt, potuit se facile explicare, se terminos, vel passus non scivisse, vel non numerasse, sed non adeo imposterum ipsi credebant, qvia nunqvam postea eum extra dimiserunt.

Dominicanus apostata uxorem ducere debuit.

Qvem malus Genius ligat, difficile solvere eius catenas. Sic media Dominicano ad statum suum redire defuerunt, paulatim zelus eius, et poenitentia cessabant, post carnem abiit, caro decepit eum, et carnis opera facta sunt manifesta. Fuit coqva apud dominum Commissarium non bonae famae, imo in illa domo apud omnes suspecta. Hanc Dominicanus adiit, absqve illa nulla conversatio iucundior; inde notabilis de eis suspicio, qvòd magis in culina ipsi blandiri, et assaturam vertere visus est. Similia ad aures Commissarii pervenerunt, a qvo vocatus, ipsiqve verbum ioco vel serio dictum; Domine Pastor melius est nubere, qvam uri. Egregie tibi cum coqva Ursula qvadrat. Non est bonum hominem esse solum. Accipe illam, iuvabo. Ad unicum verbum assensum praeibit; Ursula vocata manus ad manum non differendo facta sunt sponsalia.

Nuptiae factae sunt Dominicani apostatae.

Egit dominus Commissarius Generalis Patronum bonum Dominicano apostatae sponso, et coqvae suae sponsae, et expensas pro nuptiis fecit magnas, et diem dominicam Sexagesimae pro tali actu assignavit; occasione enim illarum nuptiarum ab illo pro omnibus Officialibus, Supremisque bacchanalia erant sumptuosa instituta a Commissario. Pro istis nuptiis triginta domus fuerunt invitatae. Intuitu domini Commissarii nuptiarum Patroni nemo se excusaverat. Pro confirmatione matrimonii (cum nemo ex Praedicantiis domesticis nihil cum infami Dominicano habere voluit) Sternbergensis Pastor, vocatione textor, vocatus fuit; facta copula licet invitatus pro convivio, propter Pastores alios recusavit. Delegati a Commissario Invitatores; pro tot, et tantis viris splendidissimum

convivium parabatur: primo Commendans non habens affectionem ad Dominicanum haud difficile se excusavit, si ille recusavit, etiam Commissarius non venit et consequenter, maiora capita, etiam nullus Officialium venire praesumpsit. Musici in civitate in favorem domini Commendantis, et domini Commissarii, erant paratissimi. Sed si ipsi non, etiam illi remanserunt, uno verbo neminem habuit praeter Commendantis filii praeceptorem. Confusus sponsus ex simplicioribus, quosquos novit, invitavit, sed et ipsi venire volebant. Dominus Commissarius magis contristatus, ubi constituit bacchanalia laetitiae, haec omnia nulli quam Dominicano adscripsit.

De revocatione apostatarum Dominicani et Iesuitae.

Paucis diebus post Dominicanum venit unus in eqvo ungarico vestitu indutus; hic sciens non esse affectum apostatis Commendantem, apud locum tenentem unius Colonelli dominum Rittefort sese insinuavit; et quis esset, praeter illum solum dominum nemo sciebat. Culinae praefecti officium interim agens ad omnia, quae Dominicano contingebant, diligenter advertibat. Uti Culinae Magister domi pluribus se occupavit cum caeteris; aliquo casu parruca ex capite cecidit, assistentes ex signo, et corona Iesuitam esse adverterunt, et venerabantur ut talem. Omnes Reverendum Patrem intitularunt, huiusmodi rumor venit inter multos, licet ipse negaverit, gratis totum fuit. Negotia ex officio perficiendo in foro a suis patriotis (fuit enim Kornayburgensis) agnitus, et ab ipsis Societatis Iesu proclamatus. Ab illa die caute se gessit, foras non multum exivit, edoctus a Dominicano clam per dominum Rittefort eius pastoratus apud maiores, et revocatio promovebatur. Duae dies pro revocatione duorum assignatae (cadebat illo anno festum S. Mathiae apostoli sabbatho) quae erat pro Iesuita, et die sequenti dominica Qvingvagesimae pro Dominicano; in templo Sancti Mauriti publice in concionibus suis revocarunt, et posito tormento uno ex minoribus iurarunt. Ista duorum revocatio fecit omnibus Officialibus bacchanalia laetissima, persolutis bacchanalibus dominus Commissarius Generalis clam utrumque ex civitate expedit, et in Pomeraniam ablegavit.

De duobus apostatis Augustinianis.

Experientia docuit Commendantem quantas cum apostatis habuerit tribulationes maxime cum Dominicano. Ad instantiam dominae uxoris Commendantis (de domo, et familia Münqvitziana), olim bonae Catholicae, Commendans nihil habere voluit cum Ecclesiasticis, imo militibus foras excurrentibus, si deprehenderent similes in via, libere ut transire permitterent, mandavit, et ad civitatem captivos ducere prohibuit. Et si necessario, et ob iustas rationes eos capere haberent, arrestum in monasterio Bernardinorum pro talibus ordinavit, sed apostatas nullatenus ad portas admittendos demandavit. Venerant duo discalceati Augustiniani Vienna, sacerdos sacristanus, et laicus hortulanus, de istis certior factus est Commendans, et praetensio eorum ei notificata. Ad eos suum latinum Secretarium misit, et eos interrogare voluit; si testimonium vitae, et ad Lutheranos vel Calvinos transeundi licentiam habeant? et si non habeant, redeant, et secum ferant, quod si ergo haec tria tulerint, id, quod petierint, consequentur; audita hac resolutione perrexerunt Unczoviam, et a domino Danckfort (ibidem commendante) suscepti, et Calvinii facti.

Augustinianus Gewiezensis apostata factus.

Est oppidum non procul ab Olomucio quinque milliaribus distans Gewieziū vocatum, ubi Augustiniani antiquissimum habent coenobium. Illius loci pro tempore Superior homo doctus, non adeo longae staturae, sed pinqvissimus, cum Gvardiano civitatis Unczoviensis uti vicino optimae conversationis erat. Occurrentibus festis ordinis S. Francisci, S. Antonii, Portiunculae, et utraqve solemnitate S. Crucis in Patrocinio ordinarie divina perficiebat. Ille vicissim in solemnitate S. Augustini. Diversorium Unczoviae apud civem, apud quem Commendans in quartirio iacuit, cui etiam optime ille innotuerat, imminente festo Exaltationis S. Crucis (titulo ecclesiae) invitatur pro missa cantanda, et concione peragenda, laetus comparuit; in diversorio intra conversationem pro concione Commendantem invitavit, et ubi Commendans, ibi etiam Officiales alii simul comparuerunt. Hoc unum mirabantur homines, quod in nova rheda ornata

cum bonis quatuor equis ultra consuetudinem venerit, et mysterium nesciebant. Ante solemnitatem diei illius confessus, devotissimam missam decantavit, et in concione Catholicae fidei turpiter (cum magna admiratione omnium, et scandalo) resignavit. Qua finita non ad suum Conventum (quem spoliaverat) reversus, sed sumpto a domino Danckfort testimonio post prandium (sciens Olomucium venientem dominum Generalem de Witemberg) quam citius cum suis rebus eo se contulit, a quo benigne exceptus, et ab eo investitura pro parochia acquisita perrexit in Pomeraniam; vix tribus horis se Olomucii detinuit.

De Unczovia.

Unczovia, seu Neostadium in Moravia, tribus milliaribus a civitate Olomucensi distans civitas munitissima, non est, quod multum scribatur de illo loco, cum notitiam rerum ibi gestarum non habeam. Incolae civitatis illius scientes metropolim Olomucium a Svecis captam, et ipsi se sponte tradiderunt hosti. In illo praesidio Generalissimus Sveciae Dorstenson reliquit proprium Commendantem cum uno regimine tantum Dragonorum, sed optimo milite. Commendans cognomine Danckfort miles antiquissimus, sed in Catholicos crudelissimus, qui per suos milites, habens multa oppida et arces versus Bohemiam, suis excursionibus non multum impendebat per Moraviam excursiones Olomucensium Svecorum.

De crudelitate Danckfort contra Ecclesiasticos.

Non mirum, quod Ecclesiastici Olomucenses tantas habuerint persecutiones, quas causaverat proditio Patris Michaëlis Pomer Bernardini. Sed Unczoviae dominus decanus, et P. Georgius Chalanus (?) Gvardianus Franciscanorum Conventualium cum uno, et altero Patre sine causa tanta passi fuere. Commendans Danckfort, avidus pecuniarum, dominum decanum Adamum miris modis affligebat; primo rantione, postea exactionibus, licet semper ab illo, quidquid voluit, habuerit, sed satis non habens duris carceribus eum mortificavit ad mortem usque, qui in carceribus mori debuit.

Incendium in civitate Uncžoviae.

Casu, quo non constat, civitas Neostadiensis ultra media incendio consumpta fuit. Post obitum domini Adami decani Commendans Danckfort, multam pecuniam habens, forte poenitentia ductus, ecclesiam cum turri exustam, et decanatum post incendium de integro restauravit, et sumptibus magnis reaedificavit.

De persecutione P. Gvardiani Uncžoviensis.

Pater Georgius Chalanus Gvardianus nimis zelosus, mortem innocentis domini Adami decani Svecis obiiciebat; id ipsum Danckfort, Commendans, sciens nunquam rectis oculis ipsum aspiciebat, et diebus, et noctibus non fuit de vita securus; semel circa vesperum visitando infirmum ab aliquot militibus, forte subordinatis, in via offensus est et sine ulla causa ad lutum profundum tractus; extrahentes eum per chordam ex illa spurcitie per plateas traxerunt, et absque misericordia percusserunt. Toga in illo lacerata, semivivum deseruerunt per noctem. Ab aliquot civibus collectus, in domo una lotus, vulneratum ad Conventum deduxerunt. Commendans se volens iustificare, chyrurgos, qui eum curaverunt, solvit, habitum novum ipsi dedit, et pallium. Ex concussionibus illis plene sanari non potuit, pro recuperanda sanitate licentiatu a Commendante ad medicum dominum Wincklerum Olomucium venit, cuius opera, et magna sollicitudine utebatur, et optimas medicinas doctor adhibebat, non tamen convaluit. Redux Uncžoviam continuo valetudinarius, ad exitum Sveci paulo post obiit. Qvem cum civibus fientibus, et multis aliunde convenientibus P. Paulinus Gvardianus Olomucensis in ipsius monasterio ad Sanctam Crucem sepelivit faciente sermonem Admodum Reverendo domino decano civitatis, proposito themate S. Pauli: cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi iustus.

De convivio solemni apud Commendantem.

Dives iam factus dominus Valentinus Winter, Commendans Olomucensis, placuit ipsi semel suas ostendere divitias. Recte

secunda die Paschatis magnum instituit convivium, supremos omnes, et omnes prorsus Officiales maiores et minores cum foeminis eorum invitavit, totumque senatum Olomucensem, etiam captivos Officiales Caesareanos, qui nullo modo se excusare poterant; Patrem Paulinum Gvardianum ad S. Iacobum, licet se excusaverit, mittens Secretarios, et Officiales non semel, invitavit, qui nolens volens comparuit. Invitati advenientes, cum se in palatio cum suis discursibus ante convivium occuparent, solus interim Commendans cum sua domina dispositionem tabulae, et requisitorum in altero palatio visitarunt; in atrio eiusdem palatii musici sua musicalia accordantes inaudiverunt Commendantem submissius cum Domina colloquentem in haec verba: hic talis supremus, et hic talis sedebit, et consequenter omnes invitatos Officiales supremos de nomine specificavit. Primum locum hic pro monacho relinquo, et ipsum oportebit tractare, et quod Caesareanos ex muro dimiserit, solutionem hodie accipiet; debet mihi bene haurire, et cum inebriatus fuerit, ex hac fenestra eiiciam ipsum foras. Et cum se Domina interponeret pro ipso, iuravit: non aliter facturum. Recedente Commendente paulo post cum hospitibus daretur ingressus ad locum, et P. Paulinus cum illis; dominus Georgius Rudecius, philosophiae Magister, simul et director musicae Patrem Paulinum ad partem advocavit, et quae conclusa fuere a Commendente, recensuit.

Locantur ad loca sua hospites.

In collocatione hospitum ad sua loca inter alios primus Patri Gvardiano oblatus est locus, et non aliter: scivit ille mysterium, et humiliter se excusando, innixus tandem domino doctori Wincklero, ac per intercessionem Dominae cum Wincklero est positus. Unicam filiam cum Münqvitziana habuit nomine Eleonoram, et haec quotidie morbum patiebatur caducum. Assistebat puellae domina Dorothea Aureliana optima Catholica, et Sancto Antonio devotissima. In illo morbo maximo obtulit filiam S. Antonio, et quoties illam portarunt ad missae sacrificium, et S. Antonio obtulerunt, res mira! omni die tali libera fuit ab infirmitate sua. Ea filiola illis in occasionibus sat bene nota fuit, sciebat bene Domina, quid proposuerit Commendans cum Patre in convivio, eumque a malo

liberare cupiens, disposuit Aurelianam, ut ubicunqve sederit P. Paulinus Qvardianus, Eleonoram ad tabulam adferat, et puella ipsi blandiebatur. Advertebat tempus Aureliana, et horam, qva commode veniret cum puella; ubi inceperunt potitare in sanitatem regni Sveviae, in sanitatem Imperatoris, Papae, regis Hispaniae, Galliae, Poloniae etc. et ecce! inter illa pocula adest Eleonora, et ubi innotuerat Patri Paulino, cum capillis eius capitis ludere et blandiri ei incepit. Advertens Commendans summe delectabatur, et ipsa Domina. Impatiens ipse proripuit se ex loco, et veniens ad Paulinum clara voce exclamavit audientibus omnibus: iam video Pater! mutavi sententiam, pro tuo bene placito sis laetus, qvando placuerit, abire, non tenebo. A principio Paulinus in angustiis, nec gustare voluit de vino, postea aureis poculis occurrentibus non curabat, nec pareebat vino hispanico, malvasico etc.

Dimissus P. Qvardianus liber ex convivio.

Pro illo tam solemnii convivio musica, qvae potuit esse melior, in civitate fuit invitata tam pro tabula, qvam etiam in civitate ante domum collocata, tormenta qvoqve in foro duodecim, ubi propinatum fuit in sanitatem alicuius Principis etc. continuo explodebatur. Omnes hospites licet non fuerit eis ad gustum (maxime Senatoribus) laeti esse debuere, nec dimittebantur vix post mediam noctem; ideo triplices sortes excubiarum erant positae. Nec fuit potestas exire alicui, nisi cum consensu Commendantis. Solus Qvardianus propter filiam Eleonoram habita gratia, et dispensatione Commendantis licentiatus, per duplices excubias qvidem pertransivit, sed in ultima custodia a praefecto excubiarum arestatus, et superius ad Commendantem reductus, cui se benevolum monstravit, et si ei placeret ulterius remanere, laetum esse voluit. Interea rheda cum sex eqvis ante portam constituta, in qva ad Conventum dimissus fuit Qvardianus cum assistentia.

De Admodum Reverendi P. Provincialis Conventualium arestato.

Sub hoste Sveco licitum fuit (non tamen absqve salvo conductu seu passo) mercatoribus hinc, et inde cum mercibus

transire, et pertractare sua. Occasione igitur aliquorum mercatorum (cum passo Generalis Svecici) in Silesiam ex Austria per Olomucium transeuntium Admodum Reverendus Pater Provincialis Austriae, Krizelius Paneratus, cum suo Secretario et socio Fratre Vito laico Silesiam visitare volens, occultando se inter currus cum fratre libere transire cogitabat; inter visitationem omnium personarum, circa currus famulorum, et aurigarum, et Pater cum laico deprehensus, qvalis fuerit, negare non potuit, et passum non habuit, qvi eo qvod in talem propriuerit ansam, ad arestum a militibus ductus fuit, per qvos se Patri Gvardiano insinuavit. Hic factus certior, possibilem modum quaesivit, qvomodo suum Superiorem ex debito officii accederet, clam tamen accessit eum, et cum diutius secum conversarentur, nocturnae excubiae interim supervenerunt, hinc egredi non potuit usqve mane, et recte ad propositum, non enim habuissent tempus sufficiens secum pro discursibus de occurrentibus sub Sveco, qvam tota nocte illa. Et hora sexta matutina excubiis abeuntibus invicem sibi valedixerunt, ac si se non tam cito vel nunqvam amplius visuri.

Mutarunt Sveci Provinciali arestum.

Qvod Gvardianus in aresto per noctem cum suo Superiore et eius socio permanserit, totum ad aures Commendantis pervenit; ablegata ideo cohors militum, ut omnes tres simul ex aresto Bernardinorum ad Generales excubias tollerent, et arestarent; Gvardianum tamen iam non deprehenderunt, sed celebrantem ab altari acceperunt, et ut latronem duxerunt, et ad Provinciale arestarunt. Factus tunc rumor, milites qvivi volebant maxime Officiales unum Provinciale Franciscanorum videre, totam domum excubiarum impleverunt, et non alium, qvam fratrem pauperem Franciscanum Provinciale viderunt. Propter qvem mercatores arestati, et qvod non insinuarint Provinciale mulctati, tandem cum Provinciale propter interpositionem Supremorum ex civitate sunt dimissi. Gvardianus qvove post severam admonitionem, ne altera vice inconsulto Commendante arestatos visitet, cum consensu eiusdem Patri Provinciali cum fratre usqve ad portam Cathedralem dedit comitivam.

Reditus P. Provincialis ex Silesia.

Facta visitatione in Silesia Pater Provincialis cum socio Vito per aliam viam reversi sunt in Austriam; satis enim Olomutii vexati viam Uncžoviensem acceperunt, nec ibi civitas fuit aperta eis; sed per mera stagna, seu Morast, quae sunt circa muros illius civitatis, cum magno periculo transire debuerunt. Littoviam venientes, quae est civitas principis Caroli a Lichtenstein, declinarunt ad Iudicem ducalem, bonum dominum Magistrum Münich, et cum se reficerent, et madidi toti siccarent, ecce a domino Thoma, Maiore Commendante praesidii Ailenbergensis, superveniente, pergebat enim Olomucium ad Superintendentem omnium praesidiarum in Moravia Commendantem ibidem, hic scire voluit a domino hospite, qui sint illi Patres? intellexit bene, sed plus a solo Provinciali, et qualiter recepti fuerint Olomucii. Illa adhuc nocte Olomucium perrexit, et cum magna commiseratione Commendenti Olomucii totum exposuit, fecitque ei scrupulum, quod non noceret aliter cum talibus pauperculis religiosis procedere. Eadem hora Commendans misit ad Patrem Paulinum Gvardianum suum Secretarium, ut cito volante sigillo Provinciali Littoviam scriberet, et nomine Commendantis eum advocaret Olomucium; adiunxit quoque mandatum Iudici ducali per bonam commoditatem illum transmittendi, et tanto citius tubicinem expedit.

Pater Provincialis advenit Olomucium.

Adveniente Patre Provinciali cum honore ex Civitate, ab Olomucio duobus milliaribus distante, Litovia porta civitatis aperta, et duae compagniae a partibus cum armis ordine suo dispositae; admissus. Provincialis in medio illorum cum suo fratre ibat, quem comitabantur illarum compagnarum Officiales ad palatium Commendantis usque; antequam loqueretur Provinciali, interrogavit Gvardianum iam ibi praesentem, utrum sit Provincialis iste? Gvardiano annuente vocat ipsum, et post brevem discursum ad se vocavit Consulem et Senatum, mandavitque, ut cum suis civibus tanquam Tali honorem exhiberent, ipsum revereantur, et ei bene faciant; libere, et licite ad eum accedere, et conversari indulsit. Certe, licet fuerit magna penuria in civitate, pro viribus tractati fuimus; etiam ipse

Commendans quotidie aliquid speciale ex sua tabula ad monasterium mittebat, et pro beneplacito, ut maneret, et quam diu vellet, concessit. Intermiscendo ultimo iocos lepidissimos dimisit ad Conventum S. Monialium.

Obtulit Senatus vitae testimonium Patri Gvardiano.

Inter fercula Admodum Reverendo Patri Provinciali ex civitate oblata placuit amplissimo Senatui Olomucensi motu proprio intuitu laborum, fidelitatis, et mortificationum gratitudinis ergo unicum praesentare ferculum Patri Paulino Gvardiano in pargamena sub sigillo civitatis, vitae scilicet testimonium, uti copiam huius Originalis documenti de verbo ad verbum scribere placuit.

Nos Consules, Caesarisque iurati civitatis Olomucensis. Universis, et singulis cuiuscunque status, conditionis, dignitatis, ac praeeminentiae fuerint hasce literas visuris, lecturis pariter, et auditoris paratissima nostra obsequia, officia, ac studia deferentes. Latere neminem arbitramur, quatenus mox ab exordio nascentis Seraphici Ordinis gloriosus Deus non pro suis tantum obsequiis, sed sub varietate temporum etiam animabus lucrandis servos suos ex familia beatissimi Patris Francisci omni tempore designaverit; huiusmodi personas vocationis hac nostra lamentabili aetate quoque non defuisse, quod in persona Admodum Reverendi Patris Matthaei Paulini Zaczkowitz, S. S. Theologiae baccalaurei, poenitentiarum S. Monialium S. Clarae, Praedicatoris Generalis, Gvardiani ad S. Iacobum in praeurbio Olomucensi, Ord. F. F. Minorum Conventualium, afflicta civitas nostra Olomucensis abunde experta est, dum nimirum is ex caeteris Regularibus unicus iusto infirmitatis suae interveniente impedimento (non sine dispositione divina) hic detentus, solatio suo nobis afflictis subvenerit. Quivque in praesentis temporis disturbiis post regimen animarum susceptum, munia Ecclesiastica magno cum fructu nullis adversitatibus fractus quam patientissime non solum obierit, sed etiam tunc, cum in obsidione civitas haec, fame intolerabili premeretur, hic Pater nihilominus deficientibus vitae alimoniis, Dei opus, et cultum eius minime deseruerit. In infirmitatibus triennalibus existens adeoque pestilentiali vulnere tactus, ingravescenteque huiusmodi infirmitate in lectum decidens postposito tamen

notabili suae salutis detrimento, solo animarum zelo ductus nullam penitus animam Christi sanqvine redemptam perire permittens, omnibus sacramentum poenitentiae, et viaticum SS^{mae} Eucharistiae subministraverit; in convertendis haereticis inter militem Svecum degentibus assiduum semper, ac diligentem sese demonstraverit. Praeterea modestia religiosa, patientia, et morum integritate non tantum nobis, et comunitati Olomucensi multum profuerit, verum etiam hostibus ipsis ansam ad Deum diligendum porrexerit. Qvapropter cum cuivis reipublicae Christianae semper in more fuerit, eos, qvi doctrinae salutaris singularibus, consilio, atqve aliis dotibus, seu virtutibus praediti censentur, encomiorum titulis condecorare: Nos qvoqve ne bene nominato Patri ingrati videremur, memores potius obsequiorum circa nos id temporis studiose ab eo expensorum, deficiente nobis praeterea condigna pro eius persona mercede, seu remuneratione, ex affectu sincero, motuqve proprio hoc ei praesens publicum saltem instrumentum, nec non conversationis exemplaris documentum exhibere merito volumus, huic sacro etiam Ordini, eius debitis favoribus aliquando recuperaturi et recompensaturi. Autoritate igitur praesentis nostri testimonii omnibus Illustrissimis Principibus, nec non episcopis, praelatis, et aliis, qvorum interest, Seraphici praesertim Ordinis: Reverendissimo Patri Generali, Admodum Reverendo Patri Provinciali, totiqve provinciae eum commendamus. Praestat enim tales, qvi ob exantlatos labores pro fide, et religione, ac prorsus universa Christi vinea vires expendere, gradibus, ac dignitatibus, pro meritorum qvalitate, iure esse remunerandos, atqve exaltandos. Facturi in eo rem suo quisqve liberali animo dignissimam, a Nobis vero vicissim gratitudinis studio qvam cumulatissime (ubi occasio tulerit) recompensandam. In qvorum omnium, ac singulorum ampliorem, certioremqve fidem praesentis maioris sigilli nostrae civitatis appensione roborari, ac communiri mandavimus. Data Olomucii die 23. Novembris Anno Virginei partus millesimo sexcentesimo qvadragesimo octavo.

L. S.

Hoc testimonium Wiennae fuit authenticatum in cancellaria Apostolica iussu Illustrissimi domini Camilli Meltii archiepiscopi Capuani a latere Nuntii Apostolici Anno 1648. ut supra.

Egressus Patris Provincialis Olomucio.

Qvatuordecim diebus Admodum Reverendus Pater Provincialis permansit Olomucii, qvi postqvm intellexerit utriusque Conventus tam ad S. Iacobum, qvm ad S. Claram Monialium statum, Wiennam versus discessum instituit, et se apud Commendantem insinuando, anteqvm illi valediceret, omnes Supremos pro consilio ad se advocavit ut infra.

Sveci Conventum S. Francisci restituere volunt.

Aliqvot annis tractabatur de universali pace, et recte paulo ante discessum Patris Provincialis Olomucium novalia ex imperio (ubi pax tractabatur) supervenerant. Aliqva novalia in valedictione Patri Provinciali sunt communicata, inter alia: qvomodo non in imperio solum, sed in multis provinciis monasteria, collegia, hospitalia, qvae non iure possidebantur, restituebantur illis, qvorum a multis fuerant annis. Hinc dominus Commendans ad Provinciale: Fortuna vestra est, recte ex consilio nostro bellico literae expediuntur in imperium, ut scimus locum, qvem P. P. Societatis possident, qvi olim vester erat; intuitu P. Gvardiani, et in tentationibus eius perseverantiae conclusimus vobis debere restitui monasterium; qvidqv id hic concluditur, ad instantiam nostram certo certius inter conditiones pacis ponetur tam ab Imperatore vel Papa, et toto mundo ratum, et approbatum; sciat, nostrarum partium erit sollicitari de his, et vobis optimam dare resolutionem. Pater Provincialis multa dubia proposuit, nec se determinare potuit. Adiunxit Commendans: Si non consentire vultis, et dubitatis, consulite omnes Wiennae, qvatuordecim dies voluntatem, et solummodo assensum expectabimus, assensu habito Patrem Qvardianum introducemus ad Collegium. Nullo modo disponere potuit consilium bellicum Patrem Provinciale, ita ut mirarentur adstantes Supremi. Infecto negotio Pater Provincialis facta gratiarum actione cum honore discessit.

De Patre Provinciali Dominicanorum.

Qvidam Pater Henricus ordinis Praedicatorum, olim Capituli Olomucensis, et S. Monialium ad S. Catharinam

Ordinarius Confessarius, aliis Ecclesiasticis exulantibus ipse totus podagricus ad S. Michaelē remanserat. Illi Patri multi, qvi exiverant ex civitate, ad conservandum sua magni momenti concediderunt. Aliqua ex argento apud Iudaeos unus, cuius fuit, agnovit ex signo parvo, et alia vendita, et distracta intellexere. Non erat alius modus, qvam apud Patrem Provinciale m conqveri; hinc ad instantiam ferme qvotidianam aliquorum, Pater Provincialis introitum ad civitatem a Commendante petiit, et sat difficulter obtinuit. Non in Conventu eius proprio ad S. Michaelē, sed in monasterio ad S. Catharinam ei qvartirium assignatum. Per interpositas personas omnes res Patri Henrico conceditas intellexit iam totaliter venditas et distractas. Creditoribus unde solvere non fuit possibile, sic Pater Henricus non luit in aere, debuit luere in pelle; ad perpetuos carceres fuit datus, et ibi morte sua solvit. Alia fuit causa Patri Provinciali veniendi Olomucium, illam ovem errantem Dominicanum apostatam a via erroris reducere cupiebat, at fuit iam tarde, nam irretitus carnis desideriis cum sua Pellice iam abiverat in Pomeraniam; duobus tantum diebus fuit consensus manere Patri Provinciali Olomucii, et non ultra. Inde discessit tertia die Brunam.

De P. P. Capucinis cum brevi Apostolico venientibus.

Post devastationem monasterii in suburbio Olomucensi Patrum Capucinatorum data fuit eis potestas a Svecis aliquo alio se cum omnibus suis recipere mobilibus. Migrarunt ergo ad civitatem ad domum Illustrissimi Comitis de Salmis, ibi fuit eorum in uno palatio Capella, et devotio sed non plus, qvam uno anno. Deprehensus est enim ipsorum Gvardianus, de nomine Theodorus, habens cum Caesareanis correspondentiam literariam, ideo citius fuit eiectus, qvam alii. Alii Capucini tardius propter contributiones pecuniarias cum caeteris Ecclesiasticis exularunt. Baptisaverant aliqui Patrem Paulinum ad S. Iacobum Gvardianum, Olomucii remansisse Capucinum, non Conventualem. Sciebant bene P. P. Capucini nullum remansisse Olomucii Capucinum, sed rumor hominum extraneorum fuit talis, supra illum se fundarunt, et Romae a sede Apostolica in aliquo domo, vel ecclesia deserta pro hoc Capucino, celebrandi licentiam et breve

Apostolicum obtinuerunt. Cum huiusmodi Breve, et aliis favorabilibus literis Imperatoris, Serenissimi, et aliorum venientes Capucini Olomucium admissi, et a Commendante auditi, post magnum Capitulum confusi, et ad carcerem sunt dati.

Eiiciuntur Capucini extra civitatem.

Illo vesperi, quo veniebant Capucini cum Breve Apostolico, paulo post Dominus Commendans vocavit hora 1ma noctis ad se visitando excubias Patrem Gvardianum, et totum de Capucinis enarravit, et ut se fingeret visitare captivos et ipsis se monstraret, demandavit, quod et factum est. Notus Patri Gvardiano Pater Theodorus ante, mirabatur, quod adhuc viveret; hoc factum erat summo mane; cum illi adhuc ita conversarentur, unus Officialis cum gvardia muscetariorum venit, et nomine Commendantis eos increpavit, ut amplius se non faciant stultos, nec vexent imperatorem, Papam, et Commendantem cum talibus mendaciis, quod hic non habeant ullum Capucinum. In maximo frigore cum tympanis, et magna confusione educti sunt extra civitatem. Et cum educerentur, dedit eis P. Paulinus comitivam ad medium fori; habentes aliquas secretas literas ad quosdam cives, eas Pater Theodorus dedit clam distribuendas, et bene factum, exeuntes in porta sunt visitati, et si aliquid apud eos deprehendissent, fuissent peiora prioribus.

Bacchanalia Svecica.

In abundantia omnium rerum apud Svecos conclusum tandem aliquando in bacchanalibus aliquot diebus solemnissima celebrare convivia. Ex aliis praesidiis Officiales maiores cum Dominabus et filiabus invitati. Item ex diversis locis: Nicolspurgio, Ruzinow (Rausnitz), Prostanna etc. cum suis foeminis et saltatricibus puellis Iudaei (adiuncta eorum musica) comparuerunt. Ex omnibus monasteriis Positiva, Regalia, instrumenta ad forum exportata, et omnes, quot quot poterant Organistas, et musicantes invenire, advocarunt. In foro maiori quatuor loca theatrorum pro musica, et spatia pro saltu accomodata. Civium Dominae quoque, et filiae quotidie facto solemnii convivio saltus mirabiles, aliqui Iudaici, alii Ungarici, Germanici, Polonici, Svecici fecerunt. In medio civitatis posita aliquot tormenta, inter

saltus in favorem regni Sveciae, imperatoris, explosiones, histrionesque suas exercebant, quales poterant excogitare, stultitias. Gregarii milites, qui adesse non poterant in foro, etiam illi in postis habuerunt suam laetitiam, cerevisiam sufficientem et ex proventibus multiplicatam portionem.

De direttore chorearum publicarum.

Inter maiores Officiales fuit quidam Supremus Kopi laetissimus, et lepidissimus. Ille fuit author omnium bacchanaliorum, et saltationum; qui postea erat in Austria Kornayburgii a Generalissimo Svecorum Commendans institutus; uxorem non habens, et miles egregius. Peractis aliquot diebus bacchanaliorum, conviviis et saltibus publicis, etiam ille cum suo regimine laetus esse voluit.

De particularibus bacchanaliis domini Kopi.

Debuit fuisse dominus Supremus Kopi occultus Catholicus, vel Ecclesiasticus aliquis; perquam optime noverat omnium mores regularium; si nemo ex regularibus in convivio vel foro adfuit, etiam in locis, seu monasteriis illorum instituit facere bacchanalia. Ipsi quoque suis temporibus solent esse laeti aiebat. In convictu primo incepit, licet nonnisi unus, vel alter fuerit. Cibos domi paratos eo portari demandavit; Officiales sui regiminis invitavit; finito convivio choreas cum dominabus et filiabus etc. secunda die similiter ad Patres Capucinos totum Gineceum sui regiminis invitavit. Musica solemnis cum tubis et tympanis. Omnes invitati laeti, etiam P. P. Capucini nolentes volentes saltare debuerunt. Item apud P. P. Bernardinos, ibi adhuc maius convivium. Exceptis sui regiminis Officialibus, foeminis, et aliis omnes, qui volebant, sponte veniebant, et in refectorio, uti heri, et nudius tertius laetissime comederunt, biberunt, saltarunt.

Impedita bacchanalia ad S. Claram.

Praemonitae Moniales ad S. Claram a domino Kopi, quod illas ut alios Religiosos tractare, et eis bacchanalia laetissima facere instituerit, et fuit dies determinata iam; cum timore et tremore ingratum hospitem expectarunt. Advenerat recte in

bacchanalibus ex castris Wittembergensibus quidam magnae nobilitatis Colonellus iuuenis, et domino Kopi semper adhaerebat, et inter alios hospites semper fuit primus; apud Bernardinos cum aliis existens subolefaciebat in crastino ad S. Claram celebranda bacchanalia. Incalescens ex vino non salutando dominum Kopi assumptis suis tantum sociis et famulis perrexit ad monasterium; a milite, qui ibidem pro salva guardia fuit, quid velit? interrogatus; at ille: animum se habere videre Moniales, et ipsis loqui, respondebat, et quomodo hoc fieri potest? petiit; miles ad ipsum: habent suum Confessarium, a quo tota directio; mittitur ad Patrem Confessarium, is veniens dicebat: se non habere potestatem intrandi monasterium, minus alicui dare; ut autem Moniales videat institit; ad instructionem Confessarii Abbatissa octo ex Senioribus, et non speciosis in collocutorio monstravit dicens: se plures adhuc Seniores, claudas, caecas, quas adducere ob defectum earum non potuit, habere; illas, si non fuerunt ad propositum, despexit et abiit. Avertens se illusum fuisse, assumptis pluribus nequioribus, qui magnis lignis portam frangebant, et si ab intus Virgines lignis, lapidibus, et aliis modis possilibus non munivissent, violenter monasterium intravissent. Hanc violentiam salva guardia advertens ad Commendantem currebat, ex Hauptwacht Officiales cum muscetariis Commendenti insolentes pepulerunt, et Colonellus debuit ire ad arestum. Postquam edormivit suam crapulam, mane ad sua castra discedere coactus fuit.

Suspensa bacchanalia.

Sciens dominus Commendans de particularibus bacchanalibus, et in illis dominum Kopi Supremum inscio Commendante multa, quae non decent, agere, respiciens personam ad tempus discrete dissimulavit, habens iam aliam occasionem absque offensa domini Kopi. Convocato consilio bellico promulgavit iam finita bacchanalia esse et ne amplius fiant in claustris maxime Monialium interdictum fuit.

Repetit musicalia a domino Kopi P. Gvardianus.

Author solemniorum bacchanaliorum, et Caeremoniarius in eis, qui pro suo libitu omnia disponebat colligendo musicalia

per Conventus, et eos, qui sciebant ludere in illis, ex choro S. Iacobi unum Positivum, et duo instrumenta acceperat, et nunquam restituerat, imo alia huius modi Positiva, et instrumenta Officiales sibi applicaverant; de his P. Paulinus Gvardianus informatus omnem lapidem movit, ut sua repeteret. Aliquo die Veneris ubi vidit dominum Kopi Supremum non impeditum, et in optima stella resolvit se, assumptoque fratre Martino Mahn laico novitio eum visitavit, sat benigne acceptus, Positivum, et duo instrumenta restitui mandavit non tamen absolute, sed quibusdam conditionibus.

Invitatus ad coenam Gvardianus cum fratre a domino Kopi.

Recte venisti, et apud me nunquam fuisti Pater, debes apud me coenare, taliter invitavit: licet se excusaverit ieiunio et die Veneris, non admisit; habeo pisces sufficientes, et carnes; domum oclusit, et coëgit manere. Illo vesperi convivium magnum mandavit parari. Omnes Officiales cum foeminis eorum invitavit. Musica cum tubis et tympanis. Inter discursus qualis devotio, et musica apud Religiosos? Incipiendo a P. P. Societatis usque ad Conventum Sti Iacobi, ubi non fit Missa cantata nisi diebus festivis solemnioribus, et Concio; et ad ephebum ait: dicas tu, Mathis, ut ante multa locutus es.

De proditore ephebo Domini Kopi.

Habuit dominus Supremus Kopi aliquos iuvenes civium filios in servitio pro ephebis; inter eos fuit unus nomine Mathis omnium puer insolentissimus, proditor civium, et omnium monasteriorum, qui post exitum Sveici factus Religiosus Praemonstratensis in monasterio Hradiscensi, et cum tempore loci eiusdem provisor, fac totum, et author omnium ibidem malorum. Nominatus Mathis tunc ephebus quidquid aliquando in omnibus monasteriis factum vidit, vel audivit, ascendens eminentiorem locum, turpissimam, et scabiosissimam fecit concionem in praesentia multorum hospitum; exprobravit vitia Religiosorum pessima, et vix factu possibilia.

De alio Ephebo.

Non multo melior Ephebus domini Kopi publice, et omnibus mensae assidentibus hospitibus narravit, se non semel audivisse fratris Martini, qui socius fuit Patris Gvardiani, eius concionem germanicam, et quales invectivas in eis faciebat contra Svecos, et contra sui Ordinis fratres etc. omnia insolens puer narravit. Frater ille laicus non habens domi concionem, alias conciones frequentabat, illasque domi in locis clandestinis repetebat, et concionabatur. Licet se absconderit cum suis concionibus, auditus tamen fuit ex vicina Kurdiguarda seu excubiarum domo a quibusdam sub tecto Svecicis, uti etiam in excubiis; saepe de fide cum eis disputabat, et contendebat, et tales contentiones etiam ad aures domini Supremi Kopi perveniebant. Recte Pater Gvardianus cum fratre illo venerunt ad sackum, cui omnia ipse dominus palam exprobravit.

Obiectiones domini Kopi.

Licet P. Gvardianus dominum Supremum Kopi summe rogarit, ut latrantes ut canes ephebos impediret, nullo modo potuit; imo ipse dominus Kopi Colonellus de statu laicorum omnium religionum multa publice loquebatur; revera debuit fuisse aliquis Religiosus, et non amicus laicorum; latine, germanice, anglice sciebat acsi de industria studuisset. Statum sacerdotum supra modum extollebat, multo dignos honore appellabat, et male habuit, quod religiosi tanto digni honore ad suum collum laicos suscipiant, qui sint vocatione sartores, sutores etc. si maneat professus, et mittatur, ubi non fuit notus, negent se fuisse tales; spernant sacerdotes, praeferant se illis, eos decipiant, et superbiant etc.

De vexatione Fratris Martini.

Post zelosam, et longam concionem de statu laicorum fratrum allocutus sartorem Martinum, ut et ipse repeteret unam ex concionibus suis, quas sub tecto contra Svecos faciebat, vel potius aliquam aliam de statu, vel tribu sartorum et quod non eius sit vocationis aculeatas facere conciones contra Svecos aliosque. Et hinc annuente Supremo cum tubis et tympanis saltus mirabiles pueri multi insolentissimi fecerunt; saltantes

circa tabulam et in saltu despectuosam adorationem Patri unusquisque dabat, et Fratri laico Martino ictum vel aliquem alium despectum; hoc totum fuit pro consolatione domini Kopi, et eius hospitum per aliquot horas.

Dimittuntur ad Conventum P. Gvardianus et socius.

Occasio Positivi et instrumentorum illius convivii causa fuit. Omnes enim illi hospites minime sperabant tantam laetiam ad mediam noctem usque. Bene igitur tractati omnes, antequam dimitterentur. Videns male contentum Fratrem Martinum propter vexationem nimiam magis adhuc et eum dominus Kopi confundere voluit. Curavit sibi dari biblia, et legit hospitibus librum Ester Capitis sexti de Haman, qvi iussu regis Assveri Mardochaeum vexerat per plateas etc. Adductus eqvus, in quo ipse dominus eqvitaverat, et Patrem Gvardianum in eo fecerunt sedere, quem Frater per civitatem ducere coactus fuit ad Conventum usque, et Officiales regiminis cum magno silentio quoque comitabantur. Nominatus Frater non ferens ignominiam, ipsa nocte misit se per funem ex muro civitatis, et amplius non comparuit.

Restitutum Positivum, et alia musicalia.

Altera die post tractationem, et ut verius dicam, vexationem dominus Kopi Positivum regale et instrumenta remisit ad Conventum Sti Iacobi, et cum portatoriis suum Secretarium cum his verbis: Ut Pater Gvardianus non pueris domini Colonelli, sed aliis hominibus ratione devotionis non aequae atque apud alios religiosos adscriberet, prout et ipse aliunde audiverat aliqua similia. Restituit vobis haec musicalia, et si deinceps aliquam devotionem non inceperitis, ista omnia vobis iterum accipiet, et non restituet.

Instituitur devotio Confraternitatis S. Francisci.

Inter scripta diversa cum tempore Pater Gvardianus ad S. Iacobum invenit olim a Reverendissimo Patre Ioanne Baptista Generali ordinis S. Francisci impressam literam, et licentiam etiam Olomucii ad S. Iacobum erigendi S. Francisci Archiconfraternitatem. Motu Svecorum adhuc in civitate existentium,

Admodum Reverendum Patrem Magistrum Ambrosium Herl, Provincialem Austriae, Gvardianus salutavit, et licentiam ab eo instituendi Archi-confraternitatem obtinuit. Cum consensu igitur Commendantis (sine quo nec se aliquis movere potuit) ipso festo Conceptionis B. M. V. Octava Decembris cum tali solemnitate, quae tunc fieri potuit, dictam Confraternitatem erexit. Sunt die illa 56. personae ad Confraternitatem inscriptae, inter quas etiam aliquot occulti Catholici se insinuarunt, et chordam publice susceperunt. Eodem die huius Confraternitatis S. Francisci Officiales fuerunt electi. In protectorem: Reverendissimus Brainer episcopus Wiennensis. In Rectorem: Reverendissimus dominus Ioannes Christophorus Orlik licet absentes. Caeteri: Secretarius et assistentes huius Confraternitatis ex civibus insignioribus. Commendants et Officiales praesentes riserunt. Sed dominus Kopi inde consolationem habuit magnam. Ab illa die usque ad praesens, laus Deo, Confraternitas in suo vigore est; quia ante irruptionem Sveci Patres de observantia apud S. Bernardinum ad Confraternitatem suscipiebant, et promovebant.

De Ieiuniis.

Sveci quia Lutherani, Calvini, Ariani, et aliarum Sectarum, nulla unquam habuerunt ieiunia, et illis diebus, quibus Catholici ieiunare consueverunt, splendida ordinarunt convivia, diebus vero Dominicis, et solemnitatibus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis domini ut plurimum piscibus vescebantur. Apud Catholicos autem strictius, quam ante observabantur ieiunia utpote diebus Veneris, in vigiliis, quatuor temporibus, in quadragesima. Diebus autem Sabbathinis, et ante festa, quae sunt de praecepto B. M. V., diebus rogationum, et per totum adventum in illis abstinentia a carnibus; sed fame incipiente sub Sveco ob defectum alimentorum, habitu consensu Venerabilis consistorii, etiam benedictione Nuntii Apostolici Pater Gvardianus cum omnibus dispensavit, ut cogente tanta necessitate (nullis ieiuniis, vel vigiliis exceptis) carnibus, vel aliis quibusvis vesci possint, et valeant, dummodo retineant vitam, sed aliqui optabant potius mori, quam esu carnum vivere, nec talibus Confessarius aliter persuadere potuit.

De fabro ferrario non ieiunante.

Qvidam civis faber ferrarius in praeurbio Olomucensi in opificio perfectissimus, durante obsidionis fame, aiebat se, quomodo potuit, multo melius tamen quam caeteri hominum; utebatur opera eius Svecus circa tormenta, rotas, currus, et aliam munitionem, contraxerat ideo notitiam cum sibi similibus Svecis fabris ferrariis, constabulis, et tormentorum fusoribus, et simul cum eis vita eius communis fuit. Hic soluta obsidione habens ut omnes cives quoad vitae rationem pisces, butyrum, et alia levi pretio, diebus ieiuniorum ut caeteri nunquam abstinuit a carnibus, et cum scandalizarentur Catholici, imo ipsi Sveci, illis esculentis, quae proprie non vocantur carnes, utebatur: caponibus, gallinis, anseribus, capitibus vitulinis, farcinibus, intestinis etc. gloriabatur non ideo se comedissee carnes; proditus et ad Commendantem citatus, inde ad civitatis iudicem, ultimo ad Patrem Qvardianum (ab eo mulctandus) ablegatus fuit.

Mulctatus faber ferrarius.

Fuit puteus ad S. Iacobum in praeurbio Olomucensi olim ab Eminentissimo domino Cardinale a Dietrichstein principe episcopo Olomucensi eius sumptibus sat profunde aedificatus, abundantem, et saluberrimam aquam habens. Adveniente Sveco propter fossas post moenia civitatis ab eis profundissime factas puteus non sufficientem subministravit aquam, ita, ut vix pro excubiis districtuum in praeurbio sufficeret; ideo tam propter inopiam aquae, quam fractam, et rubigine, ac diuturnitate consumptam catenam excubiae exponerentur, et extraneis postis aqua venderetur. Faber ferrarius, ut supra, a Patre Qvardiano mulctari debuit, instantibus Officialibus districtuum et assensu Commendantis pro mulcta non solum puteum expurgavit, ad aliquot ulnas profundius fodit, sed etiam rotam novam cum suis ferramentis, et catenam novam, qua trahitur aqua, suis sumptibus fabricavit.

Tormenta ex campanis fusa.

Devastata Moravia, spoliatis templis, et oppidis, ac pagis ruinatis, vel combustis in pluribus locis remanserunt campanae in curribus; ab introitu Sveci anno circiter quinto per Moraviam

edictum datum, et in diversis locis promulgatum, ut oppidorum, pagorum incolae sese Olomucium conferrent, et suas campanas ex turribus deponerent, et conservarent, et datus terminus ad unum annum; si secus fecerint, elapso termino campanas non visuri amplius. Homines per loca diversa dispersi, et alii correpti timore non comparuere, supra annum addidit mensem unum; expeditis igitur in hyeme per loca trahis, et curribus Commendans campanas Olomucium advehi mandavit, et convocans omnes civitatis fabros ferrarios, serra-fabros (sic), fusores tormorentorum seu Glocken-giesser, fractis campanis tormenta bellica, et mordaria fieri mandavit. Una magna campana dum frangeretur, totum sonitum edebat, ac si fuisset ex adamante, per duos dies vix fracta fuit.

Unus civis exhaereditavit filium.

Qvidam civis Olomucensis, de nomine et cognomine Tobias Kržecžeck, pello, unicum quidem filium habuit in deliciis educatum, et vitae malae quasi desperatae parentibus septuaginta annos excedentibus nullum honorem, nullam prorsus reverentiam exhibuit, correctionem non admisit; furiosus, malitiosus, lusor, potator etc. conversatio eius nisi cum perversis muscetariis Secicis; parentes non audebant ipsi nequidem verbum loqui; habuit dictus Tobias apud se in quartirio unum vexilliferum seu Fendrich Svecum; saepius filius percussisset parentem, si non impedivisset miles, quidquid domi capere potuit, exportabat, dilapidabat; alter Evangelicus prodigus fuit. In despectum propter maiorem libertatem inter Svecos nomen dedit militiae, iam sclopetarius multo peior, domum veniens quasi executor pessimus. Miles Fendrich lacrymas parentum capitaneo suo retulit, admonitio nihil iuvabat. Sciens unam perversam olim parentum famulam pro maiore vexatione eam in uxorem duxit, tunc primo erant peiora prioribus; licet parentes nulli conqverebantur, per aliorum relationem Commendantem non latebat; citato enim iuvene, Mathia filio cum uxore Anna sub poenis magnis domum paternam ambobus redire prohibuit; paulo post senicula mater mortua est peste, et Tobias graviter infirmus non ab aliquo, quam a Patre Gvardiano inspectionem, et sustentationem habuit usque ad mortem. De testamento multum sollicitus, consensum per Patrem Paulinum

Gvardianum a Commendante petiit; dein quatuor convocatis Senatoribus motu proprio filium exhaereditavit Mathiam, et in loco eius Patrem Gvardianum ad Stum Iacobum filium adoptavit, et liberam domum, et omnia, quae in domo fuerunt, ei legavit, et haereditatem instituit. Reclamavit filius, et ad Commendantem recursum fecit, cum indignatione reiectus est, imo prudentia senis laudata, et testamentum his verbis Commendantis confirmatum, et roboratum: Quidquid Tobias ordinavit, et scripto reliquit, bene ordinatum, et bene scriptum est.

De obitu Tobiae Kržecček.

Testamento facto extractum Patri Gvardiano consignatum a Senatoribus, et originale in cancellaria civitatis observatum. Dominus Commendans vexilliferum penes ancillam posuit, et eis inspectionem domus, et rerum commendavit, et filio prodigo, et faeminae eius expresse eam interdixit; quoad vitae rationem Gvardianus ut filius parenti omnia pro viribus subministravit ad mortem, et in Spiritualibus servivit ex obligatione usque ad exitum animae.

De sepultura Tobiae Kržecček.

Facta dispositione ecclesiae, sacramentis munitus Tobias in manibus sui Confessarii Deo animam reddidit. Per militem Svecicum vexilliferum dominus Commendans de eius obitu certior factus ordinavit, ut unam cameram reservet pro congregatione rerum mobilium, et suo sigillo obsignari iussit. Pater autem Paulinus Gvardianus filius adoptivus non ingratus beneficii in ecclesia ad S. Iacobum solemnissimam (qua potuit fieri) parenti fecit sepulturam. Dominum Commendantem, et aliquos maiores Officiales, senatum, et aliquos benevolos parentes, seu patronos invitavit. Constitit sepultura ad ducentos florenos, expensa haec funebris venditis pellibus diversis soluta est.

Executores testamenti lupi rapaces.

De more solito testamentum pie defuncti publicatum in curia et in eo contenta lecta publice; iurati executores testamenti viciniore civis Schwartz faber, et faber serrarius Schwab; eis camera serrata, et obsigillata aperta, locus in Conventu S. Iacobi, ubi res, seu mobilitatem deposuerit, demonstratus,

et serra cum clave ad occludendum concredita. Proh dolor! non testamentarios, sed lupos rapaces famelicos Senatus pauperculo Gvardiano deputavit, non curarunt iuramentum; vestes varias, res praestantiores, telam et biancariam maxime de nocte ad suas exportaverunt domos, et rebus vilioribus cameram impleverunt. Etiam inde, dum missa celebraretur, iterum exportabant, et ad libitum distrahebant. Non multum ex rebus illis remansit, praeter vasa stannea et cuprea ac lectisternia. Prodiit postea lupi rapaces, et fures illi, sed tardius. Conqverebatur apud Senatum Gvardianus, sed illi etiam participes furti; multae enim pretiosae pelles apud illos visae. Dissimularunt, semper distulerunt. Animadvertisset in his Commendans, et fuisset certo inquisitio, sed ob respectus iustos turbare eum non licuit. Etiam de pecunia 70. aureos inter res inventas sibi applicarunt, et de argento illi et Senatus participarunt, et haeres inde nihil habuit. Nemo prosperatur ex iniuste acquisitis, et rapina; adveniente egestate, fame periverunt. Superfuerat adhuc aliquid de pecunia pro pellibus venditis praeter expensas funebrales ut supra; debita, a pie defuncto Godefrido Dambroch antecedente Qvardiano contracta, soluta sunt. Domus vero post defunctum Tobiam vendita, et pecunia braxatorum tribui pro censu perpetuo posita est.

De conservatis rebus in templis.

Sub tempus irruptionis Sveci homines civitatis Olomuncensis res suas ad monasteria, magis ad ecclesias ad observandum dederunt. Cum tam diu hostis permansit, in visitatione quidquid placuit, sibi applicuit. Si aliqua in terra, vel cryptis non inventa, diuturnitate temporis putrefacta, vel a tineis, seu vermicibus corrosa. Si in sicco deposita maxime mercatorum res utpote aromata varia non tam multum nocuit, sed non amplius inserviebant usui, tota insipida, etiam materiae pretiosae integrae, sed foetidae, et diu durare non poterant. Mobilia, casulae, et paramenta maxime in templis derelictis licet intacta non valebant multum, eo quod maxime in quibusdam ecclesiis munitionem Svecus servavit: globos, pulveres, carbonem, sulphur, vel fassinas. Omnis mobilis sacristiae contraxit odorem similem, et non absque nausea in talibus sacerdos celebrare potuit; purgavimus saepius, thurificavimus, non iuvabat.

In Conventu S. Iacobi conservata et restituta.

Cum fuerit hostis acatholicus Svecus, non fuit consultum eo Olomucium intrante aliquid monasteriis aut ecclesiis, vel ad Conventum ad observandum dare; quisque sibi imaginari potuit, si Sveci aliquid spoliaturi, certe a Regularibus incipient; simile quid Patri Gvardiano ad S. Iacobum obvenit; ideo recurrentibus pro conservatione rerum aliquibus recusavit, non suscepit; si violenter et instanter, nolle se respondere pro rebus protestationem fecit. Fuit peroptime volens Conventui S. Iacobi quidam dominus, Mathias Laucz, coriarius, cuius domus in suburbio igne consumpta est; uti Patrono servire, et res eius suscipere non denegavit, et defendit. Hoc modo deposuit omnia ad unum locum in camera. Receperat se tunc ad Conventum dominus quidam Casparus Barthowsky, olim apud P. P. Canonicos Regulares Capitaneus, ubi etiam peste infectus obierat; cum infirmaretur graviter, et diu, super omnes res illas lectus ipsi fuit fabricatus, advenientes Visitatores a longe clamavit se peste infirmari, et hoc modo omnia salvare potuit. Item Carnoviensium res de stanno, cupro, de tela et penes Admodum Reverendi Patris Magistri Cornelii cistae, quas in fuga ulterius evehere non potuit, fuerunt optime conservatae, et soluta obsidione paulatim certe cum periculo vitae ad instantiam Admodum Reverendi Patris ut supra de integro Carnoviam transmissae. Obligarunt se esse beneficii memores, et pro ratione Patri Gvardiano partem bonam tribuere, nihil fecerunt, nec gratias egerunt. O! ingratitude.

De bibliothecis.

Notam omnibus, et famosam patrum Societatis Iesu Olomucii olim fuisse scio bibliothecam, et non paucis millibus constantem, uti et ipse Pater Georgius Pelinka eiusdem Societatis ad S. Mauritium Concionator asserebat. Cum ergo interrogaretur a Commendante ioco, vel serio: Cur ipse, cum eius cathedram Sveci Lutherani teneant, et pro tunc utilitatis non est, ac miseriam aeqve, atque alii Religiosi patitur, Olomucii remaneat? non aliam causam suae remansionis asserebat, quam bibliothecam tot constantem millibus, et si, inquit, omnia amiserimus, et sola bibliotheca manebit, magnum conservabimus

thesaurum. Sermone eius Commendans edoctus assumptis aliquot literatis Officialibus bibliothecam a Patre Pelinka laudatam visitavit, quo animo, potuit bene Pater intelligere ex circumstantiis, quae inter se conferebant; utinam bibliothecam non laudasset!

Commissarius disponit cum bibliothecis.

Ex certis coniecturis Pater Pelinka haud obscure suspicabatur aliquam cum bibliotheca dispositionem, et non male fecit ponendo ad partem aliquos selectissimos auctores. Post unum circiter mensem ex Svecia deputatus Commissarius propter aliquas causas veniens, etiam cum bibliothecis disponendi habuit facultatem. Absque dilatione unam Societatis Iesu bibliothecam vidit, et quam maxime in ea sibi complacuit, et ne aliquid ex libris exportetur, excubias posuit. Item: vix non similis Celsissimi principis a Dietrichstein Nickolspurgii a Commendante ibidem laudabatur. Commissarius eo perrexit, archivium cum privilegiis simul, et bibliothecam Olomucium advexit. Item Olomucii in singulis monasteriis bibliothecas videre voluit, apud Dominicanos, Bernardinos, ad omnes S. S., Capucinos, qui auctores ipsi placuerunt, posuit ad partem, et notari, ac custodiri mandavit.

Ad cistas libri positi.

Deputatis non paucis revisoribus omnium auctorum in praesentia aliquorum Officialium facta conscriptio cuiusque loci separatim, cistae novae fabricatae, et opera cum suis titulis in ordine composita, numerus in omni cista cum inventario librorum positus, dein oclusis cistis Commissarii Svecici sigillo signati, ultimo ipsi Commissario specificatio cistarum, et universorum librorum praesentata. Item omnia archivia, et privilegia tam Nickolspurgii, et in aliis locis in unum collecta cumulum, et ad quem spectant, notatum totum, et in singulari arca oclusum, et sigillatum. Omnibus itaque signatis prope centum currus onerati, et in Sveciam vecti. Illa quoque occasione aliquorum Officialium thesauri erant dimissi in Sveciam. Auditum fuit certo omnia dimissa in mare fuisse submersa, uti fuit probabile, quia Officiales audito nuncio de submersione summe contristati lamentabantur. Itaque Svecus, qui se pro

ablatis sperabat multa talenta accepturum, contrarium accidit; verificatum illud: male parta, male dilabuntur.

Catholisch Michel notarius librorum.

Ille Michel studiosus, qui exulantibus Patribus Societatis inspectionem habuit Collegii, cum aliis pro notario librorum assumptus fuit. Certe se fidelem servum Patribus exhibuit; ex libris enim modo suo clam non paucos libros magni momenti, et praeclarissimos observavit. Etiam in aliis monasteriis aliqui praesentes si fuissent, vel de tali damno in libris providissent, libros aliter observassent, sed de huius modi spoliis nequidem somniarunt. Nec ipse Svecus de bibliothecis cogitasset, nisi Pater Pelinka Georgius pretium librorum commendasset. Non male factum in Conventu S. Iacobi paucos habens libros, quando ex Conventu Hradicensi et cathedrali ecclesia afferebantur, et ex illis insignibus operibus patroni pulverarii pro bombardis fiebant, ea occasione Pater Gvardianus plurimos a muscetiariis levi pretio coëmebat, et restituebat, quorum erant, vel retinebat.

De obsidione soluta Olomucii.

Sub Iankau pugna Caesarianorum cum Sveco facta, miles Caesarius profligatus, in qua ipse Generalis egregius Huchapel (sic) occubuerat in conflictu; hinc bene obsidentes civitatem Olomucensem tam diu succursum Svecos suos quantocyus daturos adverterunt, et castris combustis fuga sibi consuluerunt Caesariani, tormentis acceptis et munitione quantum licuit, per loca varia dispersi, alioquin si expectassent, non substitissent.

Stratagemata in exustis castris constituta.

Postquam obsidentibus civitatem die 6. Martii (1645) conflictus sub Iankau, et infortunium Caesarianorum innotuerit, strepitus magnus in castris extra auditus fuit, et in omnibus circa civitatem propugnaculis tam ex tormentis, quam muscetiis terna vice Salve, vel fortes explosiones, et paulo post incendium de media nocte advertimus. Sveci inde consternati, quid sibi velint illa? mysterium non sciebant, nullas postea excubias in pro-

pugnaculis videntes tertio die primo exploratores dimissi numero viginti non redierunt. 2da vice plures, et 3^{tio} adhuc fortiores; tandem adverterunt fuisse stratagemata aliqva, laqueos, et decipulas, incidebant enim in eas, et peribant, vel capiebantur. Evacuatis castris, tormentis ac munitionibus Prostannam et ultra amotis, operae pretium iudicarunt, qvoque comeatum, et graviores, maiorisque momenti res, quantum possibile fuit, amovere, et hosti ad praedam non relinquere; cogitabant enim, si ex civitate adverterint facile castra esse evacuata, spoliatum egredientur; ut ergo securior huiusmodi rerum amotio ex castris fieret, ad trecentos subordinarunt audaciores milites, qui in castris exustis inter rudera, et in aliis diversis locis absconditi latitabant ut mures, et vel aves in laqueis mactabant, et spoliabant excurrentes Svecos. Id ipsum faciendi habuerunt spatium decem dierum antequam truppae Svecicae comparuerunt.

Pergit Olomucium versus Svecicus exercitus.

Pacta victoria ad Ianckau Generalissimus a Dürstenson redeundo cum suo exercitu in Moraviam, totam ferme Austriam penes Danubium maxime peragravit, et ad pontes prope Wienam veniens illud magnum propugnaculum occupavit, et in illo suum posuit militem, et ulterius Moraviam versus arcem altissimam, et munitissimam Statz, item Feldspergum, etiam in ipsis confinibus Moraviae Nicolspurgium possedit. Brunam cum exercitu veniens, cum magna resolutione eam tentavit, octodecim septimanas consumpsit, et ibi magnum damnum maxime ex Spillberg passus cum rubore cessit Kremzirium.

Kremzirium conflagratum.

Kremzirium civitas est et residentia episcopi Olomucensis quatuor milliariis distans Olomucio sat munita. Eo se receperant ex circumiacentibus locis multi hominum, ita, ut totam civitatem illam impleverint. Fuit quidem promptissimus omnium animus se ad funera defendendi, prout quatuor horis resistebant; sed videntes magnum exercitum, et ex 12. tormentis magnis ad fundamentum murum ruinatum, iam pusillanimes effecti, in aliquot partibus civitatem accenderunt. Paulo post praessa in muro perfecta, dum turmatim hostis ingreditur, incendium ita

invallescebat, quod tota civitas cum plateis arserit. Multi civium, sed plures Iudaei (qui se in illo incursu in cellariis occultaverant) suffocati sunt. Ille vero peregrinus populus, qui se ad civitatem ob metum hostium receperat, liber ex civitate exivit, salvum conductum a Generalissimo petiit, et obtinuit; iverunt, quo voluerunt. Pro praeda 4. horae a Generalissimo Svecorum militibus ordinatae, sed propter ingentissimum incendium et calorem vix una hora continuarunt, et parum lucrati sunt. Gloriabantur (ut fuit auditum) incendiarii civitatis: Nec mihi, nec tibi, quod hostis non depraedavit, illud ignis consumpsit.

Castra Svecica prope Kremzirium.

Non procul a civitate Kremzirium inter Koietain et Towacovium Generalissimo Svecorum cum suo exercitu quiescere per sex hebdomadas placuit, et vere ad propositum: ille enim districtus omnium rerum abundabat, inde quoque Svecis suis Olomucii communicare de proventibus omnibus abundantissime potuit; hoc notatu dignum: Per omnia loca in Moravia, ubi transierat Svecus, Gallas Generalis Caesarianus cum suo sat forti exercitu eum seqvebatur. Et ubi se vallis Svecus muni-verat, ille similiter, et nunquam dare pugnam voluit, licet fuisset sufficiens, uti in loco nominato inter Koietain et Towacovium habuisset Svecum in cavea, et ipsemet Svecorum Supremus consternatus, quod in tam periculoso loco posuerit castra; si conflictum habuissent, propter paludiosa loca ex duabus partibus (seu Morast) non effugissent; imo fuit amicabile correspondentia inter Dürstensonium et Gallas; habebant enim maiores Officiales inter valla Caesariana et valla Svecica cum Svecicis familiarissima colloquia. Et non semel ex tormentis in castris Caesarianis ad favorem Dürstensonii Salve dabatur, et vice versa in castris Svecicis in gratiam Generalis Gallassii.

Movit Svecus castra Prostannam versus.

Facto Generalissimus Dürstensonius praesidio ex oppido penes arcem Illustrissimi Comitum a Salmis, et ibidem pro Commendante cum uno regimine Dragonnerum domino Colonnello Wancka constituto, suum inter Olomucium et Plomloviam

exercitum direxit, in eo itinere Prostannam Celsissimi Principis a Liechtenstein civitatem occupavit; Turres eius omnes, et portas suppositis minis evertit, arcem incendio ruinavit, et vacuam spoliatam civitatem reliquit, et abiit. Taliter fecit Plomloviae eiusdem Principis opulento oppido; recte e regione arcis in coemeterio collocatis tormentis arcem concussit, munitionem in ea, tormenta etc. accepit et eqvos multos generosissimos turcicos, et oppidum spoliavit.

De praesidio Eulenberg.

Inter montes, qui dividunt Moraviam et Silesiam, fuit arx munitissima Cruciferorum Thevtonici Ordinis. Gubernator eiusdem arcis convocatis sui domini subditis, habens comeatum et munitionem sufficientem, in arce se conclusit, et se toti exercitui integris duobus mensibus defendit. Varie Sveci tentarunt, ut illud praesidium expugnarent, insultum, seu Sturm facere propter altas petras, et inter eas praecipitia profundissima, fuit impossibile. Arcem concutiebant die et nocte ex tormentis et multi inde lethaliter vulnerabantur, et aliqui occidebantur, uti ipse Commendator mortaliter laesus, non multum tamen efficiebant Sveci. Petras violenter minis frangebant, et licet non successerint aliquoties, non parcendo pulveribus continuarunt; pervenientes ad muros ipsos arcis debilitati milites, diebus et noctibus non dormientes, et multi vulnerati non amplius subsistebant. Ex arce illa inter petras incognitus egressus, et ingressus fuit ad medium usque quadrantem milliariae, saepius apud Generalem Gallas, qui non procul sua castra habuit, succursum petierunt ad quinquaginta solum muscetarios, differbat semper, ultimo ad se nuntium non admisit, potuit optime locis illis succurrere, sed quia noluit, non misit. Commendator ut infirmus ex gravissimo vulnere per accordum tractando cum Generalissimo, quidquid petiit, habuit, cum curribus, famulis, eqvis, et subditis, pecoribus, vel quidquid ferre potuit, exivit, et Sveco praesidium tradidit.

Fons in arce Eulenberg.

Receperat se magna multitudo subditorum cum omnibus suis substantiis et pecoribus ad arcem; proventum mediocre

omnes habuerant. Sed penuriam aquae propter pecora patiebantur. De vino plena celaria, et de cerevisia providebatur, inde cuilibet portionaliter, etiam pecoribus de vino, et de cerevisia dabatur, sed ex potu inusitato pecora infirmabantur, et moriebantur. Plebs rusticana Moravica constituit sibi preces pro pluvia; dum cum fletu, et devote orant, in medio arcis fons mirabiliter emanavit, ex eo homines et pecora potarunt sufficienter. Occupante autem Sveco arcem nec signum fontis apparebat.

Dominantur Sveci in Moravia.

Post solutam obsidionem Olomucensis urbis, et exitum ex Moravia Svecorum, de aliquo Caesareo, et Svecico exercitu nihil diu auditum fuit ferme usque ad conclusionem pacis. Tunc primum Olomucenses Sveci fimbrias suas dilatarunt. In Moravia, Austria, et Bohemia promulgatum, Sveco Olomucium dari tributa; et ut oppida, pagi, arces pro securitate a Commendante salvam gvardiam personalem, vel scriptam peterent et quantum quis debeat contribuere, se Olomucii sisterent, et obligarent. Iam tunc omnibus bonis, vel malis exulantibus Olomucii mercimonia, nundinae ubique, ut ante, negotiationes, et securissimus viarum transitus et redditus liber publicatus fuit.

De foro publico ad Olomucium.

Sat procul ex promulgatione libertas et securitas cuilibet Olomucium veniendi innotuit, inde non solum in exilio existentes, sed multi non ex necessitate, plures curiositatis causa veniebant. Prima quidem die ad aliquot horas licitum fuit, sed nulli pernoctare praeter olim domesticos permissum. Altera die autem Commendans videns frequentem advenientem populum, ne intromitterentur ad civitatem, mandavit. Inito desuper cum bellico consilio ob iustas causas considerationesque aliter institutum, immissis Commissariis extra civitatem, qui a muris una explosione musceti forum designarunt, et in medio fori in loco eminentiori recte ut olim fuit Capucinatorum monasterium excubias posuerunt fortes, ubi deinceps vendentes conveniebant et ementes. Et non male factum. Fuit iam in civitate pestilentialis infectio, necdum apud omnes cognita, sed esculentorum occasione, quae in foro vendebantur. Multi ex civitate

avide non usitatos diu tales cibos, fructus, vinum, et similia sumpserunt, potarunt; inde febres, dissenteriae, collicae, vel malignae febres magis ac magis augebantur. Extranei vero vestes putridas, et infectas emebant, et inficiebantur, inde magna pestis et corruptio aëris.

De studioso Centenario capto.

Erant constituti a Generali Caesareo venatores peritissimi pro Officialibus dati Walachis seu Schnoponibus rusticis, qui attenderent ad excursiones hostis ex civitate. Inter illos quidam Philosophus generosus supra 100. Walachos commendam habuit, inde illum centenarium appellabant. Certe multum Svecis nocuit, nemini, quos accipiebat, quartirium dedit, praesertim natione Svecorum sine misericordia trucidavit. Extra civitatem in foro inter ementes et vendentes deprehensus captus ad Commendantem ductus, et examinatus, dum illi proponerentur patrata ab illo, confessus et non negavit, cui pro responso: proprio Te ore iudicasti, quod nemini ex Svecis quartirium dederis, nec tibi dabitur; absque omni mora ad palum condemnatus. Tribus diebus in palo vixit, et cum transeuntibus locutus est. Ex mandato Commendantis carnifex exire, et ut citius moreretur, ex bombarda in ipsum iaculari debuit. Expleto opere, quod carnifex nunquam pro suis laboribus solutus, amplius ad civitatem non rediit; alio se cum uxore (quae eum paulo ante praecedebat) contulit. Habuerunt male Sveci, quod alius executor iustitiae non fuerit ipsis datus.

De iustificata una civissa.

Deficientibus vivendi rationibus Olomucii unius arcularii civitatis uxor, ut vitam conservaret, cum aliis exulavit, virum tantum domi reliquit solum, et uti iuvenis extra civitatem pessimam duxit vitam. Sciens illa liberum accessum Olomucium, redire instituit, et a pluribus informata maritum priorem non vixisse, alium, cui recenter nupserat, accepit secum, et secure reversa est. Accidit, quod ipsum viventem, et sanum deprehenderet, territa coram ipso non virum suum, cum quo domum reversa est, sed nuntium simulavit. Interea quomodo priori vitam adimeret, cogitavit de medio; informavit igitur famulam,

ut pro certo remedio contra mures ad Agricolam pharmacopaeum curreret, sic saepius factum; prudens apothecarius ab ancilla quaerit, cur tam frequenter pro tali veneno veniat, et quomodo talia paret? et addidit: quia non contra mures tantum, sed et venenum attingere periculosum; at illa simplex: tamen mea Domina etiam cum iusculo utitur. Hinc vacuum dimisit famulam, imo illi, et domesticis tale prohibuit iusculum, concedidit arculario totum famula, et ne de tali sumeret iusculo. Sic igitur hoc veneno interficere maritum utpote fortioris naturae non potuit. Una nocte dormientem in lecto cum iuniore suffocare coeperunt; expergefactus violenter se eripuit ex eorum manibus, per fenestram ad plateam saltavit, et recte e regione domus ab excubiariis; strepitus auditus, imo saltantem advertentes, ab ipso rei statum intellexerunt. Eadem hora foemina cum iuvene capti Iudici civitatis iussu Commendantis traditi sunt. Negotium examinatum; foemina torturas timens benevole fassa est, post exitum ex civitate iam quatuor viros se tam veneno, quam aliis modis interfecisse. Vir ille iuvenis ex civitate per carnificem eductus, illa vero gladio perimenda adiudicata. Sciens decretum iudicis, gratias egit iudicio dicens: Se severiorem promeruisse sententiam. Confessarium vocavit, poenitentiam flens perfecit. Antequam educeretur, curavit sibi adferri vestes pulchras, decentissime se ornavit, devotissime, et laetissime ad locum iustitiae properavit, ubi decollata est. Arcularius vero eo quod ancilla, ne biberet iusculum venenatum, eum praemoneret, non ingratus beneficii accepit eam in uxorem, sed degustato veneno, antequam praemoneretur, totus fuit valedudinarius, tantum duobus annis vixit. In domo Reverendissimi domini Mercuriani obiit 1650.

De Kalkopff Corporali.

Quidam Corporalis, seu Koprál Caesarianus, a Svecis captus, nomine Carolus Kalkopff dictus, ita calvus, quod in capite, et barba nec ullum capillum habuerit, ideo ab omnibus ita nominatus est, natione Italus, linguae germanicae, ungaricae, bohemicae, gallicae gnarus, mediocris staturae, subnigrae faciei, astutissimus et egregius miles, ad carceres ductus diu ranzionem ferme quatuor mensibus expectando, sed si nemo ex Caesarianis fuit, nec se apud Svecos insinuavit, ut ipsum

redimeret, propter miseriam, qva patiebatur, Sveco se pro servitio tradidit. In eodem servitio ut apud Caesarianos hosti fidelissime servivit. Cum foras in persona excurreret, semper multos adducebat captivos Olomucium; cum paucis exhibat, et semper impar: qvintus, vel septimus, aut nonus, undecimus, vel decimus tertius, et nunqvam cum pluribus, qvam tredecim redibat. Non fuit novum, etiam 50. personas adducere etiam supremos. Est ibi non procul Wischkovia aliquis prope sylvam ponticulus, et illa via omnes, qui pergebant Wischkoviam, vel Brunam, transire oportebat; qvando venari aliquos voluit, ponebat in eminentiori loco vel altiori arbore excubias, ad planitiem ubiqve advertentes, in sylva cum tympano aliquo eqvites posuit, et se sub ponte, caeteros circa pontem in fossis, non procul unum ab altero cum tubicine occultavit; signo dato ab excubiario de advenientibus, tympano, tubis, et clamoribus timorem incutiebat, capiebant, spoliabant, qvandoqve ad instar Turcarum ligatos adducebant captivos.

De pluribus a Kalkopff captis.

Habuit semper calvus Kalkopff Italus aliquos exploratores rusticos, qvos optime solvebat, venerunt ipsi avisa per unam sylvam qvendam dominum N. N. collectorem contributionum cum multa summa pecuniaria transiturum, et pro salvo conductu ad 60. tam eqvites, qvam pedites habentem. Kalkopff per dies tres cum suis tredecim vigilavit, et expectavit. Adveniente illo exactore ita rem ordinavit, ut milites eum et currus primo spoliarent armis et dein eum caperent. Item aliquae Comitissae illa occasione Brunam pergebant; omnes adducti Olomucium capitivi, erant personae ultra centum. Omnium pecuniam, et spolia Commendans accepit, et adhuc personalem ranzionem repetiit. Etiam ipsi Sveci non poterant satis mirari, et acsi habuerit aliquem inclusum, aut magiam ei adscripserunt.

Non habebat Kalkopff inclusum, vel magiam.

Expurgabat se Kalkopff, qvod non habuerit inclusum vel magiam, imo ipse mirabatur, qvod ei ad manus omnia veniant, et solam poenam Dei in illis advertibat, qvos capiebat; omni tempore qvando excurrere voluit, ut Catholicus semper pridie

confessus est et communicavit, et quasi illam diem pro festo honoravit, et protestabatur apud Confessarium, velle capi a Caesarianis, si foret absque damno aliquo corporis, et libentius inserviret Imperatori, quam hosti. Domi existens nunquam missam, et concionem, ac bona opera negligebat.

Kalkopff captus a Walachis, seu Schnophonis.

Ut Catholicus Kalkopff habuit scrupulum serviendi Sveco, Caesaris hosti, capiendo Caesarianos licet habuerit occasionem mactandi aliquem, non fecit, quia pro voto ipsi omnia succedebant; quaesivit igitur, ut caperetur, et captus hoc modo. Ceperat Centurionem seu Capitaneum Walachorum illum, ut supra nominatum, et libere dimisit eum hac conditione: Cras in tali loco cum pluribus tuis venies, et ego non fortis comparebo, et capies me; factum ut ordinavit; Centurio cum 40. Walachis venit, et Kalkopff cum 4. suis capi se permisit. Caesariano Generali praesentatus, Compagnia ipsi fuit data. Rittmeister existens, multum Svecis nocuit, multos capiebat, et plures occidebat.

De Beser Pauer milite Corporali.

Multi ex oppidis et pagis homines, toti in suis locis ruinati, ad sylvas certas, vel montes sese recipiebant, ibique ad exitum hostis habitabant. Optime hoc advertit quidam Corporalis ex Svecicis astutissimus, et mille artifex; multos tentabat in sylvis capiendi, et spoliandi rusticos. Assumptis sibi similibus ex eius compagna eqvitibus sciens loca, ubi habitabant, venabatur multos, et pecora eorum; si non potuit multum efficere equitando inter sylvas, mutando vestes relictis suis ad partem sociis, ipse solus exibat, et lingua eorum, et pronuntiatione (erat enim Moravus) loquebatur et eos decipiebat, capiebatque.

Beser Pauer lanio.

Sciebat Corporalis omnia loca per totam Moraviam, et assumpto uno vel altero socio, in sylvis tuguriola, in quibus morabantur cum suis gregibus rustici, circuibant, et de venalibus pecoribus inquirebant, et ut fides eis daretur, ex tali oppido, vel tali pago se esse appellabant. Semel habentes empta pecora non pauca, Beser Pauer sociis pellenda ante se commisit;

postquam ea solverit brevi secuturus, cum rusticis paululum progreditur, quasi locum, ubi eis numeraret pecuniam, quaerens. Interea socii ad alios pervenientes equites, tuba terrorem rusticis iniiciunt, cito occurrentes eos, et pecora accipientes, eosque, ut Olomucium pellerent, coëgerunt.

Beser Pauer mendicus.

Ne agnosceretur Kopral, Beser Pauer, semper alio vestiebatur habitu. Aliquando cum sociis suae compagniae eqves exiverat, et in nemore eqvis uni vel alteri custodiendos traditis, cum reliquis mendicorum laceris vestibus indutus per sylvas apud rusticos mendicatum de die, et magis exploratum ibant, et ubi aliquid viderint, de nocte ut fures et latrones furabantur, ex cazis homines expellebant, spoliabant, et si fuit resistentia, interficiebant pauperes, et cum praeda revertebantur ultimo ad suos eqvos.

Beser Pauer rusticus malus.

Non amplius potuerunt esse securi rustici in montibus et sylvis maxime propter Besen Pauer; constituerunt ergo tempus, ut ubi venerint ad sylvas, ipsum caperent, vel occiderent; hinc multi milites conducti, et ipsi rustici scientes esse cum suis eqvitibus in sylvis, eum venabantur. Videns in periculo se esse, ex sylva non potuit cum circum circa excubiae fuerint; iam iam vix non captus ad densum nemus secessit cum suis, pelliceum seu Zipelpeltz induit, alios in nemore reliquit stare, ipse vero in via, qua erant transituri, arborem ascendit, ut videri possit; mox transeuntes eum viderunt, et quid faciat in arbore hic interrogarunt? at ille: quod fugerit malum rusticum, qui hic et nunc praeterivit, et non procul abest. Cum illi cursum continuant, Beser Pauer cito descendit, ad suos vadit, et ita manus eorum effugerunt, imo illas excubias, quae erant propter Besen Pauer et eius socios eqvites positae in fine sylvae adduxerunt secum Olomucium captivos. Hinc in proverbium venit ille astutus Corporalis, quod in specie rusticana se ipsum appellavit malum rusticum, vocatur igitur Beser Pauer usque huc.

Beser Pauer hospes.

Facta pace fuit liberum etiam Svecicis militibus remanere, ubi voluerint. Abeuntibus Svecis Pomeraniam et in Sveciam remansit Beser Pauer (ut Moravus) in sua patria, bonus alioquin Catholicus, uxorem duxit Olomucii olim domini Samuelis Zub, apothecarii, filiam seniore Rebeccam. Conduxit publicum diversorium apud illustrissimam dominam comitissam de Salmis Kralicii ad tempus. Interea in suburbio Olomucensi aedificavit sibi publicum hospitium, et agit hucusque hospitem, et ex pessimo rustico hominem omnibus acceptabilem et bonum Oeconomum, affabilem et polyticum Olomucense acquisivit suburbium.

De Bibliopola, seu Impressore.

Unica in marchionatu Moraviae impressio Olomucii antiquissima erat. Illis diebus Impressor privilegiatur dominus Nicolaus Hradeczky de Krusnaw, vir senio confectus, et eius domina Dorothea, ambo prope nonagenarii. Erat is nummosus, sub hoste si voluit esse liber ab oneribus omnibus, a milite in domo, a propugnaculis, et aliis occurrentibus exactionibus, illi Officiali, cui sorte ad ipsum venerat quartirium, iuxta conventionem cum illo factam, singulis diebus quatuor aureos dabat; duravit hoc ad medium annum, postea ad medium annum tres; deinde ad annum unum duos aureos omni die, sequentibus annis minus singulis diebus, ad exitum Sveci quotidie unum aureum. Licet is laborem sub hoste non habuerit, tenuit tamen unum et alterum socium, his peste morientibus, ne solus sit, de aliquo alio sollicitus fuit.

Impressor Nicolaus obiit.

Obierat dominus Hradeczky impressor recte in discessu Svecorum, superstes vidua Dorothea habens iam aliqua imprimenda, socii quidem adveniebant, sed imperfecti et pro correctura non sufficientes. Sollicitabatur enim vidua a quibusdam Ecclesiasticis propter non sufficientiam et satisfactionem in imprimendo thesium, vel aliorum librorum, ut potius ipsis stampam venderet, vel de alio impressore intelligente sibi provideret, alioquin apud suam Caesaream Maiestatem querelam

deposituri. Ad persvasionem itaque benevolentium domina Impressorissa per postam non semel literas scribere mandavit, ac ubicunque locorum sit Vitus Ettel, eum vocavit ad se. Coloniae Agrippinae inventus, ad verbum viduae Olomucii comparuit, impressionem sat bene rexit, et cum tempore reformavit.

Puer Nicolai Impressoris.

Dederat quidam in oppido Kosteletz filium suum opificium sutoriale discere, qui dum suam probam triennalem terminabat, deprehensus parens in furto suspensus fuit. Puer innocens Vitus Ettel a sutoribus eiectus, Olomucium veniens ad Patrem Gvardianum declinavit, et ibi aliquo modo legere, et scribere didicit. Puerum ingeniosum dominus Hradeczky impetravit; intra octo annos perfectus socius impressoriae artis factus est, quem optime vestitum ad terras alias iuxta contractum dimittere debuit.

Vitus Ettel in uxorem viduam accepit.

Fideliter Vitus Ettel (ac si matri filius) dominae suae inservivit; adverterunt multi fidelitatem boni iuvenis, pro parte sua habuit eos, et ut procuretur seniculae svaserunt, et dominam (licet difficulter) disposuerunt amici a iuvene ablegati facere sponsalia. Facta, et contractus matrimonialis, promisit ei ita se gerere, ut filius, et maritus; et illa impressionem legavit ei cum tota substantia multorum millium constantem. Paulo post factae nuptiae solennissimae. Domina adhuc uno circiter anno vixit. Ille vero per eam magnus dominus, et in sua arte perfectissimus, et famosissimus Impressor factus est. Accepit postea in uxorem domini Sebastiani apothecarii seniore filiam Elisabetham, et cum ea paucis annis vixit; habens annos prope quadraginta mortuus est circa annum 1668.

De quodam pago Magno-Senitz.

Est pagus unus Magno-Senicensis distans uno milliari Olomucio spectans ad Capitulum Olomucense; illius pagi rustici intellecto negotio, quomodo procedebant Sveci cum Olomucensibus, facta aliqua, quantum poterant, provisione, suum pagum bene muniverunt vallis, et propugnaculis circumcinxerunt; dein

suis armis instructi, in sua gromada seu Conventu inter se concluserunt, nihil Svecis contribuere, imo se resolute, et unanimiter illis defendere usque ad mortem, et insuper iuramentum deposuerunt omnes, et continuarunt prope novem annis in tali fidelitate. Aeqve atqve aliis annis agros suos colebant, seminabant, et colligebant in messe. Qvae illis erant in campis facienda, pro securitate in eminentioribus locis excubias solebant ponere, et si aliqva hostis excursio videbatur, audito in excubiis bombardae signo, omnes rustici cum suis aratris, eqvis, bobus, curribus etc. ad munitionem se recipiebant, et fortiter, si opus fuit, se defendebant. Notatu dignum prout Svecis sal fuerunt in oculis, saepius illos probarunt, nihil effecerunt, imo cum disgustu, et magno damno revertebantur. Ille Carolus Italus Kalkopff, qvamdium apud Svecum fuit, nunqvam laesus, et inde durus vel inclusum habens putabatur, vel caracthericus, ad pagum Magno-Senicium ex bombardae traiectus fuit, et altera die hasta lethaliter vulneratus, et alii non pauci ex propugnaculis interficiebantur.

Non petierunt Magno-Senicenses salvam Gvardiam.

Amota obsidione Olomucensi ex tota ferme Moravia volentes esse securi, omnes salvam gvardiam petierunt vel personalem, vel scriptam, ipsi soli non curarunt, nec petierunt. Mirabantur praesumptionem Commendans ac alii rusticorum, qvi facto consilio bellico ad Senicenses rusticos expeditiv tubicinem, ipsisqve offerebat benevole salvam gvardiam, qvam voluerint vel personalem, vel scriptam; ast nec excubiae volebant eum audire dicentes: se non intelligere Svecice. Convocatis igitur maioribus incolis ex pago, qvi ad portas venientes bombardas tubicini monstrarunt; in Deo primo et in his spem habere, et usque ad sanguinem se velle defendere responderunt. Haec nostra salva gvardia. Cum tali resolutione tubicen rediit Olomucium.

Pace publice promulgata deprecantur Commendanti.

Post solennem promulgationem pacis (1650) colligebantur per Moraviam currus, qvibus eveherentur Sveci; etiam ex Magno Senicio suas vecturas debuerunt Olomuicii praesentare. E medio igitur illius pagi rusticorum Communitas tota Magno-Senicensis

duos ambassatores intelligentes, loqvaces, et audaces rusticos elegit, et cum curribus ad Commendantem Olomucium ablegavit, qvi audacter accedentes audientiam petierunt, et obtinuerunt. Oratione facta lingua Moravica si forte Commendantem, vel illius milites elapsis annis offenderint, petierunt sibi condonari, et ut simplicitati rusticanae et crassae adscribere velit. Curiositatis gratia multi Officiales Magno-Senicenses heroes advenientes videre volebant, in quorum praesentia cum respectu excepti, et quod se tam egregie defenderint, fuerunt collaudati. Et addidit Commendans: tales oportet habere Imperatorem fideles subditos, et egregios milites. Curavit ipsis dari crematum, quantum volebant. Et ad portas civitatis scribi mandavit in haec verba: datur Magno-Senicensibus fidelibus Imperatoris ad civitatem introitus, et exitus securus. Signum bonae expeditionis in scriptis ex cancellaria Commendantis suae Communitati acceperunt, et abiverunt.

De libertate Patris Paulini Gvardiani.

Quomodo tractaverint Sveci Ecclesiasticos, iam superius scriptum, aliisque in exilium expulsis, unico remanente Patre Paulino ad S. Iacobum Gvardiano; causa nulla data in eum omnem hostilitatem exercuerunt per septem annos, qui nequidem pedem movit ex Conventu, sed semper habuit tales, qvi advertabant in eum. Anno tandem ab ingressu Sveci septimo, paulo mitius tractabatur. Emanatum enim fuit decretum in consilio bellico, et publicatum, cuius tenor talis. Primo conclusum, obstetricibus, quae inserviunt parientibus foeminis die et nocte absque insinuatione libere transire. Pro 2do parantibus, et siccantibus polentam, polentariisque. Pro 3^{tio} Monacho a Sto Iacobo, ubi fuerit ad infirmos vocatus; transeuntibus autem absque lumine de nocte, ad interrogationes excubiarum, ubi audiverint (Wer da) obstetrix: Baba, Polentarius: Meltzer, Monachus: Pfaff; et hi, cum audiverint: lass einpassiren, abibunt ut volunt. Iam tunc Pat. Paulinus superbire debuit, transeuntibus enim vetulis et polentariis non assurgebant excubarii, sed cum transiret ille, et audirent Pfaff, Officiales et alii cum armis assurgebant stantes in ordine.

P. Gvardianus vocatus Wiennam.

Adveniente hoste Olomucium, in illo magno tumultu au-
fugientibus multis ex civitate, et alii ex Senatu terri-
verunt, qvi de remanentibus domi multa et minus vera spar-
serunt, quae non conveniebant; etiam aula Caesarea Wiennae fuit
plena his rumoribus incertis. Hinc Illustrissimus dominus Ca-
millus Meltius archiepiscopus Capuanus apud Caesaream Maie-
statem a latere Nuntius apostolicus occasione futuri Capituli
Provincialis, in quo authoritate Reverendissimi Patris Generalis
eiusdem capituli Austriae provinciae Praeses institutus, Patrem
Paulinum Gvardianum Olomucensem pro capitulo dicto citavit
et ab eo de occupatione, et traditione civitatis informationem
habere voluit, et intellexit, ut alibi notatum.

De Capitulo Provinciali Wiennae anno 1649.

Propter rationabiles causas delegata est licentia a Reveren-
dissimo Patre Generale non alicui alii, quam Illustrissimo do-
mino Nuntio apostolico, ut supra, praesidenti in capitulo pro-
vinciae Austriae Wiennae. Hic iuxta praescriptum Urbanarum
Constitutionum per literas omnes, ad quos electio spectat, ci-
tavit, utpote diffinitores tam perpetuos, quam temporaneos,
Magistros in theologia, Custodes, Discretos, etiam Patrem
Paulinum e medio Svecorum ut vocalem advocavit, imo Com-
mendanti literas propter dimissionem dignatus est scribere,
quas eidem praesentando non solum eum Wiennam licentia-
vit, sed interim inspectionem Conventus habuit usque ad reditum.

Ante inchoatum Capitulum scrutinium.

Iuxta mentem Reverendissimi Patris Generalis loco visi-
tationis Provinciae cum vocatis ad Capitulum scrutinium fuit
quatuor diebus ante principium Capituli; a iunioribus vocalibus
ad palatium unum par post aliud cum palliis veniebant, et a
Nuntio examinabantur omnes separatim, et a Cancellario apo-
stolico notabantur, quae narrabantur. Facto scrutinio ad Con-
ventum S. Crucis perrexit, et convocatis omnibus fratribus
Patentes sibi a Reverendissimo Patre Roma missas legi man-
davit, et diem sequentem pro 1ma sessione instituit.

Sessio prima.

Altera die mane media 8va sacro celebrato Nuntius apostolicus in refectorio sermonem doctissimum habuit ad fratres, quo finito omnia officia sibi resignari fecit. Et cum ei multa et continua Suae Caesariae Maiestatis, et quandoque Apostolica incurrant negotia, propterea se non posse bonis Patribus semper inservire. Unum e medio Fratrum CapituliInspectorem seu Gvardianum instituere in loco sui decrevit, et, ut aiunt Constitutiones Urbanae, duo ab ipso propositi fuerunt: Pater Paulinus, et alter; et cecidit sors super Patrem Paulinum, cui praeter benedictionem dato pastoralis bis de die in puncto hora 8va antemeridiana, et post prandium hora tertia se de sessionibus certiores reddere iussit, uti factum usque ad finem Capituli.

Gvardianus Capituli Pater Paulinus.

Ex debito sui officii Gvardianus Capituli in medio maioris refectorii facto throno ornatissimo singulis diebus et horis institutis Illustrissimum Praesidem per duos ex Senioribus Doctoribus ad sessionem invitavit, qui cum ipso revertebantur. Interea ad signum campanae omnes fratres convocati processionaliter obviam procedebant, eos subsequerebatur cum duobus ceroferariis et acolytho aquam benedictam portante indutus superpellicio Hebdomadarius. Procedebat autem Pater Gvardianus Capituli, et Praesidem cum honore recipiebat, qui stantes omnes per ecclesiam et ambitum ad refectorium aqua benedicta aspergebat.

Electio Ministri Provincialis.

Sunt clarae constitutiones Urbani VIII. in capite VIII. Regulae de electione Ministri Provincialis modum, et dispositionem docent. Ante electionem ergo aliquot praemissae sessiones, in illis Illustrissimum Praesidem esse oportebat, et in principio cuiuslibet sessionis gratia spiritus Sancti (ut est moris) implorabatur. Hac expleta termini novae electionis causa et iuramento de probiori eligendo deposito, nec non decreto de qualitate ministri Provincialis perlectis, missa fuit solemnis decantata. Dein schedulis datis scriptis suffragiis, et a duobus separatim perlectis fuit actualis electio. Qui votis ultra medie-

tatem excesserit, censetur legitime electus Provincialis, et si paria vota duo, vel tres habuerint, feruntur denuo suffragia. Et si non receperit aliquis illorum ultra medietatem, nullatenus tertio, tunc iam devolvitur ad Generalem.

Concurrunt duo in electione.

In illo Capitulo concurrebant duo in electione: Admodum Reverendus Pater Magister Cornelius Oytweiler, et alter: Admodum Reverendus Pater Magister Ambrosius Fornator. Ambo paria vota acceperunt. Secundo similiter vota dabantur in illis quoque similia. Revera consternatus Praeses Capituli, quod Provinciale non elegerint. Fecit sermonem lamentabilem ad Capitulum dolenter accipiens, quod ipsi non successerit, ut voluit, et suo adscripsit infortunio, et haec protulit verba: O! me infelicem, quid dicet Sua Maiestas Caesarea? quid dicent Principes Wiennae praesentes? quid aula dicet? quid dicet Reverendissimus Pater Generalis? qui mihi commisit negotium tantum, quando devolutio ad Eum veniet, et vobis fratres confusio.

Cessit unus alteri.

Commoti duo electi illa tristissima exhortatione, secum collocti, et unus alteri cessit. Admodum Reverendus Pater Magister Cornelius Admodum Reverendo Patri Magistro Ambrosio, et vice versa Ambrosius illi. Collaudavit Praeses sapientiam utriusque, et quaerit: quis eorum sit Senior? confessi qualis aetatis fuerint, at ille: cedat ergo iunior Seniori, et pro futuro triennio alteri reservetur gratia. Approbavit itaque Admodum Reverendum Patrem Magistrum Cornelium, et Admodum Reverendus Pater Magister Ambrosius post tres annos fuit electus.

Terminatur electio Magistri Provincialis.

Pro conclusione Capituli Illustrissimus Nuntius apostolicus ad fratres facta oratione domino Cancellario apostolico (qui omnia acta praesens in Capitulo conscripserat) electum Provinciale Magistrum de nomine, et cognomine publicari mandavit. Pater Gvardianus Capituli aperto refectorio et ante

praeparata musica, dato signo campanae omnes fratres ex Conventu ad refectorium vocavit, quibus processionaliter ad ecclesiam pergentibus Praeses Capituli decantandum incipit: Te Deum laudamus, quo finito, et gratiarum actionis oratione facta novus Provincialis Magister ante maius altare in manibus Nuntii apostolici in sella sedentis fecit professionem fidei, ipsique Provinciali penes Nuntium in alia sella sedenti omnes, et singuli debitam praestiterunt obedientiam. Pro ultimo: ipse Illustrissimus Nuntius missam in gratiarum actionem de SS^{ma} Trinitate solenniter celebravit, et finem Capituli posuit.

Doctoralis laurea Patri Paulino SS^{tae} Theolog. Baec. oblata.

Ex Collegio Pržikoviano quondam Cracoviae Pater Paulinus cum aliis a Reverendissimo Patre Generali in Italiam vocatus pro studiis, et Romae examinatus est; sed ob auram ipsi contrariam, et magnam infirmitatem ad studium Viennam missus et collocatus, ibidemque sub Octaviano, publico Theologo et Conventus Gvardiano, maxima inter Italos et Austriacos turbatio, et consequenter distractio tunc exorta fuit ut in studiis ita in aliis, uti alibi dicitur. Stantibus his Patrem Paulinum provincia Austriae non absque consensu Reverendissimi pro officio eiusdem provinciae applicavit. Post aliquos vero annos Reverendissimus in capitulo Generali pro Doctorali laurea duos, Reverendum Patrem Franciscum Kayserspek, et Patrem Paulinum licentiavit, auctoritatemque Illustrissimo domino Nuntio apostolico eis conferendi Doctoralem lauream dedit. Patri Francisco, uti Viennae esistenti Concionatori ordinario, citius, sed Patri Paulino primum occasione Capituli (in quo idem Nuntius apostolicus praesidebat) praenominata laurea Doctoralis oblata fuit.

De caeremoniis in consequenda laurea Doctorali P. Paulini.

Anno a partu Virginis 1649 die vero 14. Septembris peracto Viennae ad S. Crucem Provinciali Capitulo Illustrissimus Nuntius apostolicus missam solenniter (utpote in patrocinio exaltationis Sanctae Crucis) celebravit. Et in praesentia totius Capituli, et magna multitudine populi (ut in Constitutionibus praescribitur) servatis servandis lauream Doctoratus P. Paulino contulit. Interim Caesarea solennissima musica Te Deum

laudamus etc. cum tubis etc. decantavit. Qva finita Neo-Doctor publicam orationem gratiarum actionis tam Promotori, quam etiam omnibus Principibus, et Praelatis, ac omni populo, qui aderat, gratitudinis causa perfecit.

Invitatus a neo-Doctore Nuntius apostolicus ad prandium.

In principio Capituli Provincialis Sua Caesarea Maiestas pro tractatione fratrum per Cancellarium Nuntii apostolici Patri Paulino uti Gvardiano Capituli trecentos misit florenos. Hanc pecuniam Patri Cornelio, Procuratori Conventus Wiennensis, dispensandam tradidit. Intuitu huius eleemosynae annuente Admodum Reverendo Patre neo-Provinciale, facta oratione publica ut supra, Illustrissimum dominum Nuntium apostolicum Pater Paulinus neo-Doctor in ecclesia ad prandium invitavit; quod nunquam fuerit in prandio, a quo est Wiennae Nuntius, se taliter Nuntius excusavit, imo ipsum novum Doctorem cum caeteris in prandio habere voluit ut sequitur.

Convivium apud Nuntium apostolicum.

Praeter provisionem de cibis et vinis, quam fecerat Illustrissimus dominus Nuntius apostolicus sub Capitulo excusando se Patri neo-Doctore Paulino a prandio, potius ipsum cum Admodum Reverendo Patre Magistro Provinciale in crastinum ad convivium, et alios omnes nostros Doctores invitavit, et modo tali: Admodum Reverendum Patrem Provinciale cum neo-Doctore Paulino; Admodum Reverendum Patrem Magistrum Ambrosium et Admodum Reverendum Patrem Henricum Dens. Sequentibus vero diebus similiter quatuor Doctores, et sic omnes usque ad ultimum tractavit. Praeponebantur ibi cibi portionaliter unicuique nihil cocti, sed diversissimae et recentissimae pastetae optime conditae, de assis cibis ultimus, omnibus separatus phaseolus saccarro, et aromatibus conditus. Post pastum: fructus multiplices, et de saccarro species plurimae; de vino duae lagenulae, de hispanico una, et de Rhenensi altera; Singuli habebant vitrum quoque aquae plenum, et minus vacuum, qui voluit temperare vinum cum aqua, potuit.

In valedictione privilegium.

Finito convivio valedicenti Patri neo-Doctori Paulino Dominus Cancellarius privilegium Doctoratus nomine Illustrissimi Praesidis Capituli praesentavit. Adiungit Illustrissimus, ut Pater Paulinus peteret, quid velit; sed ille, nisi gratiam, et benedictionem petiit. Magnas partes de reliquiis S. Martini P. et M. et S. Lucii E. M. et authenticum obtinuit de super praedictis reliquiis cum viatico, quas pro memoria habuit. Item una cum Admodum Reverendo Patre Provinciale uti Decano Carnoviae in Silesia, ubi sub Sveco a fide Catholica multi ob eius absentiam aberraverant, licentiam relapsos, et in Bulla coenae Domini, imo Pontifici casus reservatos absolventi in scriptis (durante tantum sua nuntiatura) impertivit Nuntius et concessit.

Copia Doctoratus Patris Paulini.

Camillus Meltius, Dei et apostolicae sedis gratia archiepiscopus Capuanus, Sanctissimi Patris, et D. N. Innocentii divina providentia Papae X. ac eiusdem Sanctae Sedis apostolicae apud Sac. Caesaream Maiestatem Ferdinandum III. in Imperatorem electum, nec non per Germaniam, Hungariam, Bohemiam, Austriam, Styriam, Carinthiam, Croatiam, Carniolam, Goritiam, universumque I. R. districtum cum Facultate legati de latere Nuntius etc.

Reverendo Patri Fratri Paulino Zaczkowicz de Gniazdow Ord. Min. Convent. Sancti Francisci, A. L. et SS^{tae} Theologiae Doctori salutem et prosperitatem.

Virtus et honos ea cum sint necessitate coniuncta, ut sola virtus ad honorem mortalibus aditum praebeat et accessum, honor vicissim virtutem nutriat, foveat, et augeat, neque vera videatur virtus, cui iure non succedat honos, nec honor verus, qui non ex virtute conceditur, optima ratione penes antiquae sapientiae Patres certissimum semper fuit, virtutem aut rebus omnibus anteire, perinde solam sibi sufficere, vel certe (quod proemium dari queat) id unicum existimarunt honorem. Quorum prudentissimam sententiam Seraphica religio laudabili semper prosecuta instituto in dilectos suos filios, quos multiplici virtutum et scientiarum cumulo ornatos agnoscit, Magistrali Doctoratus laurea decorare consuevit, ut et eos ad

maiora acqvienda promptiores faciat, et qvi adhuc in stadio currunt, ut ad metam altiori animo properare intendant.

Nos igitur tibi Reverendo Patri Fratri Paulino Zaczkowicz, qvi Sacrae Theologiae, nec non ingenuarum artium studia aggressus et a venerabili Diffinitorio Generali admissus, et approbatus, Tibi, inqvam, hodierna die, qvae est decima qvarta Septembris ipso duntaxat Festo Exaltationis S. Crucis anni millesimi sexcentissimi qvadragesimi noni Wiennae Austriae post habitum sacrum, praesentibus pluribus praedictae tuae Religionis Patribus et Fratribus, nec non aliis Admodum Reverendis, Perillustribus, et Nobilibus dominis et populi qvam plurima multitudo post fidei professionem emissam Sacro codice tradito, biretro nigro, annulo digitis imposito, cathedrali sessione exhibita, Magisterii et Doctoratus signa publice contulimus; Teqve A. L. et SS^{tae} Theologiae Doctorem et Magistrum pronuntiavimus, et declaravimus cum omnibus, et singulis praerogativis, gratiis, privilegiis, indultis, immunitatibus, honoribus, gradibus, et praecementiis, qvibus alii Doctores et Magistri de iure, vel approbata consvetudine in qvovis Ordine, potiuntur et gaudent. Praesentes faciendas in signum mandavimus, easqve nostro sigillo obsignari iussimus, propriaeque manus subscriptione munitas dedimus ad honorem Sanctissimae Trinitatis, Sanctae Romanae ecclesiae, religionis tuae et Seraphicae propagationem. Wiennae Austriae in residentia nostra die, et anno ut supra.

Camillus

Archi-Episcopus Capuanus.

locus
pendentis
sigilli
maioris

Petrus Petruccius N. A.

Cancellarius.

De conclusione pacis.

Nihil potest esse charius, qvam pax. Hanc et ipsi Sveci desideranter expectabant Olomucii; de hac diu tractabatur in imperio inter Principes, tandem Deo disponente uno vespero conclusa fuit. Uno vespero circa occasum solis innumerabilis plane multitudo Ciconiarum advolavit Olomucium, et supra tecta omnium ecclesiarum, supra Curiam civitatis, et omnes

domos Canonicorum in praeurbio, et quae erant altiores domus in civitate, ordine pulcherrimo se posuerunt, et compositae sederunt per totam noctem, et mane in ortu solis iterum avolarunt. Sveci omnes nunquam visa tanta multitudine huius speciei avium, aspicientes aves mirabantur, imo consternati insomnem habuerunt noctem illam. Positis ubique fortioribus excubiis discursus varios habuerunt, et aliquid novi denotare consulerunt. Altera die tam in concilio quam in bellicis postis divinarunt. Quaestio facta inter reliqua, ex qua parte venerint, et quorsum advolaverint? viderunt multi a parte occidentali advolasse, et ad partem septemtrionem avolasse. Multi praesignarunt, si ex occidente ubi pax tractatur, et Sveciam versus advolarunt, certe pax conclusa in Imperio et nos post ciconias in Sveciam abituri. Et post quatuordecim dies verificatum, quando Commendans accepto exemplari tractationis pacis et conclusionis, quod illa die, qua advolaverant ciconiae, et ipso vespero pax conclusa fuit, et ut se paulatim cum suis praeparet pro discessu, Commendans admonitus est.

Promulgatio pacis.

Edoctus ex literis Commendans, Consilium bellicum advocavit, et quid sint facturi, antequam veniet ulterior dispositio, consultabant. Per Officiales suis militibus laetum nuncium pacis promulgare mandavit. Item Consulem et Senatum, et per eos totam civitatem consolatus est, ut bono animo sint, libere omnia sua exercerent, confidentiam habeant ad Svecos et affectum sincerum, non iam ut hostes, sed amicos. Suis etiam Officialibus et militibus, ne amplius alicui ex civibus vel minimam faciant molestiam interdixit; si secus fecerint, severe punientur. Talis concordia, et unanimitas per Praeconem ex decreto consilii bellici in omnibus plateis promulgata et commendata fuit. Interea parabantur requisita pro triumpho, tormenta advehebantur ad medium forum, et similia.

Triumphus pacis sollemnis.

A Generali Svecico dies gratiarum actionis assignata, in qua triumphum totius diei Olomucenses Sveci celebrarunt ad istum modum: in primis mane illa hora, qua pro Ave Maria,

seu salutatione Angelica, pulsatur, ex omnibus simul tormentis, quae erant tam in propugnaculis, quam etiam in civitate et vallis disposita terna vice datum Salve, intra ternum dictum Salve, musica cum tubis et tympanis in turribus distributa fiebat; post dictam salutationem omnia regimina suo ordine armis instructa, cum vexillis, tympanis ex suis locis progrediebantur, et in puncto tertio quadrante ad horam septimam in foro comparuerunt. Ab hora illa iterum ex tormentis in locis omnibus cum alternata omnium militum (intermedia musica) fiebant explosiones usque ad horam octavam. Ab illa hora campanis in turribus, ecclesiis, capellis, vel domibus, si reperiebantur, pulsabatur tota illa hora. A nona omnes Catholici (etiam Lutherani in suis ecclesiis) Te Deum laudamus incipientes in gratiarum actionibus devoti hora integra perseverarunt. A decima per plateas musica, et cantica spiritualia, et per domos tam apud Catholicos, quam Svecos pro cuiuscunque voluntate, vel devotione constituebantur. Ab hora undecima ad duodecimam silentium, et milites tamen in foro stantes, nec illa hora descenderunt a suo ordine. Post prandium quoque audito magnae campanae sonu in Cathedrali et Parochiali ecclesiis pro Ave Maria ex tormentis omnibus ut mane dabatur Salve. Hora 1ma pulsus campanarum. Hora 2da vesperae solennes, et hoc modo usque ad finem diei, acsi festus aliquis, dies in triumpho et magna laetitia terminatus fuit.

Laetitia in promulgatione pacis.

Nemo crederet, quanta fuit laetitia in triumpho, seu publicatione pacis. Pulsus campanarum, et horologia omnia toto tempore a Svecis prope novem annis fuit interdictus, pro missa solum vix aliquod signum campanae dabatur, nec tempore sepulturae alicuius demortui; pulsum campanarum ipsi Sveci sciebant causam, cur prohibuerint. Similem pulsum omnibus campanis, quotquot erant in civitate audientes, prae nimia laetitia populus flebat. Aliqui ac si essent extra se, vel mente capti, pulsus si aliquos deprehendit in plateis, in terram cadebant; aliqui lachrymantes in coelum manus levabant, et Deum benedicebant.

Non solabatur aliquos pax.

Svecicus miles, maxime foeminae, incredibiliter in illo triumpho flebant, nec ex pace conclusa, et publicata fuit eis consolatio. Et ego ex curiositate videns tantam lacrymarum effusionem Svecarum foeminarum causam inquisivi, pro responso accepi: Si pax est, natus sum in bello, domum non habeo, patriam nescio, amici mei nulli, bellum totum meum bonum, hic et nunc quorsum? militissae cum liberis ac si stultae per plateas incedentes lamentabantur: Sub Dio tota vita mea, inter milites fui, liberos habeo tot, et nullus maritus certus. Mater dicebat: Filii mei in tanta necessitate nec Matrem, nec Filios agnoscunt esse suos, quid faciam? Ad petitionem aliquarum Svecarum commiseratione aliqui ducti cives, dono accipiebant filios, et filias.

Liberi incarcerati.

Olomucii, et in omnibus praesidiis, quae Sveci tenebant in Moravia, si aliqui tenebantur captivi cives vel milites Sveci, aut Caesariani ex carceribus dimittebantur, et libertate donabantur. Satisfactione tamen facta, prout potuit fieri, ibant, quo volebant. Item si alicui militum in Moravia, Austria, Silesia remanere placuit, tempestive sibi providere de literis dimissorialibus, seu Abschiedt debuit; fuit ad placitum, sed cuique suas literas apud Officiales servare oportebat, et non citius, nisi postquam venerint ex provinciis his, abituri, uti multi post exitum Sveci redierunt, et se in Moravia collocarunt.

De processionibus publicis.

Oportebat quidem inter alia etiam simul de processione publica, ab ingressu Sveci anno 1644 in praeurbio Olomucii celebrata, aliquid perscribere, sed ad aliam solemnitatem, quae post publicationem pacis in ipso die Corporis Christi facta est, transferre visum fuit.

Anno igitur 1644 in favorem occultorum Catholicorum Officialium, et aedificationem acatholicorum Svecorum, qui nunquam viderunt devotionem Corporis Christi, solemnem processionem, resolvante se Patre Gvardiano ad S. Iacobum, et

imminente solemnitate Corporis Christi, celebrare voluit. Com-mendantem accessit, et consensum obtinuit.

De requisitis pro processione Corporis Christi.

Multa requirebantur pro hac solemnitate necessaria. Praeter alia arbores, seu rami virides de more solito in plateis pro ornamento Processionis ponendae. In illo statu miserrimo pro his acqvirendis difficultas magna. Cum consensu igitur Com-mendantis Pater Gvardianus assumptis aliqvibus civitatis pueris qvaesitum res huiusmodi extra muros civitatis perrexerit, et ibi nihil ad propositum repertum est. Ultra prohibitionem ex-cubiarum equestrium ad pagum Chwalkowitz properavit ad ne-mora proxima; vix intravit principia nemorum, qvinque Wa-lachi ex monte illos intrantes adverterunt, securibus et bombardis armati, eos ceperunt, et quid velint, in sylvis inqviserunt.

Captus a Walachis Gvardianus.

Captus cum caeteris et ductus ad ecclesiolam in monte sitam, quid sint facturi inter se? consultarunt. Intervenit in-terim primarius Walachus sylvanus, Gallus de nomine, et Patri Gvardiano bene notus, qvi post brevem discursum ad unam explosionem ex bombarda multos advocavit alios, cum qvibus ad partem consultando ad Gvardianum rediit, et ab eo, quid agatur in civitate, intellexit, adiunxitqve: si non fuisses Pater notus, aliter insolentes isti tecum instituissent. Iussit igitur Gallus secari et ligari sufficientes arbores pro processione illa, et ne proderentur Walachi in montibus his, praecepit, et libere eos dimisit, qvi sat periculose arboribus acqvistis eas domum attulerunt. In equestrium custodia ad Chwalkowitz, utrum vide-rint Walachos, diligenter inqvistum est, et verbum promissum noto Gallo tenuerunt, et Walachos non prodidere.

Altaria pro processione posita.

Non publicam processionem in festo Corporis Christi per civitatem, sed in praeurbio tantum impetravit Pater Gvardianus. Fecit ergo qvatuor altaria extra ecclesiam S. Clarae. Primum: ad portam Carthusianorum. Secundum: ad portam B. M. V.

Tertium: ad portam Patrum Soc. Iesu. Quartum: in porta hospitalis S. Spiritus; in illo districtu platea arboribus, gramine, et floribus sat pulchre exornata fuit. Pro illa processione Commendans, et alii Supremi invitati, et comparuerunt omnes. In civitate tunc erant alii duo sacerdotes, unus dominus Ioannes Woitius parochus Nebotinensis, secundus Pater: dominus Carolus parochus Odrensis; propter ranzionem centum Imperialium in parochia captus, et in carceribus arestatus, sed hac vice ad petitionem Patris Gvardiani dimissus, qvi ante missam illa die concionem fecit germanicam; postea isti duo Patri Qvardiano pro Diacono et Sub-Diacono in processione astiterunt, et pro Thuriferario Fr. Didacus, qvi remanserat Olomucii. Premisso itaqve solemnī sacro cum tubis, et tympanis, concione Bohemica et germanica pulcherrime solemnitas Corporis Christi peracta est.

Distractio sub processione.

Recte sub statione secunda ultra duo millia militum adfuerunt in processione, et videns Commendans cum Superioribus Officialibus, qvōd adhuc plures conveniant, timens, ne sub praetextu illius devotionis aliquid mali eveniat, vel aliqua stratagemata fiant, explosione tormentorum mandavit strepitum, seu larmo, fieri; inde commoti milites, et Supremi cum Officialibus ad arma cito cucurrerunt ad postas, et hoc modo decepti dolebant maxime Catholici, qvōd ad finem non continuaverint, sed reliqvus populus devotus usqve ad finem processionis perseveravit.

Processio maior in festo Corporis Christi.

Post publicationem pacis ante discessum Svecorum imminente festo Corporis Christi audiens Commendans de illa famosa et gloriosa processione, hanc cum suis Supremis cupiebat videre. Et in hoc debuit illis fieri satisfactio. Admoniti itaqve a Senatu omnium tribuum (qvi sunt qvingvaginta) Zech-Magistri, ut omnia sua pretiosa vexilla, qvae in diversis ecclesiis in suis cistulis sub fornicibus, ne putrefiant, appendi solent, deponant, et cum illis in publicum ipso festo prodeant. Processio ordinata de more solito, Ecclesiasticis necdum convenientibus tantum Pater Gvardianus ad S. Iacobum, Pater

Ioannes Weitius, qvi parochialia administrabat, duo Capucini sacerdotes et Frater Didacus, Bernardinorum laicus, illi soli ut mos antiquus, finita solemni missa cum Venerabili ad forum maius, ubi erant altaria pro stationibus exornata, coelo sereno exiverunt.

Tempestas sub processione.

A mane illa die nulla sperabatur tempestas, et ultra spem exeuntibus ex ecclesia exorta parva nubecula perrepente coruscationes, fulgura, ac tonitrua, et mox insperata maxima pluvia; dum venit ad stationem primam, cessavit pluvia; vix se moverunt ab altari, similis tempestas ad secundam usque stationem, iterum sub Evangelio cessavit, finito Evangelio cum progredi opus, similiter pluvia in progressu; ad tertium altare optime, et post, uti ante; consequenter per totum forum pessimum tempus, et sub Evangelio optima fuit serenitas. Populus, qvi comitabatur Venerabile, a partibus in domibus salvare se poterat, soli Ecclesiastici cum monstrantia licet se sub baldachino coniunctim servaverint, parum iuuit, toti madidi redierunt. Omnium Tribuum populus, viri maxime, qvi penes vexilla mansit, toties, quoties tempestas in processione venit, relictis extra vexillis, ad partem aufugiebat. Revera in suis sumptuosis vexillis magnum eis fuit damnum factum.

Praeviderunt Sveci tempestatem.

Talis dispositio aëris illa die non sperabatur; a summo mane ad nonam usque nullum signum apparebat tantae inopinatae tempestatis, uti finita processione tempus fuit serenissimum usque ad vesperum. Bene praesagiverunt et ipsi Officiales Sveci, et suos praemonuerunt, ne in processione multum comparerent, constituerunt enim sibi loca et fenestras, ubi videntes hanc comoediam, suam ridiculosam haberent laetitiam, uti plus risus resonabat Svecorum, quam musica illa solemnis; prout auditum fuit, et se Sveci laudarunt, quod magia fecerit similem pluviam, ut se recrearent.

Nupsit Lictorissa Nobili.

Captus quidam equestris Ordinis Nobilis (egregius miles Caesarianus) a Svecis de nomine et cognomine Adamus Wolsky

Bohemus, eqvis, armis, et rebus aliis privatus, in carceribus diu redemptionem expectavit. Cum nulla spes liberationis, vitam tantum servare volens, Lictorissae viduae fideliter servivit, et qvasi rustici labores exercuit. Vidua intuitu tantorum servitiorum prae omnibus captivis qvasi pro filio eum habuit; procus cum pro tempore factus, propriis sumptibus vidua pulchre illum vestivit, ranzionem Svecis, qvantum volebant, solvit, et ex civitate dimisit. Nemini innotuerat secretum, qvod voluerit Wolsky cum Lictorissa; factus enim liber memor beneficiorum ipsius perexit Brunam ad regium Tribunal, Indigenatum sibi in Moravia procuravit, et a Nuntio apostolico legitimitatem et dispensationem Wiennae, dein penes Prostannam coëmpto bono praedio, ultimo avvocata Olomucio Lictorissa vidua, eam in uxorem accepit, vixitqve cum ea diu ut nobilis.

Revocationes Monialium ab exilio.

Exulaverant Moniales Ordinis S. Clarae, ut dictum supra, paucis domi remanentibus, primo se Brunam receperunt, inde in Silesia Oppaviam, et postea Koslam, ibiqve usqve ad revocationem remanserant; intra illud tempus una Brunae Francisca Polerin professa obierat, et duae Koslae, virgo nempe Catharina vicaria vitae piissimae, et alia virgo Elisabetha Schwabeckin. De remanentibus Olomucii, pace expectata, ne unica superstes fuit. Cum venerabilis Virgo Abbatissa Anna Opawska inter Svecos sola remaneret, perqvam necessarium fuit, unicam saltem pro socia bonae Matri ab exilio revocare Oppavia. Accessit qvidem domini Commendantis consensus, sed et ipse, qvomodo revocare deberet, multa proposuit dubia. Si in vestitu ut Monialis, propter excursions tum Svecicas, tum Caesarianas periculosum, nisi esset salvus conductus, et copiosus magnis expensis. De his una, qvae ventura erat, Virgo Margaretha certior facta Oppaviae, ipsius erat cogitare, qvomodo perveniret. Peregrino igitur vestitu induta, et intus reservato religionis habitu, gibosam et turpem se formavit. Colligatis fasciculis lignorum venalibus cum socia ad civitatis portam veniens intromissa ab excubiariis recte ad Conventum ligna portavit, vendidit, et a Virgine Abbatissa non citius, qvam deposita veste peregrina agnita, et suscepta est.

Alia licentiata Virgo ab exilio rediit ad S. Catharinam. Post exilium nempe Virginum ad S. Catharinam Olomucio propter conservationem monasterii etiam aliquae remanserant; cum tempore tam peste, quam variis oppressionibus angustiatæ, præter unam ex Senioribus Virginem Cordulam, obierunt. Recte ad istum modum unicæ et solitariae Virgini Cordulae Priorissa, Hradiscii sese cum aliis detinens, succurrere, et ei unam, Helenam professam, adiungere voluit. Consensum a Commendante habens, nominata Helena, aliena veste induta, portas, vel excubias in portis pertransiit, ad Conventum suum venit, sed misereculæ non successit, si se ad portas, quis esset? non manifestasset. Commendans in stella mala existens aliquos ex compagna ad Conventum ablegavit, qui pauperculam in habitu vix non semimortuam ad Commendantem adduxerunt. Postquam Commendans cum Officialibus sufficienter eam vexaverit, domum remisit unicam solam; revera in reditu multos habuit spectatores.

Pace publicata revocatae Moniales ab exilio.

Post conclusionem pacis Sveci pellem lupinam in ovina mutarunt, olim inimici, postea amici boni facti. Iam non multum pendebat a Svecis, sed unicuique exire, et redire pro suo arbitrio licebat. Non igitur autoritate Commendantis, adhuc Olomucii existentis, sed consensu Superiorum Ordinis tam Moniales ad S. Claram, quam alterius monasterii ad S. Catharinam ad sua monasteria redierunt.

De Commissariis ad recipiendam civitatem.

In tractatione pacis, cui, vel quibus iuxta præscripta, et conclusa a certo numero annorum quondam, maxime Ecclesiasticis, iniuria illata et satisfactio non fuit, praesidia, monasteria, ecclesiae, hospitalia restituta sunt, uti in aliis quibusvis locis, vel provinciis quies, et tranquillitas. Etiam ex praesidiis in Moravia Sveci erant amovendi, et abeundi. In huius modi finem ex statibus omnibus Moraviae loco Suae Caesareae Maiestatis Commissarii deputati, penes eos aliqui Illustrissimi domini Comites, et Olomucii commorati sunt, qui simul convenientes de sibi commissis ad recipiendam civitatem iniverunt consilia.

Revisio Praesidii Olomucensis.

Ex parte coronae Sveciae quoque Commissarii deputati: Illustrissimus dominus Generalis a Wittenberg; Commendans dominus Valentinus Winter, et quinque aliquot Supremi. Illis praesentibus muros, propugnacula, valla, tota moenia, pulveres, globos, fomites, sclopetas, denique omnem munitionem, et alia, quae ad defensionem spectant, Commissarii Caesarei lustrarunt. Fabricaverunt Sveci in timoribus sub obsidione sub fundamentis turrium, portarum, moeniorum insidiatorias minas, illisque adiuncti pulveres, et illa sub Commissione non manifestarunt; ad lucem totum pervenit, sed se facile poterant oblivione excusare; absconditi et levati postea pulveres, sed putrefacti toti.

Tormenta restituuntur.

In occupatione civitatis nonaginta magna tormenta, et de minoribus nonnulla Olomucii Sveci invenerunt, etiam munitionem sufficientissimam; illa omnia cum munitione superflua hostis accepit; etiam de proventibus, farina, et aliis medietatem acceperunt, et residuum remansit. Etiam erant adhuc Svecis alia tormenta et mordaria, quae Sveci ex suo metallo et campanis in Moravia spoliatis de novo fabricaverant; cogitaverant quidem Caesarei Commissarii litem movere de his, nolentes autem ultimo excitare carbones, dissimularunt, imo ad instantiam Generalis de Wittemberg de munitione, globis etc. acceperunt, quantum volebant, secum in Sveciam.

Petiit Serenissimus a Commendante calices.

Postquam receperit hostis civitatem per accordo sibi traditam Svecicus Generalissimus eam cum plurimis Generalibus intraverat, et lustraverat. Inter Generales erat unus, dictus Milieczky, Patri Gvardiano Paulino olim notissimus, et Catholicus, cui nominatus Pater de thesauris S. Iacobi et S. Clarae ablatis conqvestus fuit. Dictus dominus Milieczky in reditu ad castra quidquid acquirere adhuc potuit de argento, redemit, et Patri Paulino Gvardiano per duos tubicines remisit, et donavit. Erant ibi capita, et manus argenteae, in eis reliquiae Sanctorum inclusae, et aliqui calices, Reliquiarium ecclesiae Cathedralis

Olomucensis; illa omnia per dominum Stanislaum Czachoreczky, eiusdem ecclesiae Honoris Vicarium, (excepto Reliquiario gemmis et lapidibus spoliato, sed reliquiis intactis cum duobus leonibus argenteis) praesente tunc Admodum Reverendo Patre Magistro Cornelio Oytweiller restituit ecclesiae. Item recedente Generalissimo Durstenonio ex Moravia in Silesiam cum exercitu, unus mercator, seu markitan, ex spoliatis curribus emptos calices, et argenteas cruces ex castris Olomucium in domo Episcopali congregatis Ecclesiasticis venales tulerat. Cum ille ignota loqueretur lingua, erat enim Polonus, non habentibus pecuniam Ecclesiasticis, ab ipso ut Catholico calices decem, et cruces duas impetravit. Illa omnia spectabant ad cathedralam ecclesiam, et a Canonicis ibidem in sacristia reposita et conservata fuerunt. Item sub assaltu Caesarianorum ad decapatum, utrum a Caesarianis, vel Svecis cathedralis ecclesia spoliata fuerit, nescitur, sed quae erant alicuius momenti: casulae, albae, mappae ablatae, et alia per ecclesiam, et ambitum dispersa sunt. Et quoniam porta ecclesiae, licet clausa, sed non de integro, nemo de spoliis illis scire potuit. Primo in audita pace pro Commissariis duo Capitanei Svecici, sed Catholici, cum Patre Paulino Qvardiano deputati, ut res suppellectilis ecclesiae colligerent, et conservarent. Inventa una quoque parvula clavicula deaurata, fuit a tabernaculo, ea Pater Paulinus tabernaculum aperuit, et in eo magnum ciborium hostiis consecratis plenum invenit, et consumptis particulis incorruptis dictum ciborium in sacristia cum aliis omnibus rebus composuit et ad S. Claram conservavit. Alia suppellex ecclesiae cathedralis tam de argento, et aliis a Sveco recuperata in sacristia deposita, cum tempore milites excubarii, qui semper penes, vel post ecclesiam remanserant, perfracto muro ex sacristia calices, et alia abstulerunt, proditi illi mercedem condignam acceperunt Et Commendans in executione quidquid a furibus post executionem acquisivit ut sua propria sibi applicuit. Hoc non latebat Serenissimum archi-Ducem Austriae, qui quia episcopus Olomucensis de thesauris suis fuit spoliatus, et Commendanti, antequam discederet, de calicibus scripsit, et dominis Commissariis negotium commendavit.

Patri Paulino Gvardiano donati calices.

Acceptis literis Serenissimi Archi-Ducis episcopi Olomucensis dominus Commendans Olomucensis uno mane, facto bellico consilio, cui etiam Illustrissimus dominus Generalis de Wittemberg interfuit, misit pro Patre Paulino Gvardiano, quo praesente, et assistantibus dominis consilii bellici Suae Serenitatis lectae fuerunt literae. Interim Commendans argentum seu calices adferri mandavit, et ait ad Patrem Gvardianum: „Ista recuperavi, et iudicio, et approbatione consilii bellici, et confirmatione Illustrissimi hic praesentis Generalis iuste ut mea propria teneo. Non episcopo Serenissimo, sed tibi Pater, qui perseverasti fideliter nobiscum usque huc, stantibus his testibus, Tibi praesento, ores pro me. Et quod tibi dederim ista omnia, recepisce in scriptis praestes mihi.“ Dedit ergo Pater Gvardianus in scripto domino Commendenti reversales, et sibi donata aliis conservatis ad S. Claram adiunxit, et ecclesiae Cathedrali suo tempore omnia restituit.

**Visitavit ante discessum dominus Commendans dominos
Canonicos.**

Inaudita in imperio tractatione pacis Reverendissimus dominus Iacobus Mercurianus, iam securus de liberatione civitatis, contulerat se ad arcem seu praesidium Hochwaldiense, ad Capitulum Olomucensis cathedralis ecclesiae spectans, eo fine, ut qua Serenissimi Archi-Ducis episcopi administrator subditos Capituli iuaret, et conservaret. Paulatim cum Commendante Olomucensi incepit aliqualem habere correspondentiam, et quandoque ex venatione de ferina eidem praesentare solebat. Iam recte ante exitum Svecorum venit cum Reverendissimo domino Gobar (Geba?) Olomucium; de adventu ipsorum Commendans informatus, quos a multo tempore videre desiderabat, personaliter in hospitio visitavit. Post discursus varios praesente Patre Paulino Gvardiano interrogavit: quid fiat huic Patri, qui hucusque in maioribus mortificationibus permansit. Pro responso a domino Mercuriano habuit: Praeter merita, quae habet S. Religio S. Francisci intuitu fidelis perseverantiae, tales mercedem habent suam. Etiam proponente nostro Capitulo Illustrissimo domino Comite de Santilier meo antecessore Patrem hunc pro episcopo Titulari et Suffraganeo Olomucensi habere volumus. Habuit Pater

Paulinus et alias postea promotiones, promotione Illustrissimi domini Camilli Meltii archi-episcopi Capuani apud Caesarem a latere Nuntii apostolici episcopatum titularem. Item a Sacra Congregatione Missionariorum Apostolicam Praefecturam. Item a Celsissimo Principe Olesnicensi in eius dominiis Sternbergen-sibus prope Olomucium insignem, et ditissimam Schönwaldensem parochiam cum aliis adiacentibus circa Neostadium. Item in dominiis Illustrissimi domini Zastrizli quoque ditissimam paro-chiam in Boskowitz. Item decanatum Ostraviensem. Etiam ipse Serenissimus archidux quaecumque parochiam in Mora-via, si voluisset, ipsi obtulit. Omnes promotiones vel resignavit, vel sibi minime applicuit. Omnia amore religionis, et provinciae Austriae sponte dimisit, certo supponendo, Patres Austriacae provinciae respectum, et discretionem sui habituros, ut absque similibus honoribus ultra septuagenarius in multis, vel paucis adhuc vivat.

Currus congregati pro Svecis discessuris.

Fuit ordinatum per omnes Moraviae districtus currus pro evehendis Svecorum rebus, seu forspann, praeparari, eosque ad praesidia, seu civitates occupatas a Svecis, dimitti; illos currus proportionaliter distribuebant deputati Commissarii; ubi erant plura vel fortiora regimina, etiam plures vecturae assignatae, et in quo districtu fuit eiusdem praesidium ut in regia civitate Iglaviae, quam Sveci tribus annis occupaverant, et possederant, districtus ille subministravit illi currus. Simi-liter Uncžoviensibus consignati currus a Commendante pro ibidem Colonello Danckfort ex circumiacentibus montanis. Item Carnoviae domino Wiercz Commendanti ex districtu Car-noviensi. Olomucenses vero ut fortiores ex quatuor districtibus: Olomucensi, Brunensi, Uncžoviensi et Hradischicensi ultra unum mille curruum a Commissariis acceperunt. Illos currus oneraverunt, prout voluerunt. Ordinatam est, ne quidem mi-nima fieret resistentia, dummodo illos pacifice et quiete ex-pedirent.

Convocati ex praesidiis Commendantes.

Aliquot diebus ante discessum Svecorum ex praesidio Stern-bergensi, ex praesidio Fulnecensi, ex praesidio Ailenbergensi Commendantes Olomucium venerunt; illa enim praesidia et

Commendants praesidiorum a Commendante Olomucensi tanquam Superintendente dependebant, ut ipse, quando volebat, reformabat tam Commendants, quam milites; iis convenientibus omnibus in unum, talibus currus, seu fohrspann unicuique, prout opus erat, distribuebantur.

Discessus Svecorum.

Die assignata pakasche, seu fohrspann cum curribus de toto marchionatu Moraviae summo mane versus Silesiam cum anteguardia militum expediuntur. Interea vocatis pro discessu regiminibus ad forum, eisque cum vexillis, tympanis, et aliis requisitis stantibus solus Generalis de Wittemberg in persona legem, et modum se recipiendi Olomucio et expediendi dedit. Item mandatum promulgatum in conspectu Caesarianorum Commissariorum nomine Svecicae Coronae, quod si aliqui velint valedicere militiae, vel manere in his partibus, postquam exiverint, sequentibus diebus se insinuare apud Generalem possunt, et licentia buntur.

Discesserunt Olomucio Sveci.

Post exitum Svecorum Olomucio a longe qui aspiciebant, cum curribus videbatur magnus exercitus, extendebant se enim ad unum milliare per longitudinem, dicebant de milite equestri et pedite fuisse ad millia decem. Iam eis absentibus non civitas sola, non Moravia, sed aliae Suae Caesareae Maiestatis ditiones laetari potuerunt, et ut quondam Aegyptii hebraeis abeuntibus psalm: 104. laetata est Aegyptus in profectioe eorum, sunt et iuste Olomucii illa die post exitum Svecorum Laudes Deo decantatae; ita et Hymnus Sancti Ambrosii: Te Deum Laudamus.

Post evacuationem restituuntur calices etc.

Ordinatione Serenissimi episcopi Olomucensis non differendo post exitum Sveci altera die deputati fuerunt ex gremio Capituli Reverendissimus dominus Franciscus de Reqvesens, Reverendissimus dominus Ioannes Gobar, Reverendissimus dominus Ioannes Chrysostomus Orlik Canonici Olomucenses; eis adiunctus Reverendus dominus Thomas Felix, cathedralis ecclesiae Sacrista et honoris Vicarius, qui venientes ad Conventum S. Clarae iuxta inventarium a Patre Paulino descriptum Calices, et omnem suppellectilem suae ecclesiae munde compositam, et

conservatam ex Sacristia sanctae Clarae levarunt, ad currum posuerunt, nec gratias egerunt, et quod maius est, nec dominam Abbatissam salutarunt. Fuit inter res illas conservatas una stola superflua, quam petiit Pater Paulinus pro ecclesia S. Clarae, et tam rem exiguum ipsi denegarunt. O! ingratitudo.

Reconciliatio Ecclesiarum pollutarum.

Post Sveci exitum libertas pristina civitati Olomucenae est restituta, ita et ecclesiae Metropolitanae Cathedrali, et aliis pollutis, quae ut in eis honor Divinus persolvatur, reconciliantur. Reverendissimo domino Sigismundo Minutini Olomucensi Suffraganeo mortuo sub Sveco, vacante igitur sede, procurante Serenissimo, Patri Paulino Zaczkowitz Gvardiano ad Stum Iacobum Roma a sede apostolica venit Autoritas, pollutas ecclesias reconciliandi. Die igitur pro reconcilianda ecclesia Cathedrali constituta et omnibus paratis requisitis Reverendissimi domini Canonici Cathedralis ecclesiae ante ecclesiam convenerunt, illisque praesentibus, et multitudine populi magna congregata modo, et forma Pontificali praescripta, primo circa Cathedralem ecclesiam coemeterium, dein ipsam ecclesiam, et aliam penes ad S. Annam, expurgatis heri in eis militibus aliquot sub assaltu trucidatis, et aliis immunditiis, una die reconciliavit. Te Deum Laudamus solemniter, et pulsu in omnibus ecclesiis campanarum absoluto, Pater Paulinus Missam de SSma Trinitate pro gratiarum actione ante altare Sancti Wenceslai celebravit. Una Missa tantum hac die in dicta ecclesia fuit. Deinceps iuxta consuetudinem antiquam divinus cultus peragebatur ordinarie. Aliae vero ecclesiae pollutae sequentibus diebus reconciliatae sunt.

Finis.¹

¹ In den meisten Handschriften findet sich zwischen den Aufsätzen „De patre quodam Franciscano captivo“ und „De contributionibus ecclesiasticorum“ eine Abhandlung des Chronisten P. Paulinus, „De apibus“. Beginnt „Anno 1643 12. mensis Maii Deus Omnipotens pro consolatione forte in variis tentationibus P. Paulino examen apum ad conventum S. Iacobi advolare dispensavit“. Ende „Fatigatus ergo iste rex, mortuus est, et aliae omnes apes mortuae sunt“. Die einzelnen Abtheilungen dieser Abhandlung sind „De benedictione in apibus anno 1648; De abundantia mellis Olomucii sub Sveco; De alveario seu apirio in horto S. Iacobi; De apibus